

Batur Ҳакимлар

Israillarning Қанааниylar билән jəng қилип, zeminini қисмən игилиxi

¹ Wə Yəxua wapat bolоqandin keyin xundak boldiki, Israillar Pərwərdigardin: — Bizdin kim awwal қikiр Қанааниylar билән sokuxsun? — dəp soridi. □ ■

² Pərwərdigar səz қилиp: — Yəhuda қiksun; mana, Mən zeminni uning қoliоqа tapxurdum, — dedi. □

³ U wakitta Yəhuda akisi Ximeonоqа: — Sən mening билən билə Қанааниylar билən sokuxuxқа, mаngа qək taxlinip miras қilinoqan zeminoqа қiksang, mənmu sаngа qək taxlinip miras қilinoqan zeminoqа sən билən билə қikiр sokuximən, dewidi, Ximeon uning билən билə қikti. □

⁴ Yəhuda u yərgə қikқanda, Pərwərdigar Қанааниylar wə Pərizziylərnі ularning қoliоqа

□ **1:1 «Wə Yəxua wapat bolоqandin keyin xundak boldiki...»** — muxu jümlə «Wə» degən səz билən baxlinip, «Batur Ҳакимлар» degən kitabning «Yəxua» degən kitab билən ziq baоlanоqanliқini kərsitidu. «Yəxua» 24:33-ayətni kəring. Məzkur kitab «Yəxua» degən kitabning dawamidur. ■ **1:1** Ҳак. 20:18 □ **1:2 «Yəhuda»** — muxu yərdə Yəhuda kəbilisini kərsitidu. □ **1:3 «Ximeon»** — muxu yərdə Ximeon kəbilisini kərsitidu. **«Sən mening билən билə Қанааниylar билən sokuxuxқа, mаngа qək taxlinip miras қilinoqan zeminoqа қiksang,...»** — muxu ayəttiki «sən», «mən», «mаngа», «uning» degənlər kəbilidiki kəp adəmlərnі kəristidu.

tapxurdi. Xuning bilən ular Bezək degən jayda ularni urup kirip, on ming adimini oltürdi. ⁵ Ular Bezəktə Adoni-Bezək degən padixah bilən uqrixip kelip, uning bilən soquxup Qanaaniylar bilən Pərizziylərnı urup kirdi. □ ⁶ Adoni-bezək kaqti, ular koqlap berip, uni tutwelip, kollirining qong barmiki bilən putlirining qong barmikini kesiwətti. ⁷ Xuning bilən Adoni-Bezək: — Əyni qaqda kollirining qong barmiki bilən putlirining qong barmiki kesiwetilgən yətmix padixah dastihinimning tegidiki uwaqlarnı terip yegənidi. Mana əmdi Huda mening kiloanlirimni özümgə yandurdi, dedi. Andin ular uni Yerusalemoqa elip bardi, keyin u xu yərdə əldi.□

⁸ Yəhudalar Yerusalemoqa hujum kilip xəhərnı ixoqal kildi; ular u yərdə olturoquqlarnı kiliqlap kirip, xəhərgə ot koyuwətti.

⁹ Andin Yəhudalar quxüp, taqlıq rayon, jənubdiki Nəgəw wə Xəfəlah oymanlıqıda turuwatqan Qanaaniylar bilən soqxıti.■

¹⁰ Andin Yəhudalar Həbrondiki Qanaaniylaroqa hujum kilip, Xexay, Ahıman wə Talmaylarnı urup kirdi (ilgiri Həbron «Kiriya-Arba» dəp

□ **1:5 «Adoni-Bezək»** — bəlkim xu padixahning ismi əməs, bəlkim uning unwani boluxı mumkin; mənisı «Bezəkning əmiri». □ **1:7 «...Andin ular Adoni-Bezəkni** Yerusalemoqa elip bardi, keyin u xu yərdə əldi» — Yəhuda wə Ximeonlarning Adoni-Bezəkni tirik kalduruxı Musa pəyoqəmbər wə Yəxua pəyoqəmbərnıng bu taipilər toqrisıda tapılıoınıoqa hilap idi (məsilən, «Qan.» 7:16, «Yə.» 10:40, 11:12). ■ **1:9** Yə. 10:36; 11:21; 15:13

atilatti). □ ■ 11 Andin ular u yərdin qikip, Dəbirdə turuwatқанlarоға һujum қildi (ilgiri Dəbir «Kiriат-Səfər» dəp atilatti).■

12 Kaləb: — Kimki Kiriат-Səfərgə һujum қилиp uni alsa, uningоға қizim Aksahni hotunlukқа berimən, degənidi.

13 Kaləbning ukisi Kenazning oоli Otniyəl uni ixоqal қildi, Kaləb uningоға қizi Aksahni hotunlukқа bərdi. 14 Wə xundaq boldiki, қiz *yatliқ bolup* uning qexioға barar qaoqda, erini atisidin bir parqə yər soraxқа ündidi. Aksah exəktin qūxūxigə Kaləb uningdin: — Sening nemə təliping bar? — dəp soridi.□

15 U jawab berip: — Meni alahidə bir bərikətligəysən; sən mаngа Nəgəwdin *қaojjirақ* yər bərgənikənsən, mаngа birnəqqə bulақnimu bərgəysən, dedi. Xuni dewidi, Kaləb uningоға üstün bulақlar bilən astin bulақlarni bərdi.□

□ 1:10 «Xexay, Ahiman wə Talmaylar» — bu üq adəm gigant idi («Yə.» 15:14). ■ 1:10 Yə. 15:14 ■ 1:11 Yə. 15:15-19. □ 1:14 «Aksah exəktin qūxūxigə Kaləb uningdin ... soridi» — bu ix səl sirliқ tuyulidu. Nemixқа otniyəlning əzi bu tələpni qoymaydu? Aksah toyоға barоqanda uning atisimu uningоға һəmrаh bolup barоqan bolsa kerək; xuning bilən Otniyəlningkigə barоqanda Aksah əzi aldirap ketip biwasitə atisioға xu tələpni qoyоqan bolsa kerək. □ 1:15 «sən mаngа Nəgəwdin *қaojjirақ* yər bərgənikənsən» — ibraniy tilida pəқət «sən mаngа Nəgəwdin yər bərgənikənsən...» deyilidu. Əməliyəttə Dəbir degən xəһər Nəgəwdə əməs (Nəgəw Yəһudaning jənubiy təripidiki qəllük idi); bəlki taоliқ rayonda idi. Lekin ətrapida su az bolоqаққа, Aksah xu yərni «Nəgəwdəк (demək, қaojjirақ) bir yər» dəp puritidu.

16 Musaning keynatisining əwladliri boləjan Keniylər Yəhudaəqa qoxulup «Ҳormilik Xəhər»din qikip Aradning jənub tərpidiki Yəhuda qəligə berip, xu yərdiki həlk bilən billə turəjanidi. □

17 Yəhuda bolsa akisi Ximeon bilən billə berip, Zəfat xəhiridə turuwatқан Қанаaniylarni urup kirip, xəhərni mutlək wəyran қildi; xuning bilən xəhərning ismi «Ҳormah» dəp atalojan. □

18 Andin Yəhudalar Gaza bilən uning ətrapini, Axkelon bilən uning ətrapini, Əkron bilən uning ətrapini igilidi. 19 Pərwərdigar Yəhuda bilən billə boləq, ular taəqlik yurtni məəqlup қилиp aldi; lekin jiləidikiləрни bolsa, ularning təmür jəng һarwiliri boləqқа, ularni zemini-din qoqliwetəlmidi. □

20 Ular Musaning buyruəqinidək Ҳəbronni Kaləbkə bərdi. Xuning bilən Kaləb Anakning uq oqlini u yərdin qoqliwətti. ■

21 Lekin Binyaminlar bolsa Yerusalemда olturuwatқан Yəbusiylarni qoqlap qikiriwetəlmidi; xunga ta бүгүngiqə Yəbusiylar Binyaminlar

□ **1:16 «Ҳormilik Xəhər»** — Yerihoning baxқа bir nami. Yəxua Yeriho xəhirini harabə қилоjanidi («Yə.» 6:24); xunga «Ҳormilik Xəhər» muxu yərdə Yerihoning ətraplirini kərsətsə kerək. **«Musaning keynatisining əwladliri boləjan Keniylər Yəhudaəqa qoxulup ... xu yərdiki həlk bilən billə turəjanidi»** — bu һəwəрни berixning səwəbi Keniylərnin Yəhuda қəbilisidikilərgə boləjan amraqliқini kərsitixtin ibarət bolsa kerək. □ **1:17 «Ҳormah»** — buning mənisi «wəyran қилиx». □ **1:19 «...jiləidikilər»** — baxқа birhil tərјimisi: «... təwən yurttikilər». ■ **1:20** Qəl. 14:24; Yə. 14:13

bilən Yerusalemda billə turmaqta.

22 Yüsüpning jəmәti Bәyt-Әlgә һujum kildi; Pәrwәrdigar ular bilən billә idi. 23 Yüsüpning jәмәti Bәyt-Әlning әһwalini bilip kelixkә qarlioquqilarni әwәtti (ilgiri xәhәrning nami Luz idi). ■ 24 Qarlioquqilar xәhәrdin bir kixining qikip keliwatқinini bayқap uningоја: — Xәhәrgә kiridioқan yolni bizgә kәrsitip qоysang, sanga xapaәt kәrsitimiz, — dedi.

25 Xuning bilән xu kixi xәhәrgә kiridioқan yolni ularоја kәrsitip qoydi. Ular berip xәhәrdikilәrni urup қiliqlidi; lekin u adәм bilән ailisidikilәrni aman qoydi. □ 26 U adәм keyin Ҳittiylarning zeminiоја berip, xu yәrdә bir xәhәr bәrpa қilip, namini Luz dәp atidi. Ta бүgүngiqә uning nami xundaq atalmaqta.

27 Lekin Manassәhlәр bolsa Bәyt-Xeanni wә uningоја қaraxliқ kәntlәrni, Taanakni wә uningоја қaraxliқ kәntlәrni ixојal қilmidi; ular Dor wә uningоја қaraxliқ kәntlәrdiki hәlkni, Ibleam wә uningоја қaraxliқ kәntlәrdiki hәlkni, Megiddo wә uningоја қaraxliқ kәntlәrdiki hәlkni qоoqliwәtmidi, zeminni almidi; Қanaaniylar xu zeminda turuwerixkә bәl baоqliқanidi. □ ■ 28 Israil barоқanseri

■ 1:23 Yar. 28:19 □ 1:25 «... xu kixi xәhәrgә kiridioқan yolni ularоја kәrsitip qoydi» — Yüsüpning jәмәtidikilər xәhәrni allikaқan қorxiwaloқanidi; bu kixi xәhәrgә kiridioқan mәhpiy yolni kәrsitip qoyoқan ohxaydu. □ 1:27 «**Manassәhlәр**» — oқurmәnlәrning esidә barki, Yüsüp kәbilisi Manassәh kәbilisi wә Әfraim kәbilisi dәp ikkiгә bәlүнәtti. ■ 1:27 Yә. 17:11, 12

küqəygəqkə Qanaaniylarni əzlidirigə haxarqi kəlip bəkındurdi, ləkin ularni əz yərliridin pütünləy qoşliwətmidi.

²⁹ Əfraimlarmu Gəzərdə turuwatқан Qanaaniylarni qoşliwətmidi; xuning bilən Qanaaniylar Gəzərdə ular bilən billə turiwərди. □ ■

³⁰ Zəbulun nə Kitronda turuwatқанlarni nə Nahalolda turuwatқанlarni qoşliwətmidi; xuning bilən Qanaaniylar ularning arisida olturaklıxip, ularqa haxarqi mədikar boldi. □

³¹ Axir bolsa nə Akkoda turuwatқанlarni nə Zidonda turuwatқанlarni qoşliwətmidi, xundakla Ahlab, Akzib, Həlbah, Afək Rəhoblarda turuwatқанlarnimu qoşliwətmidi.

□ ³² Xuning bilən Axirlar xu zeminda turuwatқанlarning arisida, yəni Qanaaniylarning arisida olturaklıxip qaldı; ular Qanaaniylarni əz yeridin qoşliwətmidi.

³³ Naftalilar nə Bəyt-Xəməxtə turuwatқанlarni nə Bəyt-Anatta turuwatқанlarni qoşliwətmidi; xuning bilən ular xu zeminda turuwatқанlarning arisida, yəni Qanaaniylarning arisida olturaklıxip qaldı; Bəyt-Xəməx wə Bəyt-Anattiki həlk ularqa haxarqi mədikar boldi.

³⁴ Amoriylar Danlarni taqlıq rayonqa məjburiy həydəp qikiriwetip, ularni jilqa-tüzlənglikkə

□ **1:29** «**Əfraimlarmu...**» — yukiriki 27-ayəttiki izahatni kərüng. Yüsüp kəbilisi Manassəh kəbilisi wə Əfraim kəbilisi dəp ikkigə bəlünətti. ■ **1:29** Yə. 16:10 □ **1:30** «**Nahalol**» — yaki «Nahalal». □ **1:31** «**Afək**» — yaki «Afik».

қўхўккə yol қoymidi. ³⁵ Amoriylar Ҳəрəс тeқи, Aylalon wə Xaalbimda turuwerixkə niyət baqlıqanidi; ləkin Yūsüp jəmətining қoli күqəygəndə, Қанаанилар ularəqə Һaxarқи mədikar boldi. ³⁶ Amoriylarning qəgrisi bolsa «Serik Exək dawini»din қoram texioqə ötүp yukiri tərpiqə baratti.□

2

Pərwərdigarning Pərixtisining Israiləqə tənbiҺ berixi

¹ Pərwərdigarning Pərixtisi Gilgaldin Bokimoqə kelip: — Mən silərnı Misirdin qikirip, atabowiliringlarəqə қəsəm қilip bərgən zeminoqə elip kelip: «Mən silər bilən қiləqan əhdəmni əbədgiqə bikar қilməymən; □ ■ ² Ləkin silər bu zeminning həlқи bilən Һeqқandəқ əhdə baqlimanqlar, bəlқи ularning қurbangahlırini buzup taxlixinglar kerək» — degənıdim; ləkin silər Mening awazimoqə қuləқ salmidinglar. Bu silərnıng nemə қiləqininglar?! ■ ³ Xunga Mən xu qaoqda silərgə: «Xundəқ қilsanqlar ularni

□ **1:36** «**Serik Exək dawini**» — bəzidə (ıbraniy tilioqə əgixip) «Akrabbim dawini» dəp atilidu. **қoram texi** — yaki «Sela». «**Amoriylarning qəgrisi ... «Serik Exək dawini»din қoram texioqə ötүp yukiri tərpiqə baratti**» — baxқа birhil tərjimisi: «Amoriylarning qəgrisi bolsa «Serik Exək dawini»diki қoram texidin tartip yukiri tərpiqə baratti». □ **2:1** «**Pərwərdigarning Pərixtisi**» — «təbirlər»ni kərüng. ■ **2:1** Yar. 17:7; Mis. 23:20-22; Қan. 29:13, 14 ■ **2:2** Қan. 7:2; 12:3

silərning aldinglardin qoʻqliwətməymən; ular biqininglaroqa yantak bolup sanjilidu, ularning ilahliri silərgə tor-tuzak bolidu» — dəp agahlandurdum, — dedi. □ ■

⁴ Pərwərdigarning Pərixtsisi barliq Israillaroqa bularni degəndə, ular ün selip yioqlap ketixti.

⁵ Xuning bilən bu jayning nami «Bokim» dəp qoyuldi; ular xu yərdə Pərwərdigaroqa atap qurbanliklarni sundi. □

Yəxua pəyoʻambəarning dəwridin keyin boləqan ixlar

⁶ Yəxua həlkni tarkitiwetiwidi, Israillar hərəkaysisi əzlrigə miras qilinoqan zeminni igiləx üqün qaytip ketixti. ■ ⁷ Yəxuaning pütkül hayət künliridə, xundaqla Yəxuadin keyin qaloqan, Pərwərdigarning Israil üqün qiləqan həmmə karamət əməllirini obdan bilgən aqsakallarning pütkül hayət künliridimu

Israil həlki Pərwərdigarning ibaditidə bolup turdi. ⁸ Əmdi Nunning oqli, Pərwərdigarning quli Yəxua bir yüz on yexida wapat boldi.

⁹ Ular uni elip berip, Əfraim taqlik rayonida, Gaax teoqining ximal tərpidiki öz miras ülüxi

□ **2:3 «ular biqininglaroqa yantak bolup sanjilidu»** — yaki «ular silərni qiltaklaroqa qüxüridu». ■ **2:3** Mis. 23:33; 34:12; Qan. 7:16; Yə. 23:13 □ **2:5 «Bokim»** — mənisi «yioqliquqilar». «... ular xu yərdə Pərwərdigaroqa atap qurbanliklarni sundi» — bu ixka qaridoqanda, «Pərwərdigarning Pərixtsisi» ayan boləqan qaoqda, xu yərlərdə qurbanlik qilsa bolatti. Adəttə pəkət Huda bekitkən jaydila qurbanlik sunuxqa bolatti («Qan.» 12:5-14ni kəring). ■ **2:6** Yə. 24:28

boloqan Timnat-Serah degan jayda darpna kildi.

□ ¹⁰ Bu dawardikilarning hammaisi *elip* oz ata-bowiliriqa qoxulup kettti; ulardin keyin Pärwärdigarnimu tonumaydiqan, xundaqla uning Israil üqün qilqan ämällirini bilmigän bir däwr päyda boldi.

Israilning gunahni üzüksiz tärarlix

¹¹ Xuningdin tartip Israil Pärwärdigarning näziridä rəzil bolqanni qilip Baal-butlarning ibaditigə kirixti. ¹² Ular əzlrini Misir zeminidin qikirip elip kəlgän ata-bowilirining Hudasi Pärwärdigarni taxlap, ätrapidiki taipilarning ilahlriridin bolqan yat ilahlarqa əgixip, ularqa bax urup, Pärwärdigarning qəzipini qozqidi. ¹³ Ular Pärwärdigarni taxlap, Baal wə Axərahlarıning qulluqiqa kirixti. □

¹⁴ Buning bilən Pärwärdigarning qəzipi Israilqa tutixip, harab qilinsun dər, u ularni talan-taraj qilquqilarning qoliqa taxlap bərđi, yənə ätrapidiki duxmənirining qoliqa tapxurup bərđi; xuning bilən ular duxmənirining aldidä bax kətürəlmidi. ■ ¹⁵ Ular kəyergə barmisun, Pärwärdigarning qoli ularni apət bilən urđi, huddi Pärwärdigarning deginidək, wə Pärwärdigarning ularqa kəsəm qilqinidək, ular tolimu azablık qalətkə quxup qaldı. ■

□ **2:9** «Timnat-Serah» — yaki «Timnat-Həras». □ **2:13** ««Axərahlar» yaki Axərah butlar» — bəlkim butpərəslikkə beqixlanqan dərəhlıklarđur. Dərəhlər bəlkim ayal but xəklidə oyulqan yaki nəqixlengən boluxi mumkin. ■ **2:14** Zəb. 44:12-14; Yəx. 50:1 ■ **2:15** Law. 26; Qan. 28

16 Andin Pərwərdigar *ularning arisidin* batur Ҳакимларни туроғузди, улар *Israilarni* талан-тарай қилоғуқиларнинг қолидин қутқузуп қикти.

17 Xundaқtimu, улар өз Ҳакимлироға қулақ салмиди; әксиқә улар yat ilahlarоға әғixip buzukluk қилир, улароға bax urup қоқунди; ата-bowilirining mangоan yolidin, yәni Pərwərdigarning әmrlirigә itaәt қилиx yolidin tezla қикир кәtti; улар һеқ itaәt қилмиди.

18 Pərwərdigar қағаники улар үқүн batur Ҳакимларни туроғузса, Pərwərdigar һаман xu batur Ҳаким билән билә болatti, batur Ҳакимнинг һайат күнлиридә уларни дүxmәnлирининг қолидин қутқузуп қикatti; қүнki уларни һарлар әзгәnlәр түрәylidin кәтүрүлгән аһ-zarlarni angliоan Pərwərdigar улароға iqini аәritatti.

19 Lekin batur Ҳаким әлүр ketixi биләнla, улар arkisioға yenip, yat ilahlarоға әғixip, уларнинг қуллуқioға kirip, улароға bax uruxup, әzlrini ата-bowiliridinmu ziyadә bulоaytti; улар нә xu қилmixliridin tohtimaytti, нә өз jahil yolidin һеқ yanmaytti. ■ 20 Xuning билән Pərwərdigarning оәziрi Israilоға қattik tutaxti, U: — «Bu һәlk Mән уларнинг ата-bowilirioға tapilioan әһdәmni buzup, awazimoға қулақ salmioqini үқүн, 21 buningdin keyin Mән Yәxua әlgәndә bu yurtta қalduroған таipilәrdin һеқbirini уларning aldidin қооqliwәtmәymән; ■ 22 buningdiki mәksәt, Mән xular arkilik Israilning уларнинг ата-bowiliri tutқandәk, Mән Pərwərdigarning yolini tutup mangidioan-mangmaydioanliқini

sinaymən» — dedi.

²³ Xuning bilən Pərwərdigar xu taipilərnı qaldurup, ularnı nə dərḥalla zeminidin məḥrum kılıp qoşlıwətmıdı nə Yəxuanıng qoşlıqımu tapxurup bərmıgənıdı. □

3

¹ Təwəndıkılər Pərwərdıgar Qanaanıylar bilən boləqan jəngnı bexıdın ət күzmıgən İsrailning *əwladlırını* sinax üqün qaldurup qoyəqan taipılər ² (U İsrailarning *əwladlırını*, bolupmu jənguruxlarnı kərüp bəqmıqanlarnı pəkət jəngnı өгүnsun dəp qalduroqanıdı): —

³ — ular Filistiylərning bəx əmirlikı, bərlıq Qanaanıylar, Zıdonluklar wə Baal-Ḥərmon teqıdın tartıp Hamat eozızoşıqə Liwan taqlıqıda turuwatqan Ḥıwiylar ıdı; □ ⁴ Ularnı qaldurup qoyuxtıki məxsıti İsrailnı sinax, yəni ularnıng Pərwərdıgarning Musanıng wasıtısı bilən ata-bowılırioqə buyruəqan əmrlırını tutıdıqan-tutmaydıqanlıqını bilix üqün ıdı. ⁵ Xuning bilən İsrailar Qanaanıylar, yəni Ḥıttıylar, Amoriylar, Pərizziylər, Ḥıwiylar wə Yəbusiylar arısıda turdı; ⁶ İsrailar ularning qızlırioqə ɵylinıp, öz qızlırını ularning oşullırioqə bərip, ularning iləḥlırınıng kulluqıqə kirdı.

□ **2:23 «Xuning bilən Pərwərdigar xu taipilərnı qaldurup, ularnı ... nə Yəxuanıng qoşlıqımu tapxurup bərmıgənıdı»** — bu ayətlər, yəni 10-23-ayətlər «Batur Ҳакимлар» degən kitabnıng kışka yəkünıdın ıbarəttur. □ **3:3 «Hamat eozızoşıqə...»** — yaki «Libo-Ḥamatkışıqə...».

«Batur Həkimlər»ning Dəvri

«Batur həkimlər»ning dəvri

Birinji «batur həkim» — Otniyəl

7 Israillar Pərwərdigarning nəziridə rəzil boləqanni kilip, öz Hudasi Pərwərdigarni untup, Baallar wə Axərahlarning kulluqioğa kirdi.

8 Xuning bilən Pərwərdigarning oʻzipi Israiloğa tutixip, ularni Aram-Naḥaraimning padixahi Quxan-Rixataimning qolioğa tapxurdi. Bu tərīkidə Israillar səkkiz yiloʻiqə Quxan-Rixataimoğa bekindi boldi. □

9 Israillar Pərwərdigarğa pəryad kətürgəndə, Pərwərdigar ular üqün bir kutkuzoquqini turoquzup, u ularni kutkuzdi. U kixi Kaləbning inisi Kenazning oʻqli Otniyəl idi.

10 Pərwərdigarning Rohi uning üstigə qüxüp, u Israiloğa ḥakimlik kildi; u jənggə qikiwidi, Pərwərdigar Aramning padixahi Quxan-Rixataimni uning qolioğa tapxurdi; buning bilən u Quxan-Rixataimning üstidin oqalib kəldi.

□ 11 Xuningdin keyin zeminda kirik yiloʻiqə amanlik boldi; Kenazning oʻqli Otniyəl aləmdin oʻtti.

*Israilning yənə gunah, kilixi wə jazalinixi,
«batur ḥakim Əḥud»*

12 Andin Israillar yənə Pərwərdigarning nəziridə rəzil boləqanni kildi; ular Pərwərdigarning nəziridə rəzil boləqanni kiləqqa, u Moabning padixahi Əglonni Israil bilən qarixilixixka küqləndürdi. 13 U Ammoniylar wə Amaləkiylərnəni əzigə tartip,

□ **3:8** «**Hamat eoʻziyoʻiqə...**» — «Aram-Naḥaraim» yaki «Mesopotamiya», yəni «Ikki dəryaning otturisidiki rayon».

□ **3:10** «**Aram**» — «Suriyə»ning qədimki nami.

jənggə qikip Israilni urup kirip, «Ҳормилик Xəhər»ni ixоqal kildi. □ 14 Buning bilən Israillar on səkkiz yiloııqə Moabning padixahı Əglonqə bekindi boldi.

15 Xuning bilən Israillar Pərwərdigarqə pəryad kətürdi; Pərwərdigar ular üqün bir kütkuzoquqi, yəni Binyamin kəbilisidin bolqan Gəraning oolı Əhudni turquzdi; u solhay idi. Israil uning kəli bilən Moabning padixahı Əglonqə sowqat əwətti.

16 Əmdi Əhud əzigə bir gəz uzunlukta ikki bislik bir xəmxər yasatqanidi; uni kiyimining iqiğə, ong yotisining üstigə kisturuwaldi; 17 U xu hələttə sowqatni Moabning padixahı Əglonning aldioqə elip kəldi. Əglon tolimu semiz bir adəm idi. 18 Əhud sowqatni təkdim kilip bolqandin keyin, sowqatni kətürp kəlgən kixilərnı kətküzüwətti; 19 andin əzi Gilgalning yenediki tax oymilar bar jaydin yenip, padixahning kəxioqə kelip: — Əy padixah, məndə əzlırigə dəydiqan bir məhpiyətlık bar idi, — dewidi, padixah: — Jim tur! — dedi. Xuning bilən ətrapidiki hizmətkarlarıning həmmisi sirtkə qikip kətti. □

20 Andin Əhud padixahning aldioqə kəldi; padixah yaloquz salkin balihanida olturatti.

□ 3:13 «**Ҳормилик Xəhər**» — Yerihoning baxkə bir nami.

□ 3:19 «**Gilgalning yenediki tax oymilar bar jay...**» — yaki «Gilgalning yenediki tax oymilar bar jay oyma butlar...» yaki «Gilgalning yenediki taxlıklar...». «**Jim tur!**» — bu buyruk muxu yərdə «Bu məhpiy həwərnı hizmətkarlırim aldida demə, mən haliy boluxum kerək» degən mənıdə bolsa kerək. Xunga hizmətkarliri qekinidu.

Әһуд: — Мәндә сили үқүн Hudadin кәлгән бир сөз бар, dewidi, padixah orunduktin қоруп ерә турди. ²¹ Xuning bilән Әһуд sol қolini uzitip ong yotisidin хәмхәрни суқуруп еlip, uning қorsiqioҗa tiқti. ²² Xundaq қilip хәмхәрning дәstisimu tioҗi bilән қoxulup kirip кәtti, semiz eti хәмхәрни қisiwaloҗaққа, Әһуд хәмхәрни қorsiqidin tartip қikiriwalmidi; үқәy-poқи arkidin қiқti.□

²³ Andin Әһуд dalanoҗa қikip, balihanining ixiklirini iqidin etip қuluplap қoydi. ²⁴ U қikip кәtkәndә, padixahning hizmәtқiliri kelip қarisa, balihanining ixikliri қuluplakliқ idi. Ular: — Padixah salkin өydә qong tәrәtkә olturoҗan bolsa керәк, дәp oylidi.□

²⁵ Ular uzun saқlap kirmisәk sәt bolarmu дәp oylaxti; u yәnila balihanining ixiklirini aqmioҗandin keyin, aққuқni elip ixiklәрни eqiwidi, mana, hoјisining yәrdә өlүk yatқinini kәrdi. ²⁶ Әmdi ular ikkilinip қarap turoҗan waқtida, Әһуд keқip қiққанidi; u tax oymilar bar jaydin өtүp, Seirahқа keқip кәлгәnididi.

²⁷ Xu yәrgә yәtkәndә, u Әfraim taoqliқ rayonida kanay qeliwidi, Israillar uning bilән birgә taoqliқ rayondin qүxti, u aldida yol baxlap mangdi.

²⁸ U ularoҗa: — Manga әgixip yүrүnglar, qүnki Pәrwәrdigar dүxmininglar Moabiylarni

□ **3:22 «... үқәy-poқи arkidin қiқti»** — әyәtning bu ahirқи қismining baxқа ikki-үq tәrјimiliri bar: «u (хәмхәр) arkidin қiқti», «u (хәмхәр) ikki puti otturisidin қiқti», «u (Әһуд) (balihanining) kәynidin қiқti». □ **3:24 «qong tәrәtkә olturoҗan bolsa керәк»** — ibraniiy tilida: «putlirini yapқан bolsa керәк» degән sәzlәр bilән ipadiliniду.

қолунлароға тапхурди, — dewиди, улар уningоға әғixип қүхүп, Iordan дәрыасining кеқиклирини тосуп, һеққимни өткүзмиди. ²⁹ U waқitta улар Moabiylardin on minggә әскәрни өлтүрди; буларning һәммиси тәмбәл палванлар иди; улardin һеқбир адәм кеқип қутулалмиди. □

³⁰ Xu күни Moab Israilning қолida besиктурулди. Zemin сәксән yилоиқә aman-tinқлиқта турди.

Xamgar

³¹ Әһуддин кейин Anatning ооли Xamgar һаким boldи; u altә yüz Filistiyәlikni biraқла kala sanjiоuқ bilән өлтүрди; umu Israilni қutқuzди. □

4

Dəborah wə Baraq

¹ Әнди Әһуд wapat bolоқandin кейин Israillar Pərwərdigarning nəziridə yənə rəzil bolоқanni

□ **3:29 «...ular Moabiylardin on minggә әскәрни өлтүрди...»** — бу on minggә әскәр бәлким Moabning Israillarnи қullуқта қing tutup turux үқün Israil zeminini idarә қilixқа қalduroқan қoxuni bolsa керәк. Әһудning Iordan дәрыасining кеқиклирини тосuxи улarning Moab zeminiоға кеқix yolini тосuxтин ibarət иди. «... **tәмбәл палванлар...**» — yаки «... semiz палванлар...».

□ **3:31 «Әһуддин кейин Anatning ооли Xamgar һаким boldи... umu Israilni қutқuzди»** — Xamgarning Filistiyələr bilән jəng қilоқanлиқи uning Israilning məqrrib тәripidə, dengiz boyidiki түzləngliktә һаким ikәнlikini көrsitixи mumkin. 4:1gә қariоқanda, «Dəborah wə Baraq» Xamgar bilән zamandax bolsa керәк; lekin улар zeminning ximal wə xərқ тәripidə һакимлик қilatti.

қилоғили турди. ² Xuning билән Пәрвәрдигар ularни Қанааниylarning паdixаһи Yabinning қolioға taxlap бәрди. Yabin Ҳазор хәһиридә сәлтәнәт қиләтти; унинг қохун сәрдәрининг иси Sisera болуп, u Ҳарохәт-Goyim дегән хәһәрдә турәтти. □ ■ ³ Israillar Пәрвәрдигарға нәлә-пәрыад кәтүрди, қүнқи Yabinning тоққуз жүз тәмүр јәнг һәрwиси болуп, Israillarға yigirmә yildin buyan tolimu zulom қилип кәлгәниди.

⁴ U waқitta Lapidotning hotuni Dәborah dегән ayal пәyoғәmbәр Israillarға һәким idi. ⁵ U Әfraim таoғliқidiki Ramah билән Bәyt-Әlning otturisiдiki «Dәborahning horma дәrihi»ning түwidә olturәtti; барliқ Israillar дәwaliri тоғrisida һәкүм sorioғili uning қexioға келәтти.

⁶ U adәм әwәtip Naftali yurtidiki Kәdәxtin Abinoamning oғli Barakni қәkirtip келип, uningға: — Mana, Israillning Hudasi Пәрвәрдигар *mundaq* әmr қiloғan әmәsmu?! U: — Sән берip Naftalilar қәbilisi һәм Zәbulun қәbilisidin on ming adәмni өзүng билән billә elip Tabor тоғioға қiққin; □ ■ ⁷ xuning билән Mән Yabinning қохун сәрдәri Sisera ni јәng һәрwiliri wә қохunliri билән қохup Kixon еқinining boyioға, sening қexingға барoғusi niyәtkә selip, uni қolungға

□ **4:2 «Қанааниylarning паdixаһи Yabin...»** — «Yabin» Ҳазор паdixаһининг иси әмәс, бәлки uning unwani болuxи mumkin. «... **Yabinning қolioға taxlap бәрди**» — иbraniy тилида «Yabinning қolioға setip бәрди». «**Ҳарохәт-Goyim дегән хәһәр...**» — yaki «Таipиләрниng орманliқ хәһири». ■ **4:2** 1Sam. 12:9 □ **4:6 «... Пәрвәрдигар mundaq әmr қiloғan әmәsmu?!»** — yaki «... Пәрвәрдигар sanga әmr қiloғan әmәsmu?». ■ **4:6** Ibr. 11:32

tapxurimən degən, — dedi.■

⁸ Baraq uningʻoʻa: — Əgər sən mən bilən billə barsang, mənmu barimən. Sən mən bilən barmisang, mənmu barmaymən! — dedi.

⁹ Dəborah jawabən: — Maqul, mən sən bilən barsam baray; ھalbuki, səpiring sanga ھeқ xan-xərəp kəltürməydu; qünki Pərwərdigar Siserani bir ayal kixining qoliʻoʻa tapxuridu, — dedi. Xuning bilən Dəborah qopup Baraq bilən billə Kədəxkə mangdi.□

¹⁰ Baraq Zəbulunlar wə Naftalilarni Kədəxkə qaqirtti; xuning bilən on ming adəm uningʻoʻa əgəxti; Dəborahmu uning bilən qiqti ¹¹ (xu qaoʻda keniylərdin boləqan Ҳəbər özini Musaning keynatisi Ҳobabning nəslidin boləqan keniylərdin ayrip qiqip, Kədəxning yenediki Zaanaimning dub dərihining yenida qedir tikkənidi).■

■ 4:7 Zəb. 83:9-10 □ 4:9 «... Pərwərdigar Siserani bir ayal kixining qoliʻoʻa tapxuridu» — ibraniy tilida «Pərwərdigar Siserani bir ayal kixining qoliʻoʻa setip beridu». ■ 4:11 Qəl. 10:29

Tabor teoʻlining mənzirisi (Yizrə'əl tüzlənglikidin qaraydioʻan)

¹² Əmdi Siseraoʻa: — Abinoamning oʻqli Baraq Tabor teoʻioʻa qikiptu, degən həwər yətküzüldi.

¹³ Xuni anglap Sisera barlik jəng Һarwilirini, yəni tokkuz yüz tēmür jəng Һarwisini wə barlik əskərlirini yioʻip, Һaroxət-Goyimdin qikiptu, Kixon ekinining yenida toplidi.

¹⁴ Dəborah Barakqa: — Kəpkin; bəgün Pərwərdigar Siserani sening kəlungəoʻa tapxuridioʻan kündür. Mana, Pərwərdigar aldingda yol baxliqili qikti əməsmu?! — dedi. Xuni dewidi, Baraq wə on ming adəm uningəoʻa əgixip Tabor teoʻidın qüxti. ¹⁵ Pərwərdigar Siserani, uning həmmə jəng Һarwiliri wə barlik kəxunini kəxup Barakning kiliqi aldida tiripirən kildi; Sisera əzi jəng Һarwisidin qüxüp, piyadə kəqip

kətti. ■

¹⁶ Barak jəng hərwilirini wə qoxunni Həroxət-Goyimgiqə qoşlap bardı; Siseraning barlıq qoxuni kiliq astıda yikildi, birimu qalmıdı.

¹⁷ Ləkin Sisera piyadə qeqip, Keniylərdin boləjan Həbərning ayali Yaəlning qedirioqa bardı; qünki Həzorning padixahi Yabin bilən Keniylərdin boləjan Həbərning jəməti otturisida dostluq alakisi bar idi.

¹⁸ Yaəl Siserani qarxi elixka qikip uningəqa: — Əy hojam, kirginə! Qorqma, meningkigə kirgin, dedi.

Xuning bilən Sisera uning qedirioqa kirdi, u uning üstigə yotqan yepip koydı.

¹⁹ U uningəqa: — Mən ussap kəttim, manga bir otlam su bərginə, dewidi, ayal berip süt tulumini eqip, uningəqa iqküzüp, andin yənə uni yepip koydı. ■

²⁰ Andin Sisera uningəqa: — Sən qedirning ixikidə saklap turəqin. Birkim kelip səndin: — Bu yərdə birərsi barmu, dəp sorisa, yok dəp jawab bərgin, — dedi.

²¹ Əmdi Həbərning ayali Yaəl kopup, bir qedir kozukini elip, qolida bolqini tutqiniqə xəpə qikarmay uning kexioqa bardı; u hərıp kətkəqkə, qattik uhlap kətkənidi. Yaəl uning qekisigə kozukni xundak qaktiki, kozuk qekisidin etüp yərgə kirip kətti. Buning bilən u əldi.

²² Xu qaşda, Barak Siserani qoşlap kəldi, Yaəl aldioqa qikip uningəqa: — Kəlgin, sən izdəp kəlgən adəmni sanga kərsitəy, — dedi. U uning qedirioqa kirip qariwidi, mana Sisera olük

yatatti, kozuq tehiqə qekisigə qekiklik turatti.
²³ Xundak qilip, Huda xu kuni Qanaan padixahı Yabinni Israillarning aldida təwən qildi. ²⁴ Xu waqıttin tartip Israillar barqanseri küqiyip, Qanaan padixahı Yabindin üstünlükni igilidi; ahirda ular Qanaan padixahı Yabinni yoqatti.

5

Nusrət nəzmisi

¹ Xu kuni Dəborah wə Abinoamning oqli Barak mundak nəzmə oqudi: —

² Israilda yetəkqilər yol baxlıqini üqün,
 Həlk ihtiyarən əzlrini pida qiloqini üqün,
 Pərwərdigarqa təxəkkür-mədhıyə oqunglar!

³ Əy padixahlar, anglanglar,
 Əy əmirlər, kulak selinglar!

Mən, mən Pərwərdigarqa atap nəzmə oquymən,

Mən Israilning Hudasi Pərwərdigarqa küy eytimən.

⁴ I Pərwərdigar, sən Seirdin qikqiningda,
 Edomning yaylıkidin qikip yürux qiloqiningda,
 Yər titrəp, asmanlardın sular tamqıdi,
 Xundak, bulutlar yamoqurlirini yaqdurdi;■

⁵ Taqlar Pərwərdigarning aldida təwrəndi,
 Ənə Sinay teqımu təwrinip kətti,

■ 5:4 Zəb. 68:7, 8, 9

Israilning Hudasi Pərwərdigarning aldida. □ ■

6 Anatning oqli Xamgarning künliridə,
Həm Yaəlning künliridə,
Qong yollar taxlinip kəlip,
Yoluqilar əgri-toqay qioqir yollar bilən mangatti;

7 Israilda əzimətlər yokaп kətti,
Taki mənki Dəborah kəzoqilip,
Israilda bir ana süpitidə pəyda bolənimətiqə. □

8 *Israil*lar yengi ilahlarni tallidi;
Uruх dərwasiliriqə yetip kəldi.
Kirik mingqə Israillikning arisida,
Ya bir qalkan ya bir nəyzə tepilisiqə?! □

9 Kəlbim Israilning əmirlirigə kayildur,
Ular həlk arisida əzlrini ihtiyarən pida kildi;
Pərwərdigarə təxəkkür-mədhiyə okunglar!

10 I aқ exəklərgə mingənlər,
I nəpis zilqilərninɡ üstidə olturoqanlar,
I yolda yürənlər, kəngül bəlünqlər! □

11 Su əkilidioqan jaylarda olja

□ 5:5 «... Ənə Sinay teqimu təwrinip kətti, **Israilning Hudasi Pərwərdigarning aldida**» — yaki «yəni Sinay teqida ayan boləqan Hudaning aldida, — Israilning Hudasi Pərwərdigarning aldida». ■ 5:5 Mis. 19:18; Zəb. 68:15, 16, 17; 97:5 □ 5:7 «**Israilda əzimətlər yokaп kətti**» — yaki «Israilda kənt-kixlaklar yokaп kətti». □ 5:8 «**Uruх dərwasiliriqə yetip kəldi**» — demək, Israil tirik Hudani taxlap butlarni talliwəloqini üqün Hudaning xu jazasi ularning bexioqə qüxti. □ 5:10 «**nəpis zilqilərninɡ üstidə olturoqanlar**» — yaki «toқumlarıninɡ üstidə olturoqanlar». «**I aқ exəklərgə mingənlər, i nəpis zilqilərninɡ üstidə olturoqanlar, i yolda yürənlər...**» — bu ayəttə puritiloqan mənə bəlkim «I, Israilda həzir rahət künlərnə kərgüqilər, silər üqün öz həyatini təwəkkül qiloqanlarnə əslənglar!» degəndək boluxi mumkin.

bөлүxүwatқанларning juxkun awazilirini anglanglar!

Ular xu yərlərdə Pərwərdigarning həkkanıy əməllirini mədhıyiləp,

Uning Israildiki əzimətlirining həkkanıy əməllirini tərıplıxıdu.

Xu waqıtta Pərwərdigarning həlki qüxüp dərwazılaroqa yetıp kelıp: —□

¹² «I Dəborah, oyoqan, oyoqan!

Oyoqan, oyoqan, oğəzəl eytkın!

Ornungdın tur, i Barak,

Əsırlıringni yalap mang, i Abınoamning oqlı!» — deyxıdu.□

¹³ Mana həlkning az bir kəldısı alıyjanablaroqa əgıxıx üqün qüxtı,

Pərwərdigarning həlki yenımoqa palwan kəbi

□ **5:11 «Su əkilıdıoqan jaylarda olja bəlүxүwatқанlar...»**

— demək, nusrət kəzanəoqanlıktın hətta su əkəlgılı qıkқанlarmu oljıdın əzara bəlүxıdu. Baxқа bırhil tərjımısi: — «Okyaqılarning oğəwoqasıdın kutuloqanlar su alıdıoqan jaylarda turup, Pərwərdigarning həkkanıy əməllirini mədhıyiləp, uning Israildiki əzimətlirining həkkanıy əməllirini tərıplıxıdu. Xu waqıtta...». □ **5:12 «I Dəborah, oyoqan, oyoqan! ... ornungdın tur, i Barak!...»** — 12-ayəttiki nəzmə həlk kəqıp qıkiwaləoqan taolıktın aman-esən qüxüp, əz xəhırlıning dərwazılıroqa kəlgəndə huxallıqıdın Dəborah wə Barakқа eytkan səyünүx səzliri bolsa kərək.

қўхўп келди.□

¹⁴ Mana, Əfraimlardin Amaləktə yiltiz tartip қалоанлар келди;

Mana, Binyaminlarmu қowmliringоға қoxulup əgixip келди;

Makirdin əmirләр қўхўп келди,

Zəbulundin sərdarlik Һasisini tutқанлар yetip келди.□

¹⁵ Issakarning əmirлиri Dəborahоға қoxuldi;

Baraq nemə қилоан bolsa Issakarmu xundak қилиp,

Uning кəynidin јилоиоға tap basturup etilip қўxti!

Rubəning ailə-jəmətliridikilərninг arisida xunqə uluq niyətlər кəblirigə pükүlgənidil!□

¹⁶ Sən nemixқа қotanlarning iqidə turup,

Қoyлароға қелинған nəyninг awazini anglaxni halap қaldinг?

□ **5:13 «Mana Һəlkning az bir қaldisi aliyjanablarоға əgixix үqün қўxti»** — demək, Hudaоға sadik bolоan «Һəlk қaldisi» az bolsimu, Baraq wə baxқа јasarətlik əzimətlərgə əgəxkən. Baxқа birhil tərјimisi: «Һəlkning az bir қaldisi күqlүklərninг üstidin oјalib келdi». **«Pərwərdigarning Һəlkі yenimoға palwan kəbi қўхўp келdi»** — baxқа birhil tərјimisi:

«Pərwərdigarning Һəlkі zalimlarоға қarxi қikixқа mening yenimoға қўxti». Bu ayətninг yənə birnəqdə hil tərјimiliri uqrixi mumkin. □ **5:14 «Mana, Əfraimlardin Amaləktə yiltiz tartip қaloanlar келdi»** — Əfraim кəbilisi əslidə Amaləklərninг zeminini igiligən wə ularni Һəydiwətkənidi. **«Makirdin...»** — «Makir» muxu yərdə Manassəh кəbilisigə wəkillik қilidu.

□ **5:15 «Rubəning ailə-jəmətliridikilərninг arisida»** — yaki «Rubəning eqinlirininг boyida». **«Rubəning ailə-jəmətliridikilərninг arisida xunqə uluq niyətlər кəblirigə pükүlgənidil!»** — bu nahayiti Һəјwiј, kinayilik gəp. Rubənlərdə xunqə yүksək niyətlərninг bilən Һəqnemə қilmidi (16-ayətni kəring).

Rubənniŋ ailə-jəmətliridikilərninŋ arisida xunqə uluq niyətlər kəlblirigə pükülgənidi!

17 Gileadlar bolsa Iordan dəryasining u təripidə turup qaldi;

Danlarmu nemixka kemilərninŋ yenida tohtap qaldi?

Axirlar bolsa dengiz boyida *jim* olturuwaldi, Dengiz qoltuqlirida turup qaldi.

18 Zəbulunlar janlirini ölümgə təwəkkül kildi; Naftalilarmu jəng məydanidiki yukiri jaylarda həm xundak kildi!

19 Padixaqlar həmmisi kelip, sokuxti, Qanaaniylarınŋ padixaqlirimu uruxka qikti; Taanaqta, Megiddoning su boyilirida uruxti. Lekin bir'azmu kümüx olja alalmidi!

20 Asmanlarda yultuzlarmu jəng kildi, Orbitiliridin Siseraqa qarxi jənggə atlandi.

21 Kixon dəryasining ekini *düxmənni* ekitip kətti;

Xu kədimiy dərya, u Kixon dəryasidur!

Əy mening jenim, pütün küqünŋ bilən aloqa baskin!□

22 Ularning atlirining tuwaqliri takirang-takirang qilmakta, Tolparliri qapmakta, qapmakta.

□ **5:21 «Kixon dəryasining ekini ularni ekitip kətti»** — muxu sözlər yukirikı «asmanlardiki yultuzlar jəng kildi» degən sözlərnı yorutidu. Yazda Kixon dəryasi ekınida su yoq deyərlik bolidu; kıxta küqlük akıdu. Xunga, xu hulasiŋə kelimizki, hawa rayi əzgirip, kəp yamoqur yaqlaqqa, Kixon dəryasi texip, Siseraanınŋ jəng harwilirini ekitip kətti yaki ularni patkakkə paturup koydi (4-ayəttə xu kattik yamoqur tiləa elinidu).

23 Mərozğa lənət okunglar, dəydu
 Pərwərdigarning Pərixlisi,
 U yərdə olturuqilarğa lənət okunglar,
 Qattıq lənət okunglar;
 Qunki ular Pərwərdigarğa yardımğa kəlmidi,
 Zalimlarğa qarxi Pərwərdigarğa yardımğa
 kəlmidi. □

24 Ayallar iqidə kəniylik Həbəarning ayali Yaəl
 bəht-bərikətlənsun,
 Qedirda turoqan ayallar iqidə u bəht-bərikət
 tapsun!

25 Sisera su soriwidi, u uningğa süt bərđi,
 Esilzadilərgə layıq bir qağida qaymaq tutti;

26 U sol qolini qedir kozuqığa,
 Ong qolini tēmürqining bolkisioğa uzatti;
 Siserani urup,
 Bax səngükini qeqip,
 Qekisidin yanjip ötküzüwətti. □

27 Sisera uning ikki putining arilikioğa kıysaydi,
 U yikildi, u *өлüktək* yatti,
 U uning ikki putining arilikioğa kıysaydi, u
 yikildi,
 Kıysayqan yərdə u yikilip, jan bərđi.

28 Siseraning anisi pənjiridin sirtka səp saldi,
 U pənjirining rujikidin towlap: —
 «Uning jəng hərwisi nemixka xunqə uzakkiqə
 kəlməydu?»

□ 5:23 «Zalimlarğa qarxi Pərwərdigarğa yardımğa kəlmidi» — yaki «Baturlirini elip, Pərwərdigarğa yardımğa kəlmidi». □ 5:26 «*Yaəl* sol qolini qedir kozuqığa, ... qekisidin yanjip ötküzüwətti» — bu ayətlərgə qarşıqanda Yaəl Siseraning bexioğa kəkkan kozuqni bolka bilən üq qetim uroqan.

Jəng Һarwilirining atlirining tuyaq sadasi nemixka xunqə Һayal bolidu? — dedi.

²⁹ Uning dedəkliri arisida danalar jawab beridu, Xundaqla, u dərwəqə öz-əzigə jawab beridu: —

³⁰ «Ular oljilirini yioqip bəlüxüwatqan bolmisun yənə?!

Һər bir ərkəkkə *ayaq asti qilixka* bir-ikkidin qiz təgkəndu,

Siseraqə rəngdar kiyimlər,

Gül kəxtiləngən rəngdar kiyimlərdin olja təgkəndu,

Bulangqining boynioqə aldi-kəyni kəxtiləngən rəngdar kiyimlər təgkən bolsa kerək!□

³¹ I Pərwərdigar, Sening barlıq düxmənliring ənə xundaq yokutulqay!

Lekin Seni səygənlər kuyaxning ərləwatqandiki qudritidək küqlük bolqay!».

Xuning bilən zemin kırık yiloqiqə tinq-amanlık tapti.

6

Israilning gunah qilixi, jazalinixi; Hudaning Gideonni Һakimlıkqa qaqirixi

¹ Israillar Pərwərdigarning nəziridə rəzil bolqanni kildi; xuning bilən Pərwərdigar ularni yəttə yiloqiqə Midiyaniylarning qolioqə tapxurup bərdi. ² U waqıtta Midiyaniylar Israilning

□ **5:30 «Bulangqining boynioqə aldi-kəyni kəxtiləngən rəngdar kiyimlər təgkən bolsa kerək!»** — yaki «Mening boynumqə ikki aldi-kəyni kəxtiləngən kiyimlər olja qilip təgkən bolsa kerək!».

üstidin oʻqalib kelip, Israil Midiyaniylarning səwəbidin əzliri üqün taʻqlardin, oʻngkürlərdin wə qoram taxlardin panah jaylarni yasidi.□

³ Hər kətim Israillar uruk terioqanda xundak bolattiki, Midiyaniylar, Amaləkiylər wə məxriktikilər kelip ularoqa hujum kilatti.

⁴ Ularoqa hujum kilixka bargahlarni tikip, zemindiki hosulni wəyran kilip, Gazaʻoqə Israiloqa heqkandak axlik qaldurmay, ularning koy, kala, exəklirimumu elip ketətti. ⁵ Qünki ular qekətkilərdək kəp bolup, öz mal-qarwiliri wə qedirlirini elip kelətti; ularning adəmliri wə təgiliri san-sanaksiz bolup, zeminni wəyran kilix üqün tajawuz kilatti. ⁶ Xuning bilən Israil Midiyaniylarning aldida tolimu har hələtkə quxüp qaldi; andin Israillar Pərwərdigaroqa nalə-pəryad kətürdi.

⁷ Midiyaniylarning dəstidin Israil Pərwərdigaroqa pəryad kətürginidə xundak boldiki, ⁸ Pərwərdigar Israiloqa bir pəyotəmbərnini əwətti. U kelip ularoqa: — Israilning Hudasi Pərwərdigar mundak dəydu: «Mən silərnə Misirdin qikirip, «kulluk makani»din elip qikkənidim; ⁹ silərnə misirliklarning qolidin, xundakla silərgə barlik zulum kiləuqilarning qolidin kutkuzup, ularni aldinglardin koqliwetip, ularning zeminini silərgə bərdim ¹⁰ wə silərgə: «Mana, Mən Pərwərdigar silərnəning Hudayinglardurmən;

□ **6:2 «qoram taxlardin panah jaylarni yasidi»** — yaki «qoroqanlardin panah jaylarni yasidi». Ibraniy tilida «istihkamlik jaylardin panah jaylarni yasidi».

silər Amoriylarning zeminida turoʻqininglar bilən ularning ilahlaridan qorqmanlar» degən idim. Lekin silər Mening awazimoqa kulak salmidinglar», — dedi.■

¹¹ Andin Pərwərdigarning Pərixtsisi kelip Ofrah degən jayda Abiezər jəmətidiki Yoaxka təwə boləqan dub dərihining tüwidə olturdi. U waqıtta *Yoaxning* oqli Gideon Midiyaniylarning *bulangqilikidin* saklinix üqün xarab kəlqiki iqidə buoqday tepiwatatti.□

¹² Pərwərdigarning Pərixtsisi uningə qərinə: — Əy jasarətlik palwan, Pərwərdigar sən bilən billidur! — dedi.

¹³ Gideon uningə qərinə: — I hojam, əgər Pərwərdigar biz bilən billə boləqan bolsa, bu kərgülöklər nemixka üstimizgə kəldi? Atabowilirimiz bizgə səzləp bərgən uning barlıq məjziliri keni? Bular toqrisida atabowilirimiz: «Mana, Pərwərdigar bizni Misirdin qikirip kəlmigənmidi?» — dedi. Lekin bügünki kündə Pərwərdigar bizni taxlap, Midiyanning qolioqa tapxurup bərdi! — dedi.

¹⁴ Pərwərdigar uningə qərinə: — Sən muxu küqünggə tayinip, berip Israilni Midiyanning qolidin kutkuzoqin! Mana, Mən seni əwətkən əməsmu? — dedi.■

¹⁵ Gideon Uningə qərinə: — I Rəb, mən Israilni qandak kutkuzalaymən? Mening ailəm bolsa Manassəh kəbilisi iqidə əng namriti, özüm

■ **6:10** 2Pad. 17:35, 38 □ **6:11** «... **xarab kəlqiki iqidə buoqday tepiwatatti**» — xarab kəqlikidə buoqday tepix tolimu qolaysiz, əlwəttə; bu Gideonning Midiyaniylardın qorqqanlikini kərsitidu. ■ **6:14** 1Sam. 12:11; Ibr. 11:32

atamning jəmətidə əng kiqikidurmən, — dedi.

¹⁶ Pərwərdigar uningə: — Mən jəzmən sən bilən billə bolimən; xunga sən Midiyanlarni bir adəmni urəandək urup kirisən, — dedi.

¹⁷ Gideon Uningə iltija kilip: — Mən nəziringdə iltipət tapқан bolsam, mən bilən səzləxküqining həkikətən Sən Əzüng ikənlikigə bir alamət kərsətkəysən; ¹⁸ ətünimən, mən yenip kelip öz hədiyə-kurbanlığimni aldingə qəyoyuqə bu yərdin kətmigəysən, — dedi.

U jawab berip: — Sən yenip kəlgüqə kütimən, dedi.

¹⁹ Gideon berip *əygə* kirip bir oqlakni təyyarlap, bir əfah esil undin petir nan pixurup, gəxni sewətkə selip, xorpisini koriə qə usup bularni uning kəxiə qə elip kelip, uningə sundi (U tehiqə dub dərihining tüwidə olturatti).[□] ²⁰ Andin Hudaning Pərixtsisi uningə: — Bu gəx bilən petir nanlarni elip berip, muxu yərdiki *qoram* taxning üstigə qəyup, xorpini təkkin, — dewidi, u xundak qildi. ²¹ Pərwərdigarning Pərixtsisi qolidiki həsini uzitip uqini gəx bilən petir nanlarə qə tək küziwidi, *qoram* taxtin ot qikip, gəx bilən petir nanlarni yəp kətti. Xu həman Pərwərdigarning Pərixtsimu uning kəzidin qəyib boldi.

²² Xuning bilən Gideon uning Pərwərdigarning Pərixtsisi ikənlikini bilip: — Apla, i Rəb Pərwərdigar! Qataq boldi, qünki mən Pərwərdigarning Pərixtsisi bilən yüzmuyüz

[□] **6:19 «bir əfah»** — 22 litr. Axliq az boloqan күnlərdə namrat bir ailə üqün bu nahəyiti qong bir hədiyə-kurbanliq bolatti.

көрүхүп қалдим...! — dedi.

23 Lekin Pərwərdigar uningə: — Hatirjəm boləyin! Korkmioyin, əlməysən, — dedi.□

24 Xuning bilən Gideon Pərwərdigarə atap u yərdə bir qurbangah yasap, uning ismini «Yahwəh-xalom» dəp atidi. Bu qurbangah ta bəgüngiqə Abiezər jəmətining Ofrah degən jayida bar.□

25 U keqisi Pərwərdigar uningə: — Sən atangning *qong* buqisi wə yəttə yaxliq ikkinqi buqisini elip atangə təwə boləqan Baal qurbangahini örüp, uning yenidiki Axərah butini kesiwətkin. □ 26 Andin muxu qorəanning üstigə Pərwərdigar Hudayingə ataləqan, bəlgiləngən rəsim boyiqə bir qurbangah yasap, ikkinqi bir buqini elip, özüng kesiwətkən Axərahning parqilirini otun qilip qalap, uni

□ **6:23 «Hatirjəm boləyin»** — ibraniy tilida «Xalom eləykum!» (Salamueləykum). Ibraniy tilida mənisi adəttə «sanga aman-salamətlik boləqay!». □ **6:24 «Yahwəh-xalom»** — buning mənisi: «Pərwərdigar hatirjəmliktur». □ **6:25 «Sən atangning buqisi wə yəttə yaxliq ikkinqi buqisini elip...»** — baxqa birhil təjimişi: «Sən atangning yax buqisini, yəni uning yəttə yaxliq ikkinqi buqisini elip,...». **«Baal qurbangahini örüp...»** — Baalə ataləqan qurbangah bək qong bolsa kerək. Ikki buqa bəlkim qurbangahni tartip örux üqün kerək boluxi mumkin. **«...uning yenidiki Axərah butini kesiwətkin»** — ««Axərah»lar toqruluk 2:13 wə izahətini kərüng.

keydurmə qurbanlik qiləin, — dedi.□

²⁷ Xuning bilən Gideon öz hizmətqiliridin on adəmni elip berip, Pərwərdigarning əzigə eytkinidək qildi; ləkin u atisining əyidikilərdin wə xəhər adəmliridin qorkkini üqün, u bu ixni kündüzi qilmay, keqisi qildi. ²⁸ Ətisi səhərdə xəhər həlki qopup qarisa, mana, Baal qurbangahı ərūwetilgən, uning yenidiki Axərah buti kesiwetilgənidi wə yengi yasaloqan qurbangahning üstidə ikkinqi buka qurbanlik qilinoqanidi. ²⁹ Buni kərüp ular bir-birigə: — Bu ixni kim qiləandu? — deyixti. Ular sürüxtüriwidi, buni Yoaxning oqli Gideonning qiləanliki məlum boldi. ³⁰ Xuning üqün xəhərnin adəmliri Yoaxqa: — Oqlungni qikirip bərgin! U Baal qurbangahini ərüp, uning yenidiki Axərahni kesiwətkini üqün əltürülsun! — dedi.

³¹ Birəq Yoax əzigə qarxilixixka turoqan kəpqilikkə jawab berip: — Silər Baal üqün dəwalaxmaqimusalər? Silər uni

□ **6:26 «...muxu qoroqanning üstigə...»** — yaki «...qoram texining üstigə...» **«bəlgiləngən rəsim boyiqə»** — «Qan.» 25:6-7ni kəring. **«əzüng kesiwətkən Axərahning parqilirini otun kilip qalap, uni keydurmə qurbanlik qiləin»** — 2:5 wə izahətini kəring. Pərwərdigarning pərixtsi yaki Pərwərdigar Əzi məmin bəndilirigə kəringən yərlərdə, u qurbangahlar wə qurbanliklar toqrisidiki bekitkən bəlgilimilər bəzidə bəxqiğə boluxi mumkin. Gərqə xu yər Pərwərdigar Israillaroqə qurbanlik qilix üqün rəsmiy bekitkən jay bolmisimu, xundakla Gideon əzi kahin bolmisimu, Huda bəribir əzi bekitkən bəlgilimilirigə əzi igidur; uning Gideonroqə qiləan bu əmliri əzining xundəq pəwqul'addə jiddiy əhwallarda gahı waqitlarda əz bəlgilimilirini əzgərtidioqanlikini ispatlaydu.

қутқузماққиму? Kimki uning тоғрисида дэваларса этигэ қалмай өлүмгэ мэхкум қилинсун! Эғэр Baal дэрвэхэ бир हुда болса, undақта uning қурбанғаһини бирси өрүвәткени үқүн, u xu adәм билән өзи дэваларсун! — деди.□

³² Bu сәвәбтин *atisi* Gideonni «Yәrubbaal» дәр atidi, қүнki *atisi*: «U Baalning қурбанғаһини өрүвәткени үқүн, Baal өзи uning билән дэваларсун!» дегәниди.□

³³ Әмма Midiyan, Amalәklәр wә мәхриқtikilәrning һәммиси yioqilip, *Jordan* дәryasidin өтүp Yizrәәl jiloqisida qedirilirini tikixti. ³⁴ U waқitta Pәrwәrdigarning Rohi Gideonning üstigә qüxti; u kanay qeliwidi, Abiezәр jәмәtidikilәр yioqilip uning kәynidin әgixip mangdi. ³⁵ Andin u әlqilәrni Manassәһning zeminiqә берip, u yәrni aylinip kelixkә әwәtiwidi, Manassәһlәр yioqilip uningqә әgixip kәldi. U Axirlarqә, Zәbulunlarqә wә Naftalilarqә әlqi әwәtiwidi, ularmu uning aldioqә qiqixti.

Gideonning Hudadin ikki қетим аламәт sorixi

³⁶ Gideon Hudaqә: — Эғэр Sән һәқикәтән eytkiningdәk mening қolum билән Israilni

□ **6:31 «Silәр Baal үқүн дэвалармаққимусиләр?»** — yaki «Silәр Baal үқүн jәng қилмаққимусиләр?». «...**әтигә қалмай өлүмгә мэхкум қилинсун!**» — yaki «...muxu әtigәndila қалмай өлүмгә мэхкум қилинсун!». □ **6:32 «Bu сәвәбтин atisi...»** — иbraniy tilida «Bu сәвәбтин u...» yaki «Bu сәвәбтин ular...». «**Yәrubbaal**» — bu isimning мәnisi: «Baalning өзи uning билән jәng қилсун!» (yaki «дэваларсун!»).

қутқузидиқан болсанг, ³⁷ Undaқта mana, мән hamanoға bir parqə koy terisi koyup koyimən; əgər pəkət terining üstigila xəbnəm qüxüp, qərisidiki yərləning həmmisi kuruk tursa, mən Əzüng eytkiningdək mening қolum arkilik Israilni қутқuzmaqқи boləningni bilimən, — dedi.

³⁸ Ix dərwəkə xundak boldi. Ətisi səһərdə Gideon қopup, yungni siқiwidi, lik bir piyalə xəbnəm süyi қiқti.

³⁹ Andin Gideon Hudaoға yənə: Oјəzipingni manga қozоqimioqaysən, mən pəkət muxu bir қetimla dəymən! Səndin ətünəy, mən pəkət yənə bu қetim bu terə bilən sinap baқay; iltija қilimənki, əmdi bu қetim pəkət terə kuruk bolup, qərisidiki yərninğ həmmisigə xəbnəm qüxkəy, — dedi.■

⁴⁰ Bu keqisimu Huda xundak қildi; dərwəkə pəkət terila kuruk bolup, qərisidiki yərninğ həmmisigə xəbnəm qüxkənidi.

7

Hudaning Gideonni ikki қetim sinixi wə hatirjəm қilixi

¹ Yərubbaal (yəni Gideon) wə əzigə қoxuloqan həmmə həlқ ətisi səһər қopup, Ҳарод degən bulaqning yenioға berip qedir tikti. Midiyaniylarning ləxkərgahı bolsa uning ximal təripidə, Morəh egizlikining yenediki jiloqida idi. ² Əmdi Pərwərdigar Gideonға:

■ 6:39 Yar. 18:32

— Sanga əgəxkən həlkning sani intayin kəp, xunga Mən Midiyaniylarni ularning qolioqa tapxuralmaymən. Bolmisa Israil: «Əzimizni əzimizning qoli kütquzdi» dəp mahtinip ketixi mumkin. ³ Xuning üqün sən əmdi həlkqə: «Kimlər kərkup titrək baskan bolsa, ular Gilead teoqidin yenip kətsun» dəp jakarliqin — dedi.

Xuning bilən həlkning arisidin yigirmə ikki ming kixi kaytip ketip, pəkət on mingila qelip qaldi. ■

⁴ Pərwərdigar Gideonqa yənə: — Həlkning sani yənila intayin kəp; əmdi sən bularni suning lewigə elip kəlgin. U yərdə Mən ularni sən üqün sinaktin ötküzəy; Mən kimni kərsitip: «U sən bilən barsun desəm», u sən bilən barsun; lekin Mən kimni kərsitip: «U sən bilən barmisun» desəm, u sən bilən barmisun, — dedi.

⁵ Xuning bilən Gideon həlkni suning lewigə elip kəldi. Pərwərdigar uningqa: — Kimki it su iqkəndək tili bilən yalap su iqsə, ularni ayrim bir tərəptə turoquzqin; həm kimki tizlinip turup su iqsə, ularnimu ayrim bir tərəptə turoquzqin, — dedi.

⁶ Xundak boldiki, oqumini aozioqa təgküzüp yalap su iqkənlərdin üq yüzi qikti. Qaloqanlarning həmmisi tizlinip turup su iqti.

⁷ Andin Pərwərdigar Gideonqa: — Mən muxu suni yalap iqkən üq yüz adəmning qoli bilən silərnəni kütquzup, Midiyanni sening qolungqa tapxurimən; lekin qaloqan həlk bolsa həmmisi

өз жайиғаа yenip кәтсун, — dedi.□

⁸ Xuning bilән bu *üq yüz adәм* ozuk-tülük wә kanaylirini қolioға elixti; Gideon Israilning қaloғan барliқ adәmlirini өз qedirioға қayturuwetip, pәкәт xu üq yüz adәmni elip қaldi. Әmdi Midiyaniylarning lәxkәrgaһi bolsa ularning төwән tәripidiki jiloғida idi.

⁹ Xu keqisi xundaқ boldiki, Pәrwәrdigar uningоға: — Sән қopup lәxkәrgaһқа qүxkin, qünki Mән uni sening қolungоға tapxurdum; ¹⁰ әgәр sән qүxүxtin қorқsang, өз hizmәtkaring Puraһni billә elip lәxkәrgaһқа qүxkin. ¹¹ Sән ularning nemә deyixiwatқinini anglaysән, andin sән lәxkәrgaһқа *hujum қilip* qүxүxkә жүr'әt қilalaysән, dedi.

Buni anglap u hizmәtkari Puraһni elip lәxkәrgaһning qetidiki әskәrlәrning yenioға bardi. □ ¹² Mana Midiyan, Amalәk wә барliқ мәxriktikilәр qekәtkilәrdәk көp bolup, jiloғining boyioға yeyiloғanidi; ularning төgiliri көplikidin dengiz saһilidiki қumdәk һәddi-һesabsiz idi.■

¹³ Gideon barоғanda, mana, u yәrdә birsi һәмraһioға көrgән qүxini sөzlәp beriwatatti: — Mana, mән bir qүx көrdum, qүxүmdә mana, bir arpa toқiqi Midiyaning lәxkәrgaһioға domulap

□ **7:7** «Mән muxu suni yalap iқkән üq yüz adәмning қoli bilән silәrni қutқuzup, Midiyanni sening қolungоға tapxurimән...» — bu sinaxning әһmiyiti bәlkim kimning jәng tәrәpkә oyoқaq turuwatқanliқini көrsitixi mumkin. Su iқkәndә tizlinip yüzini suoға tiқip iқkәnlәр һәtәrgә anqә sәgәk болmisa kerәk. Bu ixlar тоoғruluk baxқа hil qүxәнqләrmu бар. □ **7:11** «jүr'әt қilalaysән» — ibraney tilida «қolung күqlәndүrүlidu».

■ **7:12** Ҳак. 6:3, 5, 33

қўхўптудək; u қедироға келип соқулуптидək, xuning билən қедир өрүлүп, дүм көмтүрүлүп кетишту — дəвататти.

¹⁴ Uning һәмраһи јавабән тəбир берип: — Buning мənиси xuki, u тоқақ Yoaxning ооғли, Israillik адəm Gideonning қилиқидин бaxқа нəрсə əмəstur; Huda Midiyan wə uning барлиқ қoxunini uning қolioға таpxuruptu, dedi.

¹⁵ Xundak boldiki, Gideon bu қўxnи wə uning берилгән тəбирини аnғлаp, сəјдə қилди. Andin u Israillning лəxкəргahioға yenip келип: — Қopуnғлар, Pərwərdigar Midiyanning лəxкəргahини қолunғларoға таpxurди, — dedi.

Gideonning oғalibə қilixi

¹⁶ Xuning билən u bu ўқ yўz адəmни ўқ gurup-pioға бөлүп, һəmmisining қolioға бирдин канay билən бирдин қуруқ komzəkни бəрди; һəрбир komzək iqidə бирдин məx'əl қoyulди.

¹⁷ U ularoға: — Silər mаngа қарap, mening қiloqinimdək қilingлар. Mana, mən лəxкəргahning қexioға барoғanda, nemə қilsam, silərmu xuni қilingлар; ¹⁸ mən wə mən билən һəmrah болup mаngoғan барлиқ адəmlər канay қalsaq, silərmu лəxкəргahning қərisidə turup канay qelingлар wə: «Pərwərdigar ўqun һəm Gideon ўqun!» дəp towlangлар, — dedi.

¹⁹ Keyinki yerim keqilik kəzətning baxlinixida, kəzəтqilər yengidin almaxқanda, Gideon wə uning билən billə болоғan yўz адəm лəxкəргahning қexioға кəлди; andin ular канay qelip қolliridiki komzəklərни қaқti.

²⁰ Xu ҳаман ўқ гуруппидикиларнинг ҳаммиси канай қелип, комзакларни қеқип, сол қоллирида мэх'әлләрни тутуп, онг қоллирида канайларни елип: — Пәрвәрдигароға вә Гидеонға аталоған қилиқ! — дәр тowlaxқиниқә, ²¹ уларнинг һәрбири ләхкәргәһнинг әтрапида, өз жайида турuxти; yaw қохуни тәрәп-тәрәпкә петирап, warkирап-јарқирioған petи қаққили турди. ²² Бу ўқ yüz адәм канай қалоғанда, Пәрвәрдигар пүткүл ләхкәргәһтики yaw ләхкәрлирини бир-бирини қилиқлаxқа selип қойди, xuning билән yaw қохуни Zerәrahқа баридioған yoldiki Бәйт-Xittah тәрәпкә қақти; улар Tabbatning yenidiki Abәl-Mәһолаһning qegrисioғиқә қақти.■

²³ Andin Naftali, Axir wә пүткүл Manassәһning қәбилiliridin Israillar қақирip kelindi wә улар Midiyaniylarnи қоғлиди.

²⁴ Xuning билән Gideon Әfraim пүткүл таоғлиқини арilar kelixкә әлқиләрни әwәtip Әfraimlarоға: — «Silәр quxup Midiyaniylarоға һujum қilingлар, Бәйт-Barahқиқә, xundақла Iordan дәryasioғиқә барliқ еқин кеқиклирини игиләп, уларни tosuwel-ingлар», dedi. Xuning билән Әfraimning һәmmә адәмлiri yioғilip, Бәйт-Barahқиқә wә Iordan дәryasioғиқә барliқ еқин кеқиклирини игилidi. ²⁵ Uлар Midiyaning Orәb wә Zәәb degән ikki әmirini tutuwaldi; Orәbni улар «Orәb қoram texи» üstidә, Zәәbni «Zәәb xarab кәлқики»дә өлтүрди, Midiyaniylarnи қоғlap берip, Orәb wә Zәәbning baxlirini елип, Iordan дәryasining u тәripigә Gideonning қexioға кәлди.■

8

¹ (Keyin, Əfraimlar uningõja: — Sən nemixka bizgə xundak muamilə kilisən, Midiyaniylar bilən sokuxka qıkkanda, bizni qakırmidingõju, dəp uning bilən kattik deyixip kətti. ■ ² U ularõja jawabən: — Mening kilõanlirimni kandakmu silərninğ kilõininglarõja təngləxtürgili bolsun? Əfraimning üzümlərnı pasangdiõjini, Abieəzərlərninğ üzüm üzginidin artuğ əməsmu? ³ Huda Midiyanınğ əmirliři Orəb bilən Zəəbni qolunğlarõja tapxurõjan yərdə, mening qolumdin kəlgini kandağmu silərninğ kilõininglarõja təngləxtürgili bolsun? — dedi. Xundak dewidi, ularning uningõja bolõan aqqıki yandi). □

⁴ Əmdi Gideon İordan dəryasining boyiõja yetip kəldi. U wə əzigə həmrəh bolõan üq yüz adəm həriپ kətkən bolsimu, ular yənıla Midiyaniylarını koõlap dəryadin õtti. □ ⁵ Gideon Sukkot xəhiridikilərgə: — Manga həmrəh bolup kəlgən kixilərgə nan bərsənglar, qünki ular həriپ-qarqap kətti. Biz Midiyanınğ ikki padixəhi Zəbah wə Zalmunnani koõlap ketip barimiz, — dedi.

⁶ Ləkin Sukkotning qonglırı jawab berip: — Zəbah wə Zalmunna həzir sening qolunğõja qüxtimu?! Biz sening muxu ləxkərliringgə nan

■ **8:1** Ҳак. 12:1 □ **8:3** «**ularning uningõja bolõan aqqıki yandi**» — ibraniy tilida «uningõja qarap ularning rohliri tinqlanduruldi». □ **8:4** «**Əmdi Gideon İordan dəryasining boyiõja yetip kəldi... dəryadin õtti**» — 1-3-ayəttə hatiriləngən wəxələr (Əfraimlarınğ Gideonlarõja aqqıqlinixi) 4-21-ayətlərdə hatiriləngən wəxələrdin keyin bolõan bolsa kerək.

berəmduk?! — dedi.□

⁷ Gideon: — Həp! Xundak boləjini üqün Pərwərdigar Zəbah wə Zalmunnani mening qoluməja tapxuroqanda, ətliringlarni qəldiki yantak wə xoħa bilən hamanda tepimən, — dedi.

⁸ Gideon u yərdin Pənuəlgə berip, u yərdiki adəmlərgimu xundak dewidi, Pənuəldiki kix-ilərmu uningəja Sukkottikilərdək jawab bərđi.

⁹ U Pənuəldikilərgə: — Mən oqəlibə bilən yenip kəlginimdə, bu munaringlarni ərūwetimən, — dedi.□

¹⁰ U qaoqda Zəbah wə Zalmunna Karkor degən jayda idi; ular bilən mangoqan qoxunda on bəx mingqə ləxkər bar idi. Bular bolsa məxriklərləning pütkül qoxunidin kəlip qaloqanliri idi, qünki ulardın kiliq tutkanliridin bir yüz yigirmə mingi əltürülgənidi. ¹¹ Gideon bolsa Nobah wə Yogbihahning xərkidiki kəqmənlər yoli bilən qikiq Midiyaning ləxkərgahəja hujum kilip, ularni tarmar kildi; qünki ləxkərgahətikilər tolimu əndixsiz turoqanidi. □ ¹² Zəbah wə Zalmunna kəqip kətti;

□ **8:6 «Zəbah wə Zalmunna həzir sening qolungəja qüxtimu?!»** — ibranıy tilida «Zəbah wə Zalmunnaning alqanliri həzir sening qolungəja qüxtimu?!». **«Biz sening muxu ləxkərliringgə nan berəmduk?!»** — ularning nan bərməslik səwəbi bəlkim xuki, biz nan bərgəndin keyin Gideon məoqlup bolsa (uning aran üq yüz adimi bar idi), Midiyaniylar qaytip kəlip bizdin əq alidu, dəp qorqқан yaki bolmisa ularning Midiyaniylar bilən ittapaqi bolsa kerək. □ **8:9 «Mən oqəlibə bilən yenip kəlginimdə...»** — ibranıy tilida «Mən aman-tinqlik elip yenip kəlginimdə...». □ **8:11 «... xərkidiki kəqmənlər yoli...»** — ibranıy tilida «... xərkidiki qədirlarda turoquqilar yoli». Xu yər Midiyanıylarning zemini iqidə idi.

Gideon kəynidin qoʻllap berip, Midiyaning bu ikki padixahi Zəbah və Zalmunnani tutuwaldi; u pūtkül ləxkərgahtikilərnı alakzadə kılıp tıripırən kılıwətti.■

¹³ Andin Yoaxning oʻli Gideon Ҳərəs dawinidin oʻtup, jəngdin kaytip kəldi. ¹⁴ U Sukkotluk bir yax yigitni tutuwelip, uningdin sürüxtə kılıwidi, yigit uningəya Sukkotning qongliri wə aqsakallirining isimlirini yezip bərdi. Ular jəmiy bolup yətmix yəttə adəm idi. ¹⁵ Andin Gideon Sukkotning adəmlirining kəxiəya yetip barəanda: — Silər meni zanglik kılıp: «Zəbah wə Zalmunna hazır sening kolungəya qüxtimu? Biz sening bilən billə mangojan muxu hərəjin adəmliringgə nan berəmdük?» degənidinglar! Mana, u Zəbah wə Zalmunna degənlər! — dedi.□

¹⁶ Xuni dəp u xəhəring aqsakallirini tutup kelip, qəldiki yantak bilən xohilarni elip kelip, ular bilən Sukkotning adəmlirini urup ədipini bərdi.□

¹⁷ Andin u Pənuəlning munarini oʻrüp, xəhərdiki adəmlərnı oʻltürdi.

¹⁸ Gideon Zəbah wə Zalmunnani sorak kılıp: — Silər ikkinglar Taborda oʻltürgən adəmlər qandaq adəmlər idi? — dəp soriwidi, ular jawab berip: — Ular sanga intayin ohxaytti; ularning hərbi xahzadidək idi, — dedi.

¹⁹ U buni anglap: — Ular mening bir

■ 8:12 Zəb. 83:11-12 □ 8:15 «Zəbah wə Zalmunna» — ibraniy tilida «Zəbah wə Zalmunnaning alqanliri». □ 8:16 «... ular bilən Sukkotning adəmlirini urup ədipini bərdi» — yaki «...ular bilən Sukkotning adəmlirini «hamanda təpti»». Ularnı oʻltürgən boluxi mumkin (17-ayətnimu kəring).

tuoqanlirimdur, biz bir anining oqullirimiz. Pərwərdigarning hayati bilən kəsəm kilimənki, silər əyni waqitta ularni tirik koyoqan bolsanglar, mən silərni hərgiz ɵltürməyttim, — dedi;

²⁰ xuning bilən u qong oqli Yətərgə: — Sən qopup bularni ɵltürgin, — dedi. Lekin oqlul kiqik boloaqqa qorkup, qiliqini suoqurmidi.

²¹ Xuning bilən Zəbah wə Zalmunna: — Sən ɵzüng qopup bizni ɵltürgin; qunki adəm qandaq bolsa küqimu xundaq bolidu, — dedi. Xundaq dewidi, Gideon qopup Zəbah wə Zalmunnani ɵltürdi. U təgilirining boynidiki hilal ay xəkillik bezəklərni eliwaldi.■

Gideonning padixah boluxni rət qilixi wə butpərəslik yolioqa kirixi

²² Andin Israillar Gideonqa: — Sən bizni Midiyaning qolidin kutkuzoqanikənsən, ɵzüng bizgə padixah boləyin; oqlung wə oqlungning oqlimu bizning üstimizgə həküm sürsun, — dedi.

²³ Əmma Gideon ularqa jawab berip: — Mən üstünglərgə səltənət qilmaymən, oqlummu üstünglərgə səltənət qilmaydu; bəlki Pərwərdigar Əzi üstünglərgə səltənət qilidu, dedi.□

■ **8:21** Zəb. 83:11-12 □ **8:23** «**Mən üstünglərgə səltənət qilmaymən**» — Israilning təlipi (22-ayət): «Sən Gideon bizgə padixah boləqsən» degənliktur. Gideon ularqa həkimlik qiləyini bilən ularning təlipini kət'iy rət qilidu («Kirix söz»imizni, «Samuil (1)» 8- wə 12-bab wə «Samuil (1)»diki «Qoxumqə söz»imiznimu kəring).

24 Andin Gideon ularoşa yənə: — Silərgə pəkət birlə iltimasim bar: — Hər biringlar öz ol-janglardin hālka-zərilərnə mənə beringlar, dedi (Midiyanlar İsmailardin boləraqqa, hərbi al-tun zirə-həlqilərnə takaytti).

25 Ular jawabən: — Berixkə razimiz, dəp yərgə bir yepinqini selip, hərbi uning üstigə oljisidin zirə-həlqilərnə elip taxlidi. 26 U sorap yioqan al-tun zirilərnəng eqirliki bir ming yəttə yüz xəkəl altun idi, buningdin baxkə Midiyan padixahliri özigə aşkan hılal ay xəkillik buyumlar, zunnar, uqşioşa kiygən səsün eginlər wə təgilərnəng boynioşa aşkan altun zənjirlərmu bar idi.□

27 Gideon bu nərsilərdin bir əfod yasitip, öz xəhəri Ofrahta koyup koydi. Nətijidə, pütkül İsrail uni izdəp buzukqilik kildi. Buning bilən bu nərsə Gideon wə uning pütün ailisigə bir tor-tuzak boldi.□

28 Midiyaniylar xu tərکیدə İsrailərnəng aldida boysundurulup, ikkinqi bax kətürəlmidi; zemin

□ **8:26 «1700 xəkəl»** — altun bolsa bəlkim 20 kilogramqə kelətti. □ **8:27 «əfod»** — əslidə Bax kahin kiyidioqan aləhidə birhil kiyim idi. U toqruluk «Mis.» 28:6-30 wə izahətlirini kəring. Musa pəyoqəmbər İsrailəroşa bekitkən qanun boyiqə pütkül İsrail üqün pəkət birlə əfod boluxi kərək; uning üstigə pəkət Bax kahinla uni takixi kərək idi. **«...pütkül İsrail əfodni** izdəp buzukqilik kildi» — Musa pəyoqəmbər bekitkən qanun boyiqə «əfod» arqilik İsrail həlqi Hudadin yol soriyalaytti. Ləkin Gideon yasioqan bu əfod Huda bekitkən əfod əməs wə kahinlərnəng yetəkqiləki astida ixlitilgən əməs. Nətijidə Gideon wə ailisidikilər xu əfod arqilik həkukini qəktin axurup yürgüzgən wə İsrailərnə əfodkə but süpitidə qokunup kətkən ohxaydu. «Buzukqilik» — Huda aldida hərqəndəq butpərəslik «rohiy buzukluk» yəki «rohiy pəhixiwəzlik» dəp həsəblinidu.

Gideonning künliridə kırık yiloqə tinq-aramlik tapti.

²⁹ Yoaxning oqli Yərubbaal kaytip berip, öz öyidə olturdi. ³⁰ Gideonning ayalliri көp boloaqqa, uning puxtidin yətmix oqul tərəldi.

³¹ Xəkəmdə uning bir kenizikimu bar idi; u uningoa bir oqul tuqup bərди, Gideon uning ismini «Abimələk» dəp қoydi.□

³² Yoaxning oqli Gideon uzun өмür көрүp, қерip алəmdin өtti. U Abiezərlərgə təwə boləp Ofrahdə, өз atisi Yoaxning қəbrisigə dəpnə қилindi.

³³ Gideon өlgəndin keyin Israillar көynigə yenip, Baal butliriəp əgixip buzukqilik қildi wə «Baal-Berit»ni өzlrining ilahі қilip bekitti.

³⁴ Xundak қilip Israillar өzlrini ətrapidiki barlik dүxmənlirining қolidin қutқuzəp өз Hudasi Pərwərdigarni untudi ³⁵ wə xuningdək Gideonning Israiləp қiləp həmmə yahxiliklrini həq əsliməy, Yərubbaal (yəni Gideon)ning jəmətigə həqbir meһribanlik көrsətmidi.

9

Abimələkning aka-ukilirini өltürүxi wə padixah boluwelixi

□ **8:31** «...u **Gideonəp** bir oqul tuqup bərди, Gideon uning ismini «Abimələk» dəp қoydi» — қizik bir yeri xuki, Gideon padixah boluxni rət қiləpni bilən padixahdək көp ayallik boləp wə Xəkəmdiki kenizikidin tuquləp oqiləp «mening atam padixahdur» («Abimələk») dəp isim қoyəp.

¹ Өмди Yәрubbaalning oqli Abimələk Xəkəmdiki anisining aka-ukilirining kexioqa berip, ular wə anisining atisining pütkül jəmətidikilərgə: — ² Silər Xəkəmdiki barlık adəmlərninğ kulikioqa söz kılıp ularoqa: «Silər üqün yətmix kixi, yəni Yərubbaalning oqulliri üstünlərgə həküm sürgini yahximu yaki birla adəmninğ üstünlərdin həküm sürgini yahximu? Esinglarda bolsunki, mən silərninğ qan-qerindixinglərmən» — degən gepimni yətküzünlər, — dedi.□

³ Xuning bilən uning anisining aka-ukiliri u toqruluk bu gəplərninğ həmmisini Xəkəmdikilərninğ kulakliriioqa eytti. Ularninğ kəngli Abimələkkə mayil bolup: — U bizninğ qerindiximiz ikənoqu, diyixip, ⁴ Baal-Beritninğ buthanisidin yətmix xəkəl kümüxnə elip, uningioqa bərđi. Bu pul bilən Abimələk birmunqə bikar tələp lükqəklərnə yallap, ularoqa bax boldi. ⁵ Andin u Ofrahqa, atisining əyigə berip əzining aka-ukiliri, yəni Yərubbaalning oqulliri bolup jəmiy yətmix adəmnə bir taxninğ üstidə əltürüwətti. Ləkin Yərubbaalning kiqik oqli Yotam yoxuruniwaləoqqa, qutulup qaldı.

⁶ Andin pütkül Xəkəmdikilər wə Bəyt-Millodikilərninğ həmmisi yiqilixip berip Abimələknə Xəkəmdiki dub dərihininğ tüwidə

□ **9:2 «...mən silərninğ qan-qerindixinglərmən»** — ibraniy tilida «...mən silərninğ səngək wə ətliringlərdinmən».

padixah қилип tiklidi. □ ■

⁷ Bu həwər Yotamoğa yətküzüldi; u berip Gərizim teoqining qoqqisioğa qikip, u yərdə turup yukiri awazda kəpçilikke towlap: — Əy Xəkəm qongliri, mening səzümgə kulak selinglar, andin Hudamu silərgə kulak salidu.

□ ⁸ Künlərdin bir küni dərəhlər əzlrining üstigə həküm süridioğan bir dərəhni məsihləp padixah tikləxkə izdəp qikip, zəytun dərihigə: — Üstimizgə padixah bolup bərgin, dəptikən.

⁹ Zəytun dərihi ularoğa jawab berip: — Hudağa wə insanlaroğa boloğan hərmətni ipadiləydiğan meymni taxlap, baxka dərəhlərnin üstidə turup pulanglaxka ketəmdim? — dəptu.

¹⁰ Buni anglap dərəhlər ənjür dərihining kexioğa berip: — Sən kelip üstimizgə padixah boloqin, dəp iltija kiliptu; ¹¹ Ənjür dərihi ularoğa jawab berip: — Mən öz xirnəm bilən yahxi mewəməni taxlap, baxka dərəhlərnin üstidə turup pulanglaxka ketəmdim? — dəptu.

¹² Xuning bilən dərəhlər üzüm talliqining kexioğa berip: — Sən kelip bizning üstimizgə padixah boloqin, dəptu, ¹³ üzüm teli ularoğa jawab berip: — Mən Huda bilən adəmlərnəni hux kilidioğan yengi xarabni taxlap, baxka

□ **9:6** «*ular...* yioqilixip berip Abimələkni Xəkəmdiki dub dərihining tüwidə padixah қилип tiklidi» — ilgiri Yəxua pəyoqəmbər xu jayda həlk bilən «Hudaning yolida mangayli» dəp əhdə tüzüp, əhdinamini xu dub dərihining tüwigə kəmp kəyoğan («Yə.» 24:26). ■ **9:6** Yə. 24:26 □ **9:7** «*u berip Gərizim teoqining qoqqisioğa qikip, u yərdə turup yukiri awazda kəpçilikke towlap...*» — demisəkmə, Gərizim teoqi Xəkəm xəhirining udulida turidu.

dərəhlərnıng üstıdə turup pulanglaxka ketəmdım? — dəptu.

¹⁴ Andın dərəhlərnıng həmmısı azoqanınıg kəxiqə berıp: — Sən kelıp bizning üstimizgə padıxah boloqın, dəptu; ¹⁵ azoqan ularoqə jawab berıp: — Əgər silər meni səmimiy niyitinglar bilən üstünglərgə padıxah qılixni halisanglar, kelıp mening sayəmning astıda panahlininglar; bolmisa, azoqandın bir ot qıkidu wə Liwanning kedır dərəhlirini yəp ketidu! — dəptu.□

¹⁶ Əgər silərnıng Abımələknı padıxah qıloqıninglar rast səmimiy wə durus niyət bilən boloqan bolsa, Yərubbaal wə unıng aılisidikilərgə yahxilıq qıloqan, unıng qıloqan əməlliri boyıqə unıngoqə qayturoqan bolsanglar — □ ¹⁷ (qünki atam silər üqün jəng kılıp, öz jenini hətərgə təwəkkul kılıp silərni Midiyanning qolidin kütquzdı! ¹⁸ Lekin silər bügün atamning jəmätigə qarxi qozqılıp, unıng oqullirini, jəmiy yətmix adəmni bir taxning üstidə öltürüp, unıng dedikining oqlı Abımələknı tuqqıninglar boloqını üqün Xəkəm həlkıning üstigə padıxah kılıp tikləpsilər!) ¹⁹ — əmdı əgər silər Yərubbaal wə jəmätigə səmimiy wə durus muamilə qıloqan bolsanglar, silər

□ **9:15 «... bolmisa, azoqandın bir ot qıkidu wə Liwanning kedır dərəhlirini yəp ketidu!»** — Yotamning bu təmsili öz atisini kərsitidu, əlwəttə; Gideon gərqə «tegi pəs» adəm bolsımu, Israiloqə yetəkqilik kılıxka öz həyatını birnəqqə qetım təwəkkül kıldı; xuning üqün Israilar unıngoqə wə aılisigə mehir-xəpkət kərsitixi kerək. □ **9:16 «Yərubbaal»** — yəni «Gideon» — 6:32ni kərüng. **«uning qıloqan əməlliri boyıqə...»** — ıbraniy tilida «uning qollirining əməlliri boyıqə...».

Abimələktin huxallik tapqaysilər, umu silərdin huxallik tapqay! ²⁰ Lekin bolmisa, Abimələktin ot qikip, Xəkəmdikilər wə Bəyt-Milloning həlkini yəp kətsun; xundaqla, Xəkəmdikilər wə Bəyt-Milloning həlkidin ot qikip, Abimələkni yəp kətsun! — dedi.

²¹ Yotam kərindixi Abimələktin kərkup, kəqip Bəər degən jayoqa berip, u yərdə olturaklixip kaldi.

²² Abimələk Israiloqa üq yil səltənət kildi.

²³ Huda Abimələk bilən Xəkəmnin adəmliri otturisiyoqa bir yaman roh əwətti; xuning bilən Xəkəmdikilər Abimələkkə asiqlik kilixka kəzoqaldi. □ ²⁴ Buning məksiti, Yərubbaalning yətmix oqliyoqa kilinoqan zorawanlik wə kan kərzni ularni əltürgən kərindixi Abimələkning boynioqa qüxürüx, xundaqla öz aka-ukilirini əltürüxkə uni kəllap-kəwwətligən Xəkəmdiki kixilərnin bəxiyoqa qüxürüxtin ibarət idi.

²⁵ Xəkəmdiki kixilər Abimələkni tutmaqci bolup, taqlarning qokkilirioqa paylakqilarni bəktürmə kilip turəuzdi; ular u yərdin ətkən yoluqlarning həmmisini bulang-talang kildi. Bu ix Abimələkkə yətküzüldi.

²⁶ Əbədning oqli Gaal öz aka-ukiliri bilən Xəkəmgə kəqüp keliwidi, Xəkəmdiki kixilər uningə ixənq baqlap uni öz yar-yəliki kildi.

²⁷ Xundaq kilip ular xəhərdin etizlikka qikip, üzümzarlarning üzümlirini üzüp sikip, xarab yasap, xadlik kilip öz butining ibadəthanisiyoqa

□ **9:23 «bir yaman roh»** — bir jin, demək.

kirip, yəp-iqixip Abimələkning üstidin lənət okuqili turdi. □ 28 Əbədning oqli Gaal: — Abimələk degən kim idi? Xəkəm degən nemə idi, biz nemə dəp uningəja hizmət kıləudəkmiz?! U Yərubbaalning oqli əməsmu? Zəbul uning nazatətcisi əməsmu? Silər Xəkəmning atisi Ҳамorning adəmlirining hizmitidə bolsanglar bolidu! Biz nemixka Abimələkning hizmitidə bolidikənmiz? □ 29 Kaxki bu həlq mening qol astimda bolsa idi! U qaşda mən Abimələkni həydiwtəttim! Mən Abimələkkə: — Əz koxuningni kəpəytip, jənggə qıqkın! — degən bolattim.

30 Əmdi xəhər baxliki Zəbul Əbədning oqli Gaalning bu səzlrini angliqinida, aqqıki kelip, 31 əlqilərnı Abimələkning kəxiqə yoxurunqə əwətip: «Mana, Gaalning oqli kərindaxlıri bilən

□ 9:27 «**xarab yasap,...**» — ibranıy tilida «üzümlərnı dəssəp,...». □ 9:28 «**Abimələk degən kim idi? Xəkəm degən nemə idi, biz nemə dəp uningəja hizmət kıləudəkmiz?! U Yərubbaalning oqli əməsmu?**» — okurmənlərnıng esidə barki, «Yərubbaal» degənnıng mənisi «Baalning əzi kelip unıng bilən jəng kılsun!» degənlık bolup, Gideon (yəni, Yərubbaal)ningmu Baaləja qarxi turıdıqanlıkını bildürətti. Xunga Gaalning səzıning mənisi Xəkəmdıkilər baalpərəslər turup, nemixka Baaləja qarxi turoqan adəmning oqlıning hizmitidə bolidu?» degəndək idi. «**silər Xəkəmning atisi Ҳамorning adəmlirıning hizmitidə bolsanglar bolidu**» — okurmənlərnıng esidə barki, Yəqup pəyoqəmbərnıng dəwrıdə Xəkəmdıkilər Ҳamor degən bir kixıgə bekindi idi («Yar.» 34-babni kərüng). Ҳamor tunji oqliqə xəhərnıng namını isim kılıp qoyqan. «Xəkəmning atisi» dəl muxu Ҳamorni kərsıtıdu; Abimələk xəhərnı soraxtin burun «xəhər baxliki» Ҳамorning jəmətıdıkilərdin qıqқан bolsa kərək.

Xəkəmgə keliwatidu; mana, xəhərni siligə qarxi qikixka kutritiwatidu. □ ³² Xunga sili adəmlirini elip bügün keqə xəhər ətrapidiki etizlikka berip marap olturoqayla; ³³ ətə kün qikқан һаман қозоқилip xəhərgə һужум қилоқayla; u wə uning adəmliri siligə qarxi qikқanda, sili əһwaloqa қарap uningога тақabil turоқayla, — dedi.

³⁴ Buni anglap, Abimələk һəmmə adəmlirini elip, keqisi qikip, tət topқа bөлünүp, yoxurunup Xəkəmgə һужум қилиқка marap olturdi.

³⁵ Əbədning oqli Gaal sirtқа qikip xəhərning dərwasisida еrə turоқanda, Abimələk өз adəmliri bilən yoxurunоқan jaydin qikti. ³⁶ Gaal һəlkni kərүp Zəbulоqa: — Mana taql qoққiliridin adəmlər qүxүwatidu, dedi. Lekin Zəbul uningога jawabən: — Taqlarning kələnggisi sanga adəmlərdək kərүnidu, — dedi.

³⁷ Gaal yənə sөz қилиp: Mana, bir top adəmlər dənglərdin qүxүp keliwatidu, yənə bir top adəmlər «Palqilarning dub dərihi»ning yoli bilən keliwatidu, — dedi.

³⁸ Andin Zəbul uningога: — Sening: «Abimələk degən kim idi, biz uning hizmitidə bolattuқmu?» dəp qoғg gəp қилоқan aqlzing һazir keni? Mana bular sən kəzgə ilmiоқan һəlk əməsmu? Əmdi qikip ular bilən sоқuxup baққin! — dedi.

³⁹ Xuning bilən Gaal Xəkəmdikilər bilən qikip Abimələk bilən sоқuxuxқа baxlidi. ⁴⁰ Lekin Abimələk uni məqlup қилиp қoqlidi; u uning aldidin қақti, xundaқla nuroqun yarilanoқan

□ 9:31 «**Mana, xəhərni siligə qarxi qikixka kutritiwatidu**» — yaki «Mana, xəhərni siligə qarxi turuxқа mustəһkəmləwatidu».

adamlar xaharning darwazisioiqə yetixip kətkənidi. ⁴¹ Andin Abimələk Arumahda turup qaldi. Zəbul bolsa Gaal wə uning kerindaxlirini qoqlap, ularning Xəkəmdə turuxioqa yol qoymidi. ⁴² Ətisi *Gaaldikilər* dalaqa qikti; bu həwər Abimələkkə yətkəndə ⁴³ u həlkini elip, ularni üq topqa bəlöp, dalada yoxurunup marap turdi; u qarap turuwidi, Xəkəm həlki xəhərdin qikti. U qopup ularqa hujum kildi. ⁴⁴ Abimələk wə uning bilən boləqan birinqi top atlinip xəharning darwazisining aldioqa besip berip, u yərdə turdi; qaloqan ikki top etilip berip dalada turəqan adəmlərgə hujum kilip ularni kiriwətti. ⁴⁵ Xu tərīkidə Abimələk pütün bir kün xəhərgə hujum kilip, uni elip, uningda turuwatqan həlkni öltüröp, xəhərni haniwəyran kilip üstigə tuzlarni qeqiwətti.

⁴⁶ Xəkəm munaridiki adəmləning həmmisi buni anglap, Berit degən butning ibadəthanisidiki qoroqanoqa kiriwaldi. □

⁴⁷ Xəkəm munaridiki adəmlər bir yərgə yioqiliwaptu, degən həwər Abimələkkə yətti.

⁴⁸ Xuning bilən Abimələk adəmlirini elip Zalmon teoioqa qikti; u qolioqa paltini elip dərəhning bir xehini kesip elip, əxnisigə qoyup, andin əzi bilən boləqan həlkqə: — Mening nemə qilənimni kərdünqlar, əmdi silərmu tezdin

□ **9:46 «Xəkəm munaridiki adəmlər... buni anglap, Berit degən butning ibadəthanisidiki qoroqanoqa kiriwaldi»** — bu ayətkə qarioqanda «Xəkəm munari» Xəkəm xəhiridin ayrim tursa kerək. Mumkinqiliki barki, u «Bəyt-Millo» degən jayoqa ohxaxtur (9:20-ayətə hatiriləngən lənətni kəring).

xundak қилинлар, — dedi.

⁴⁹ Buni anglap həlkning h rbiri Abim l kt k birdin xahni kesip elip, uning a əgixip berip, xahlarni qoroqanning yeno a d wil p, ot qoyup qoroqan w  uningda bololanlarni kəydürüwətti. Buning bilən Xəkəmning munaridiki h mm  adəmlər, j miy mingqə  r-ayal  ldi.

⁵⁰ Andin Abimələk T b zɡ  berip, u y rd  bargah qurup T b zk  qorxap, hujum kilip uni ixo al kildi. ⁵¹ Lekin xəhərning ottur-isida must hk m bir munar bar idi; barlik  r-ayal, j mlidin xəhərning h mm  qongliri u y rg  keqip berip, d rwazini iqidin takap, munarning üstigə qikiwaldi. ⁵² Abimələk munaro a hujum kilip, uning a ot qoyuxka munarning d rwazisio a yekinlaxkanda, ⁵³ bir ayal yaroqunqakning  st nki texini Abimələkning bexio a etip uning bax səngikini sunduriw tti. ■

⁵⁴ Andin Abimələk d r al  z yarioqini k t rg qi yigitni qakirip uning a: — Kiliqingni suqurup meni  lt r w tkin; bolmisa, h lk mening toqramda: «Bir ayal kixi uni  lt r wetiptu» deyixidu, — dedi. Buni anglap yigit uni sanjip  lt r w tti.

⁵⁵ Andin Israilning adəmliri Abimələkning  lginini k r p, ularning həmmisi  z jaylirio a kaytip ketixti. ⁵⁶ Xundak kilip Huda Abimələkning  zining yətmix aka-ukisini  lt r p, atisio a kilolan r zillikini uning  z bexio a yandurdi; ⁵⁷ xuningd k Huda Xəkəmning adəmliri kilolan barlik yamanliklirininimu ularning bexio a yandurup

қўхўрди. Buning билән Ҳоруббаалнинг ооли Ҳотам ейтқан ләнәт уларнинг ўстигә кәлди.

10

Tola wə Yairning «Ҳаким» болуши

¹ Абимәләктин кейин Иссарак кәбилисидин болқан Додонинг нәвриси, Пуаһнинг ооли Тола дегән кихи Исраилни қутқузукқа турди; у Әфраимнинг тақлиридихи Хамир дегән жайда туратти; ² у Исраилоға йигирмә ўқ йил Ҳаким болуп аләмдин өтти вә Хамирда дәрпнә қилинди.

³ Унингдин кейин Гилеадлик Яир турди; у Исраилоға йигирмә икки йил Ҳаким болди. ⁴ Унинг ottuz ооли болуп, улар ottuz тәһәйгә минип йүрәтти. Улар ottuz хәһәргә игидарқилик қилатти; бу хәһәрләр Гилеад yurtida болуп, та бүгүнгичә «Яирнинг кәнтлири» дәрп аталмақта. □ ⁵ Яир wapат болуп, Камонда дәрпнә қилинди.

Исраилнинг яәнә гунаһқа петихи

⁶ Лекин Исраиллар яәнә Пәрвәрдигарнинг нәзиридә рәзил болқани қилип, Баал билән Ахәраһ бутлириға бax уруп, xундақла Suriyәning илаһлири, Зидондихиләрнинг илаһлири, Моабнинг илаһлири, Аммонийларнинг илаһлири вә Филестиylәрнинг илаһлирининг ибадитигә кирип, Пәрвәрдигарни taxlap, унингға ибадәттә болмиди. □ ■

□ **10:4 «Яирнинг кәнтлири»** — яки «Ҳаввот-Яир». □ **10:6 «Suriyә»** — ибраний тилида «Арам». ■ **10:6** Ҳак. 2:11; 3:7; 4:1; 6:1

7 Xuning bilən Pərwərdigarning oʻzəipi Israiloʻa koʻzoʻqilip, ularni Filistiylarning wə Ammoniylarning koʻlioʻa taxlap bərdi. □ 8 Bular bolsa xu yili Israillarni kattik besip əzdi; andin ular Iordan dəryasining məxriq tərpidə Amoriylarning zeminidiki Gileadta olturuxluk barlik Israil həlkiqə on səkkiz yiloʻiqə zulum kildi. □ 9 Ammoniylar yənə Iordan dəryasidin oʻtup, Yəhuda, Binyamin wə Əfraim jəmətigə qarxi hujum kildi: xuning bilən pütkül Israil kattik azablandi.

10 Xuning bilən Israillar Pərwərdigaroʻa pəryad kilip: — Biz sanga gunah kilduk, əz Hudayimizni taxlap, Baal butlirining kullukioʻa kirip kattuk, dedi.

11 Pərwərdigar Israillaroʻa: — Mən silərnə misirliklərdin, Amoriylərdin, Ammoniylərdin wə Filistiylərdin kutkuzoʻan əməsmidim?

12 Zidoniylar, Amaləklər wə Maonlar kelip silərgə zulum kiləninida, Manga pəryad kiləninglarda silərnə ularning kolidin kutkuzoʻan əməsmidim? 13 Xundaktimu,

silər yənə Meni taxlap, yat ilahlarınə kullukioʻa kirdinglar. Mən silərnə əmdi kutkuzmaymən! ■ 14 Əmdi berip əzünglar tallioʻan ilahlaroʻa pəryad kilinglar, kiyinqilikka qaloʻan qeoʻinglarda xular silərnə kutkuzsun,

— dedi.

15 Əmma Israillar Pərwərdigaroʻa yalwurup: —

□ 10:7 «... Ammoniylarning koʻlioʻa taxlap bərdi» — ibranıy tilida «...Ammoniylarning koʻlioʻa setip bərdi». □ 10:8 «... Iordan dəryasining məxriq tərpidə» — ibranıy tilida «... Iordan dəryasining u tərpidə». ■ 10:13 Qan. 32:15; Yər. 2:13

Biz gunah kilduk! Əmdi nəziringgə nemə yahxi kərünsə bizgə xundak kıləyin, bizni pəkət muxu bir kətimla kütquzuwaləysən! — dedi.

¹⁶ Xuning bilən Israil yat ilahlarni öz arisidin qikirip taxlap, Pərwərdigarning ibaditigə kirixti; *Pərwərdigar* Israilning tartiwatқан azab-oқubətlirini kərüp, kəngli yerim boldi.

Qerip adəmning sərdar boluxi — Yəftah

¹⁷ Xu waқitta Ammoniyar toplinip Gileadta qedirgah tikti; Israillarmu yioqilip kelip Mizpahqa quxüp qedirgah tikti. ¹⁸ Gileadtiki həkning qongliri ezara: — Kim Ammoniyar bilən soқuxuxқа baxlamqi bolsa, u barliқ Gileadttikilərgə bax bolidu, dedi.■

11

¹ Xu qaқda Gileadliқ Yəftah degən kixi batur palwan idi. U bir pahixə ayalning oqli bolup, Gileadtin tərəlgənidi. □ ■ ² Lekin Gileadning öz ayali uningqa birnəqqə oqlul bala tuqlup bərgənidi; bu ayaldin tuqluqan oqulliri qong

■ **10:18** Ҳак. 11:6, 9, 10, 11 □ **11:1** « *Yəftah* bir pahixə ayalning oqli bolup, Gileadtin tərəlgənidi» — Yəftahning atisi Gilead Manassəhning nəwrisi Gilead əməs, əlwəttə («Qəl.» 26:29). Lekin u Gileadtikilər arisida ularning qonglirining biri bolsa kərək. «Gilead» (mənisi «taxliқ rayon») degən jay heli burunla xu nam bilən tonuqan (məsilən «Yar.» 31:21). Manassəhning nəwrisi Gileadқа xu yəning namini isim kılıp qoyuqan ohxaydu; keyin uning əjdadliri dərweқə xu rayonda olturaқlaxti. ■ **11:1** Ibr. 11:32

bolqanda Yəftahni əydin qoqlap: — Sən baxka hotundin bolqan oqlul bolqacaqka, atimizning əyidin miraska igə bolmaysən, — dedi.

³ Xuning bilən Yəftah qerindaxliridin qeqip, Tob degən zeminda turup qaldi. Xu yərdə birmunqə bikar tələplər Yəftahning ətrapiqə bir-birləp yioqlidi. Ular uning bilən kirip-qikip yürətti.□

⁴ Əmma birnəqqə wəqit ətkəndə Ammoniyalar Israil bilən soquxka qikti. ⁵ Ammoniyalar Israilə hujum qiləqanda Gileadning əksəqalliri Yəftahni Tob zeminidin elip kəlməqci bolup uning yeniqə bardı. ⁶ Ular berip Yəftahka iltija qilip: — Bizning Ammoniyalar bilən urux qiliximiz üqün sən kelip bizgə sərdar bolup bərgin, — dedi.

⁷ Yəftah Gileadning əksəqalliriqə jawabən: — Silər meni əq kərüp atamning jəmətidin həydiwətkənidinglarəu, əmdi bexinglarəu balayi'apət qüxkəndə qandəksigə mening qeximoqə kelip qaldinglar, — dedi.

⁸ Gileadning əksəqalliri Yəftahka: — Durus, lekin seni biz bilən billə berip Ammoniyalarəu qarxi jəng qilip, Gileadta həmmə oltu-ruwatqanlarəu bax bolsun dəp, qexingəu kəldük, — dedi.

⁹ Yəftah Gileadning əksəqalliridin: — Əgər silər meni Ammoniyalar bilən soquxuxka yandurup barəqininglarda, Pərwərdigar ularni mening qoluməu tapxursa, mən silərgə bax bolamdimən? — dəp soridi.

¹⁰ Gileadning əksəqalliri Yəftahka jawab berip:

□ **11:3 «... qikip-kirip yürətti»** — ibraniy tilida bu ibarə bəlkim bulangqilik qilixka qikixni kərsitixi mumkin.

—Eytəningdək kilmisak, Pərwərdigar Əzi arimizda guwah bolup həküm qıqarsun! — dedi.

¹¹ Buni anglap Yəftah Gileadning aqsakalliri bilən bardi; həlk uni əzligə həm bax həm sərdar kılıp tiklidi. Yəftah Mizpahəyə barəanda həmmə səzlrini Pərwərdigarning aldida bayan kildi. □

Yəftahning tarihtin dərs berixi

¹² Andin Yəftah Ammoniylarning padixahəyə əlqiləni əwətip, uningdin: — Mening zeminəyə besip kirip, mən bilən səkuxuxkə mənə nəmə həkking bar idi? — dəp soridi.

¹³ Ammoniylarning padixahə Yəftahning əlqilrigə jawab berip: — Qünki Israillar Misirdin qikip kəlgəndə ular Arnon dəryasidin tartip *ximaldiki* Yabbok ekiniəyə wə *əərbətə* İordan dəryasiəyə mening zeminimni bulap igiliwaləyanidi. Əmdi sən bu yərləni tinqlik bilən mənəyə yandırup bər! — dedi.

¹⁴ Yəftah əlqiləni Ammoniylarning padixahəning kəxiəyə yənə əwətip ¹⁵ uningəyə: — Yəftah sək kılıp mundaq dəydu: «İsrail nə Moabning zeminini nə Ammonning zeminini igilimidi, ■ ¹⁶ bəlki ular Misirdin qikip kəlgəndə qəl-bayawanda mengip Kizil dengizdin ətöp, andin Qadəx degən jayəyə yetip kəlgənidi; ¹⁷ xu qəyədə Israilliklər Edom padixahəning

□ **11:11** «...həmmə səzlrini Pərwərdigarning aldida bayan kildi» — baxkə birhil tərjimisi: «həmmə ixləni Pərwərdigarning aldida yürgüzətti». ■ **11:15** Qəl. 21:13; Qan. 2:9, 19

қeҳиoғa элқилeр эwәтип: «Zeminliridin kesip өтүwelixкa ijazәt бeргәyла» дeп soriwidi, Edom padixahı unimioғanidi. Xuning bilән ular Moab padixahining қeҳiоғa *iltija bilән* элқилeрни эwәтсә, umu қoxulmioғanidi. Xu sәwәbtin Israillar Қadәxtә turup қalоғan; ■ 18 andin ular qel-bayawan bilән mengip Edom zemini bilән Moab zeminini aylinip өтүp, Moab zeminining xәрқ tәripidin kelip, ahirida Arnon dәryasining xu ketida qedir tikti. Ular Moabning qeğrisi iқigә kirmidi; qünki Arnon dәryasi Moabning qeğrasidur. 19 Andin Israil Amoriylarning padixahı Siһonоғa, yәni Hәxbonning padixahining қeҳiоғa элқилeрни эwәтип: «Bizning zeminlirining iқidin өтүp өз jayimizоғa beriweliximizоғa ijazәt бeргәyла» — dedi.■

20 Lekin Siһon Israilоғa ixәнq қilalmay, yurtidin өtkili қoymidi; u bәlki һәlқlirining һәmmisini yiоip, Jahzah degән jayoғa qүxүp qedirgah tikip, Israil bilән uruxti. 21 Әmma Israilning Hudasi Pәrwәrdigar Siһonni barliқ һәlқi bilән қoxup Israilning қolioғa tapxurdi, Israillar ularni urup қirdi. Andin Israil xu yәrdә olturuxluқ Amoriylarning һәmmә zeminini igilidi. 22 Arnon dәryasidin tartip Yabbok eқinioғiqә, qel-bayawandin tartip Iordan dәryasioғiqә Amoriylarning pүtkül zeminini igilidi. ■ 23 Israilning Hudasi Pәrwәrdigar Amoriylarni Öz һәlқi bolоғan Israilning aldidin қooqlap қikardi, әmdi sән

xu yurtқа игә болмаққимусән? ²⁴ Sening ilahing Кемox sanga igilәtkән yәrgә өзүng игә boldungоу? Xuningоја ohxax Pәrwәrdigar Hudayimiz aldimizdin һәydәp qikiriwәtkән һәlkning yerigә bolsa, bizmu xuningоја игә bolimiz.□

²⁵ Әmdi sән dәrwәkә Moabning padixahi bolоjan Zipporning ооли Balaktinmu küqlükmu? U қақан Israil bilән tirkәxkән yaki Israil bilән jәng kilixқа жүr'әt kilоjan? ■ ²⁶ Yәнә kelip, Israil Ҳәxbon wә uningоја қарaxliқ yeza-kixlaxlarda, Aroәр wә uningоја қарaxliқ yeza-kixlaxlarda һәмdә Arnon dәryasining boyidiki barliқ xәһәrlәrdә үq yüz yil makan tutup olturojan waқitlarda, nemixқа silәр xu yәrlәrni қayturuwalmidinglar?□

²⁷ Xunga mән sanga gunah қilmidim, bәlki manga tajawuz қilip, yamanliқ қilоуқи sән өзүngdursән. Birdinbir adalet қikarоуқи Pәrwәrdigar Өzi бүgүн Israillar bilән Ammoniy-larning otturisida һәküm қikarsun!» — dedi.

²⁸ Lekin Ammoniylarning padixahi Yәftahning әlqi әwәtip eytkән sәzlrini tingximidi.

□ **11:24 «Sening ilahing Кемox sanga igilәtkән yәrgә өзүng игә boldungоу?»** — Yәftahning «ilahing Кемox» degini һәrgizmu Кемoxni һәқикәtән «bir huda» dәp etirap қilоқini әmәs, әlwәttә. U pәkәt ixlarni Ammoniylarning padixahining көzқarixi boyiqә bayan қilidu, halas. 27-ayәtni көrүng.

■ **11:25** Qәl. 22:2 □ **11:26 «Israil Ҳәxbon ... һәмdә Arnon dәryasining boyidiki barliқ xәһәrlәrdә үq yüz yil makan tutup olturojan waқitlarda»** — bu «300 yil»ning қандақ һесаblanоjanliқini «қохumқә sәz»imizdin көrүng.

Yəftahning kəsəm kılıxi

²⁹ Xu waqıtta Pərwərdigarning Rohi Yəftahning üstigə qüxüp, u *kuwwətlinip* Gilead bilən Manassəhləarning yurtidin ötüp Gileadtiki Mizpahka berip, andin Gileadtiki Mizpahdin Ammoniylar tərəpkə mangdi. ³⁰ Xu qaşda Yəftah Pərwərdigarğa kəsəm iqip: — Əgər Sən dərəkə Ammoniylarni qolumğa tutup bərsəng, ³¹ undaқта mən Ammoniylarning qexidin tinq-aman yenip kəlginimdə, öyümning ixikidin qikiş manga tunji yolukqini Pərwərdigarğa atalaşan bolidu, mən uni köydürmə kurbanlık kılımən, — dedi.□

³² Xuning bilən Yəftah qikiş Ammoniylar bilən soquxkili ular tərəpkə etti; Pərwərdigar ularni uning qolişta tapxurdi. ³³ Xuning bilən u Aroərdin tartip Minnitkişə ularni kattik urup kirip, yigirmə xəhəni elip, Abəl-Keramimöşiqimu yetip bardı. Buning bilən Ammoniylar Israilşta boysunduruldi.

³⁴ Andin Yəftah Mizpahka kaytip öyigə kəlgəndə öz kizi dap qelip ussul oynap uning aldişta kərükili qikti. Bu uning yalşuz kizi bolup, uningdin baxka heş oşul-kizi yok idi. ³⁵ U uni kərgəndə öz iginlirini yirtip: — Ah, ah, mening kizim! Sən meni intayin yaman halşta qüxürdung, meni dərəkə qüxürgüqilərdin biri bolup qalding; qünki mən Pərwərdigarğa aqzimni eqip, eytkən gepimdın yeniwalal-

□ **11:31** «... öyümning ixikidin qikiş manga tunji yolukqini...» — Yəftahning muxu yərdə kəzdə tutqini əslidə insan əməs, bəlki birər qarpay bolsa kərək.

maymən, — dedi. □

³⁶ Kizi uningoa: — Əy ata, Pərwərdigaroa aozingni eqip wədə qiləan bolsang, aozingdin qikqini boyiqə, manga xuni qiləin; qünki Pərwərdigar sening düxmənliring boləan Ammoniyıldin intikamingni elip bərđi, — dedi.

³⁷ Andin u atisioəa yənə: — Mening xu iltimasimni qəbul kərginki, manga ikki aylıq məhlət bərsəng; mən kiz dostlirim bilən berip taoqlarda yürüp, kizlikim üqün matəm tutuwalay, — dedi. □

³⁸ Atisi jawab berip: — Barəin, dedi. Uningoa ikki aylıq məhlət berip dalaəa əwətti. U berip, kiz dostlirini elip taoqlaroəa qikip, ikki ayəiqə əzining kiz peti qələinioəa aħ-zar kətürüp yiəlap yürđi. ³⁹ Xundak boldiki, u ikki aydin keyin atisining kəxioəa yenip kəlgəndə, atisi uning üstigə qiləan kəsimini bəja kəltürđi. Bu kiz bolsa heq ər kixigə yəqinlaxmioəanidi. Xuning bilən Israilda xundak bir ərp-adət pəyda boldiki, □ ⁴⁰ hər yili Israilning kizliri əydin qikip Yəftahning kizini tət kün əsləp hatiriləyđioəan

□ **11:35 «Sən meni intayin yaman hələəa qüxürđung, meni dərdkə qüxürgüqilərdin biri bolup kalding»** — ibraniy tilida: «Sən meni bək pəskə qüxürđung, meni parakəndə qiləuqiləarning biri bolup qikting». □ **11:37 «...kizlikim üqün matəm tutuwalay»** — demək, əy-oqaksiz, pərzəntsiz bolup bu dnyadin ketidəioəini üqün. □ **11:39 «...atisi Yəftah** uning üstigə qiləan kəsimini bəja kəltürđi» — Yəftah əz kizini qurbanlik kildimu? Yaki bu sözləarning baxka mənisi barmu? «Qoxumqə səz»imizdə alimləarning pikirliri toəqruluk azrak mulahizə yürğüzimiz.

boldi.□

12

Israilda ҳəsəthorluk түпəylidin jedəl pəyda boluxi

¹ Lekin Əfraimiylar bolsa toplixip Zafon tərəpkə өтүп Yəftahқа soal қоyup: — Sən Ammoniylar bilən jəng қiləqili barəjiningda nemixқа bizni billə berixқа қaqirmaysən? Əmdi biz өyüngni өзүng bilən қoxup otta қeyдүрүwetimiz, — dedi.□ ■

² Yəftah ularəqa jawab berip: — Mən bilən həlkim Ammoniyloqa қarxi қattik jəng қiliwatқanda, silərnı qaqırsam, meni ularning қolidin қutқuzmidinglar. ³ Silərnıng kelip meni қutқuzmaydioanliқinglarnı kərүp, jenimni alқiniməqa elip қoyup, Ammoniyloqa һujum қilixқа atlandim, Pərwərdigar ularni қoluməqa tapxurdi. Əmdi silər nemixқа бүgүн kelip manga һujum қilmaqisilər? — dedi.□

⁴ Lekin Əfraimlar Gileadlarnı *һaqarətləp*: — Silər i Gileadlar, Əfraimning arisida wə Manassəһning arisida turuwatқan musapirlar, Əfraimda turuwatқan қaqқunsilər, halas! — dedi. Xuning bilən Yəftah barliқ Gileadtikilərnı

□ **11:40** «...Yəftahning қizini tət күn əsləp hatiriləydioan boldi» — yaki «... Yəftahning қizini tət күn əsləp matəm tutidioan boldi». □ **12:1** «...Zafon tərəpkə өтүp...» — yaki «ximal tərəpkə өтүp...». ■ **12:1** Ҳак. 8:1 □ **12:3** «...һujum қilixқа atlandim» — ibrabiy tilida «...һujum қilixқа өttüm». Məlum bir dərya-əstəngdin өtkən bolsa kərək.

yoʻlqip Əfraim bilən soʻquxti. Ular Əfraimlarni urup kirip məʼqlup qildi. □ ⁵ Andin Gileadtikilər Iordan dəryasining keqiklirini tosup, Əfraimlarni otküzmididi. Xundak boldiki, Əfraimlik birər қаққон keqikkə kelip: — Meni otkili qoyoʻyin, desə Gileadtikilər uningdin: — Sən Əfraimiymu? — dəp soraytti. U kixi «yak» desə, □ ⁶ ular uningqə: — «Xibolət» degin! — dəytti. Əgər u kixi natoqra tələppuz kilip «sibolət» dəp jawab berip qalsa, ular uni tutup Iordan dəryasining keqikining yenida oltürüwetətti. Xu tərikidə xu waqıtta kirik ikki mingqə Əfraimiy oltürüldi. □

⁷ Yəftah altə yil Israilqə Һakim boldi. Andin Gileadlik Yəftah aləmdin oʻtup, Gilead xəҺərlirining biridə dəpnə qilindi.

Ibzanning Һakim boluxi

⁸ Uningdin keyin Bəyt-LəҺəmlik Ibzən Israilqə Һakim boldi. ⁹ Uning ottuz oʻqli, ottuz kizi bolup, ottuz qizini sirtqə ərgə berip, sirttin ottuz qizni oʻqullirioqə elip bərdi. U yəttə yiloqə Israilqə

□ **12:4** «**Silər i Gileadlar, Əfraimning arisida wə ManassəҺning arisida turuwatqan musapirlar, Əfraimda turuwatqan қаққunsilər, halas!**» — Gileadlar əslidə ManassəҺ qəbilisidin kelip qıkkənidi. □ **12:5** «**Andin Gileadtikilər Iordan dəryasining keqiklirini tosup, Əfraimlarni otküzmididi**» — yaki «Andin Gileadtikilər Əfraimning udu-lidiki Iordan dəryasining keqiklirini tosuwalidi». □ **12:6**

«**Xibolət**» — Bu səzning mənisi «əkin» yaki «kəlkün» bolup, muxu waqıtlarda pəqət keqikkə yətkən adəmlərnin tələppuzini sinax üqün ixlitilgən, halas. Roxənki, Əfraimiyar adəttə «x»ning tələppuzini qıkaralmaytti. «**Sibolət**» — buning mənisi «buoqday baxıqi».

ҳаким boldi. □ ¹⁰ Andin Ibzan өлүп, Бөйт-Ләһәмдә дәрпнә қилинди.

Elon wə Abdonning Ҳаким болуши

¹¹ Uningdin keyin Zəbulun қəbilisidin болған Elon Israilоға Ҳаким болуп, он yil Israilda Һөкүм сүрди. ¹² Andin Zəbulun қəbilisidin болған Elon өлүп, Zəbulun zeminidiki Ayjalon degən jayda дәрпнә қилинди.

¹³ Uningdin keyin Piratonluқ Ҳилләning ооли Abdon Israilоға Ҳаким boldi. ¹⁴ Uning қирік ооли wə ottuz nəwrиси bar idi. Ular yətmix exəkkə minip mangatti. U Israilоға səkkiz yil Ҳаким boldi. ■ ¹⁵ Andin Piratonluқ Ҳилләning ооли Abdon өлүп, Əfraim zeminida, Amaləklərnin taqlıq rayonidiki Piraton degən jayda дәрпнә қилинди.

13

Ximxonning tuqluluxi

¹ Lekin Israilar Pərwərdigarning nəziridə yənə rəzil болғанини қилди; xuning bilən Pərwərdigar ularni қирік yiloqıqə Filistiyələrnin қolioqə taxlap қoydi. ■

□ **12:9** « *Ibzanning* ottuz ооли, ottuz қizi болуп...» — roxənki, Ibzan Yəftahқа ohximaytti, u көp ayallıq болғаниди. ■ **12:14** Ҳак. 10:4 ■ **13:1** Ҳак. 2:11; 3:7; 4:1; 6:1; 10:6

² Xu qəoqda Zoreah degən jayda, Dan jəmətidin boləqan, Manoah isimlik bir kixi bar idi. Uning ayali tuoqmas bolup, heq balisi yox idi. ³ Pərwərdigarning Pərixtsisi bu ayaləqə ayan bolup uningəqə: — Mana, sən tuoqmas boləqining üqün bala tuoqmiding; lekin əmdi sən hamilidar bolup bir oşul tuoşisən. ⁴ Əmma sən səgək bolup, xarab yaki küqlük həraq iqmə, heq napak nərsinimu yemigin. ■ ⁵ Qünki mana, sən hamilidar bolup bir oşul tuoşisən. Bu bala anisining kərsikidiki qəoqdin tartip Hudaəqə ataləqan «nazariy» bolidioşini üqün, uning bexioqə hərgiz ustira selinmisun. U Israilni Filistiylərninq kəolidin kətkuzux ixini baxlaydu, — dedi. □ ■

⁶ Ayal erining kəxioqə berip, uningəqə: — Mana, Hudaning bir adimi yenimoqə kəldi; uning turki Hudaning Pərixtsisidək, intayin dəhxətlik ikən; lekin mən uningdin: «Nədin kəldinq» dəp sorimidim, umu öz nam-xəripini manga dəp bərmidi. □ ⁷ U manga: — «Mana, sən hamilidar bolup bir oşul tuoşisən; u bala anisining kərsikidiki qəoqdin tartip əlidoşan künigiqə Hudaəqə ataləqan bir nazariy bolidioşan boləqəqə, əmdi sən xarab yaki küqlük həraq iqmə wə heq napak nərsinimu yemigin» dedi,

■ **13:4** Qəl. 6:2, 3 □ **13:5** «**Nazariy**» — Hudaning yolioqə alahidə ataləqan bir kixi. Ular toşrulux «Qəl.» 6-bab wə izahətlarni kərüng. ■ **13:5** Qəl. 6:5; 1Sam. 1:11 □ **13:6** «**Hudaning Pərixtsisidək**» — ayal kərgən muxu Pərixtninq «Hudaning pərixtsisi» yaki «Pərwərdigarning Pərixtsisi» (demək, Məsih) degən zatning əzi («Təbirlər»imizni wə keyinki 16-ayətni kərüng).

— dedi.

⁸ Buni anglap Manoah Pərwərdigarğa dua kilip: — Aḥ Rəbbim, Sən bu yərgə əwətkən Hudaning adimi bizgə yənə kelip, tuqulidigan baliqa nemə kiliximiz kerəklikini əgitip qoysun, dəp iltija kildi.

⁹ Huda Manoahning duasini anglidi; ayal etizlikta oltuqinida, Hudaning Pərixtsisi yənə uning qexioğa kəldi. Əmma uning eri Manoah uning qexida yok idi. ¹⁰ Andin ayal dərhal yügürüp berip, erigə həwər berip: — Mana, həliki küni yenimoğa kəlgən adəm manga yənə kərüнди, dewidi, ¹¹ Manoah dərhal qopup ayalining kəynidin mengip, u adəmning qexioğa kelip: — Bu ayaloğa kelip səz qiloğan adəm sənmu? — dəp soriwidi, u jawabən: — Xundak, məndurmən, dedi.

¹² Manoah uningğa: — Eytkan səzliring bəja kəltürülgəndə, bala qaysi tərکیدə qong kilinixi kerək, u nemə ixlarni kilidu? — dəp soridi.

¹³ Pərwərdigarning Pərixtsisi Manoahğa jawab berip: — Mən bu ayaloğa eytkan nərsiləarning həmmisidin u həzi bolup özini tartsun; ¹⁴ u üzüm telidin qikқан heqқandak nərsidin yemisun, xarab yaki küqlük həraq iqmisun, heq napak nərsilərdin yemisun; mən uningğa barlik əmr qiloqinimni tutsun, dedi.

¹⁵ Manoah Pərwərdigarning Pərixtsisigə: — Iltipət kilip, kətməy tursila, əzligigə bir oqlaq təyyarlayli, dewidi, ¹⁶ Pərwərdigarning Pərixtsisi Manoahğa jawab berip: — Sən Meni tutup qalsangmu, Mən neningdin yeməymən; əgər sən birər kəydürmə qurbanlik sunmaqqi

bolsang, uni Pərwərdigarəa atap sunuxung kerək, dedi (uning xundak deyixining səwəbi, Manoah uning Pərwərdigarning Pərixtsisi ikənlikini bilmigənidi).

¹⁷ Andin Manoah Pərwərdigarning Pərixtsisidin: — Əzlrining nam-xəripi nemidu? Eytip bərgən bolsila, səzliri əməlgə axuruloqinida, siligə həritimizni bildürəttük, — dedi.

¹⁸ Pərwərdigarning Pərixtsisi uningəa jawabən: — Namimni sorap qaldingəu? Mening namim karamət tilsimattur, — dedi.□

¹⁹ Xuning bilən Manoah oqlak bilən axliq hədiyəsini elip berip uni qoram taxning üstidə Pərwərdigarəa atap sundi. Pərwərdigarning Pərixtsisi ularning kəz aldida ajayip karamət bir ixni kəlip kərsətti; Manoah wə ayali qarap turdi.

²⁰ Xundak boldiki, ot yalkuni qurbangahtin asmanəa kətürülgəndə, Pərwərdigarning Pərixtsisimu qurbangahtin qikқан ot yalkuni iqidə yukirioə qikqip kətti. Manoah bilən ayali buni kərüp, əzlrini yərgə taxlap yüzlirini yərgə yekip düm yatti.

²¹ Xuningdin keyin Pərwərdigarning Pərixtsisi Manoahka wə uning ayalioə qayta kərünmidi. Manoah xu wakitta uning Pərwərdigarning Pərixtsisi ikənlikini bildi. ²² Andin Manoah ayalioə: — Mana, biz qəqum əlimiz, qünki biz

□ **13:18 «Namimni sorap qaldingəu? Mening namim karamət tilsimattur»** — Manoah öz duasioəa jawabən kəlgən Pərwərdigarning Pərixtsisini insan dəp oylaydu. «Karamət tilsimat» degən muxu süpət ibraniy tilida («pələ») pəkət Hudaning Əzini yaki uning kəloqan ixlrini süpətləx üçün ixlitilidu.

Hudani kerdük! — dedi.■

²³ Lekin ayali uningõa jawab berip: — Əgər Pərwərdigar bizni ɵltürüxkə layik kɵrgən bolsa, undaқта u kɵydürmə kurbanlık bilən axlık hədiyəni qolimizdin qobul qilmioğan bolatti, bu ixnimu kɵrsətmigən bolatti wə xundaqla bundaқ sɵzləрни bizgə eytmioğan bolatti, — dedi.

²⁴ Xu ixtin keyin ayal bir oşul tuođdi, uning ismini Ximxon qoydi. Bu bala əsüp, qong boldi wə Pərwərdigar uni bərikətlidi.□ ■

²⁵ Zoreah bilən Əxtaolning otturisidiki Maһanəһ-Danda Pərwərdigarning Rohi uningõa əz təsirini kɵrsitixkə baxlidi.□

14

Ximxonning Filistiy bir qizni əmrigə almaqçi boluxi

¹ Bir waқitta, Ximxon Timnaһқа quxüp, u yərdə bir qizni kɵrdi; u Filistiy qizliridin biri idi. □ ² U xu yərdin qikip ata-anisining yenioға qaytip: — Mən Timnaһda Filistiy qizliridin birini kɵrdüm, uni manga hotunlukқа elip beringlar, — dedi.

³ Biraq ata-anisi uningõa: — Kərindaxliringning qizlirining iqidə yaki bizning pütkül qowmimizning arisidin sanga bir qiz qikmasmu? Nemixқа hətnisiz boloğan

■ 13:22 Mis. 33:20; Qan. 5:26; Ҳak. 6:22, 23 □ 13:24 «Ximxon» — «kuyaxtək (kūqlük)» yaki «roxən, parlık adəm».

■ 13:24 Ibr. 11:32 □ 13:25 «Maһanəһ-Dan» — yaki «Danning bargahı». □ 14:1 «Timnaһ» — yaki «Timnataһ».

Filistiylarning kexioqa berip, ulardin hotun almakqi bolisen? — dedi; amma Ximxon atisioqa: — Uni manga elip beringin, qunki u manga bæk yaqti, — dedi.□

⁴ Uning ata-anisi bu ixning Pərwərdigar tərpidin boləninini bilmidi. Qunki Filistiylər xu qaonda Israil üstidin həküm sürüp turoqan boləqaqqa, U Filistiylərgə takabil turuxqa pürsət yaratmaqqi idi.□

⁵ Əmdi Ximxon ata-anisi bilən Timnahqa quxti; ular Timnahdiki üzümzarliqlarqa yetip kəlgəndə, mana bir yax xir həkirigən peti uningqa etildi.

⁶ Xuan Pərwərdigarning Rohi uning üstigə quxüp, u qolida heqnemə bolmioqan hələttə xirni tutup, uni oqlakni yirtkəndək yirtip titma-titma kilivətti. Lekin u bu ixni ata-anisioqa demidi. □ ⁷ Andin u *Timnahqa* quxüp, u qiz bilən paranglaxti, u qiz Ximxonqa bæk yarap kətti.

⁸ Birməzgildin keyin u qizni elip kelix üqün qayta barəanda, xirning əlükini kərüp bakay

□ **14:3 «bizning pütkül qowmimizning arisidin...»** — ibraniy tilida «mening pütkül qowmim arisidin...». □ **14:4 «...yaratmaqqi idi»** — ibraniy tilidiki muxu söz adəttə «izdiməqqi idi» degənni bildüridu. Mumkinqiliki barki, Hudaning Rohi Ximxonni teZRək Filistiylərgə hujum qilixqa qozoiqini bilən, lekin u Hudaning Rohining xu türtkisigə tehiqə etiwar qilmaywatatti. □ **14:6 «Lekin Ximxon bu ixni ata-anisioqa demidi»** — Ximxon «nazariy» boləqaqqa, heqkəndəq üzümdin boləqan nərsini yeməsliki kerək idi. Xunga Ximxon üzümzarlik bilən mangmay, ata-anisidin ayrilip mangoqan bolsa kerək. Lekin ata-anisi «nazariy» bolmioqqaqqa üzümzarliqtin udul ətsə bollatti. Xu səwəbtin Ximxonning ata-anisi uning xirni əltürginini bilmidi.

dəp yoldin burulup қариwidi, mana xirning iskititining iqidə bir top һəsəl һəriliri bilən һəsəl turatti. ⁹ U һəsəldin oқumiоја elip yəp mangdi; ata-anisining yenioја kəlgəndə, ularoјimu bərdi, ularmu yedi, lekin əzining һəsəlni xirning iskititining iqidin elip kəlginini ularoја demidi. ¹⁰ Uning atisi *uningoја һəmrаh bolup* qūxūp қizning əyigə kəldi, u yərdə Ximxon bir ziyarət bərdi, qūnki burundinla toy қilidioјan yigitlər xundақ қilidioјan rəsm-қaidə bar idi. ¹¹ Ular Ximxonni kərup, uningoја һəmrаh boluxқа ot-tuz yigitni tepip kəldi; ular uningoја һəmrаh boldi. □ ¹² Ximxon ularoја: — Mən silərdin bir tepixmaq soray, əgər silər ziyarət қilindioјan yəttə kün iqidə uning mənisini manga dəp berəlisənglar, mən silərgə ottuz danə kanap kəynək bilən ottuz yürүx egin berimən; ¹³ əgər uni yexip berəlmisənglar, silər manga ottuz danə kanap kəynək bilən ottuz yürүx egin beringlar, — dedi. Ular uningoја: — Maқul, undақ bolsa tepixmiқingni eytkin, qeni anglayli, — dedi.

¹⁴ U ularoја: — Yeyilidioјini yegūqining iqidin қiқti; tatliқ kūqtūnggūrning iqidin қiқti, *bu nemə?* — dedi. Ular üq kūngiqə bu tepixmaqni tapalmidi. ¹⁵ Yəttinqi kuni xundақ boldiki, ular Ximxonning ayalining kexioја berip: — Sən eringni aldap-siylap, tepixmaqning mənisini bizgə eytip berixkə maқul қiloјin; bolmisa seni atangning əyi bilən қoxup kəydürүwetimiz. Silər bizni

□ **14:11 «...ottuz yigitni tepip kəldi»** — ximxunning toyida uningoја һəmrаh boluxқа қақiroјan bolsa kerək.

yoksul қилихқа бу yərgə қакіроғанму?! — dedi.□

¹⁶ Ximxonning ayali uning aldidida yioqlap turup: — Sən manga eq, meni pəkət səyməysən; sən mening qowmimning baliliridin bir tepixmaqni soriding, əmma manga mənisini eytip bərmiding, dəp yioqliqili turdi. Ximxon uningəja jawabən: — Mana, mən uni atanaməyim dəp bərmigən tursam, sanga dəp bəmədim? — dedi.

¹⁷ Ziyapət ötküzülgən yəttə күnidə u erining aldidida yioqlapla yürdi. Xundak boldiki, yəttinçi күni boləqanda ayali uni қіstap turuwaləqəqə, uningəja tepixmaqning mənisini eytip bərdi. Andin ayal berip öz həlkining adəmlirigə tepixmaqning mənisini dəp bərdi. □ ¹⁸ Xuning bilən yəttinçi күni күn patmasta, xəhərning adəmliri uningəja jawab berip: — Həsəldinmu tatliqi barmu? Xirdinmu küqtünggüri barmu? — dedi. U ularəja jawab berip: — Əgər silər mening inikim bilən yər aqdurmiəjan bolsanglar, tepixmikimni hərgiz tapalmayttinglar! — dedi.

¹⁹ U waқitta Pərwərdigarning Rohi uning üstigə qüxti; u Axkelonəja qüxüp, Axkelondikilərdin ottuz kixini өltürüp, ulardin olja elip, oljidin iginlərni elip kelip, tepixmaqning mənisini yexip bərgənlərgə bərdi. Xuningdək Ximxonning əzəzipi kelip, ata-anisining əyigə yenip kətti.□

□ **14:15** «**yəttinçi күni...**» — bəzi kona kəqürmilərdə «tətinçi күni...» deyilidu. □ **14:17** «**Ziyapət ötküzülgən yəttə күnidə u erining aldidida yioqlapla yürdi**» — yaki «Ziyapət ötküzülgən yəttə күnlük ziyapətning қалəan waқtida u uningəja (Ximxonəja) exiliwelip yioqlapla turdi». □ **14:19** «**Axkelon**» — Filistiyələarning қong bir xəhəri.

20 Andin Ximxonning ayali Ximxonning ҳамrahiliridin қoldax болоан yigitkə təwə қилинди.□

15

Ximxonning Filistiyələr bilən қarxilixixқа baxlix

¹ Әмма бирнəqqə wakit өтүp buқday orux məzgili kəlgəndə xundak boldiki, Ximxon bir oqlakni elip өз ayalining өyigə berip: «Mən hotunumning kexioқа uning һujrisioқа kirimən» dedi. Lekin ayalining atisi uni iқkirigə kirixigə yol қoymidi. ² Қeynatisi uningоқа: — Mən һəқikətən sizni uningоқа mutlək өq bolup kətti, dəp oylidim; xunga mən uni sizning қoldixingizоқа beriwətkənidim. Ҳəlbuki, uning kiқik singlisi uningdin tehimu қiraylikқu? Uning ornioқа xuni aloқan bolsingiz! — dedi.□

³ Әмма Ximxon ularоқа: — Әmdi mən bu қetim Filistiyələrгə ziyan yətküzsəm, manga gunah bolmaydu! — dedi.

⁴ Xuni dəp Ximxon berip üq yüz қilbərini tutup kelip, otkaxlarni təyyarlap, қilbəriləрни jüpləp қuyruқlirini bir-birigə qetip, ikki

□ 14:20 «қoldax болоан yigitkə...» — yaki «өzigə aқinə қiloқan yigitkə». □ 15:2 «...uni sizning қoldixingizоқа beriwətkənidim» — yaki «uni sining aқinənggə beriwətkənidim».

қуяриқининг оттурисиоға бирдин отқaxни асти; □⁵ отқaxлароға от yekip қилбәриләрни елип берип, Филестиylәрning еtizdiki ормиоған зираәтлirигә қoyup бәрдi. Xuning билән u дөwә-дөwә әнқиләрни, орulмиоған зираәтләрни, xundакла зәytun баоқlirinimu көydүрүwәtti. □⁶ Филестиylәр бuni керүp: Buni kim қилди, — дәp сориса, һәлқ jawab берип: — Timnahlıқ адәмning күy'ooқli Ximxon қилди; кейnatisi uning аyalini uning қoldixioға берiwәtkini үқүн xundак қилди, — dedi. Xuning билән Филестиylәр қикip, u аyal билән atisini otta көydүрүwәtti.

⁷ Ximxon ularоға: — Silәр xundак қилоқiningлар үқүн, мән silәrdin intikam аlmay boldi қilmaymән, — dedi.

⁸ Xuning билән Ximxon ularni қir-қap қилиp қәtl қилиwәtti; andin u берип Etam қорам texining әngkiridә турди. □

⁹ U waқitta Филестиylәр қикip, Yәһуда yurtida qedir тикиp, Leһi degән jayda yeyildi. □

¹⁰ Yәһudalar bolsa: — Nemixқа bizgә һujum қилмаққи болisilәр? — dewidi, ular jawab берип: — Biz Ximxonni tutup баоқlap, u bizgә қандақ қилоған bolsa, bizmu uningоға xundак қilimiz,

□ **15:4 «үq yüz қилбәрә»** — бәзи тәржимиләрдә «үq yüz түлкә» deyilidu. Lekin қилбәриләр top болup yүргәqкә, азрак гөхni yәмқүк қилиx билән ularni tutiwelix түлkilәрни tutuwelixтин көp асан болidu. □ **15:5 «etizdiki ормиоған зираәтliri»** — иbrаний тилида «etizdiki еrә туроған зираәтliri» — demәк, pixay дәp қалоған зираәтләр. □ **15:8 «Ximxon ularni қir-қap қилиp қәtl қилиwәtti»** — иbrаний тилида «Ximxon ularni yota wә paқaқliriоға urup, ularni өltүрүwәtti». □ **15:9 «Leһi degән jayda yeyildi»** — yaki «Leһi degән jayda jәnggә sәp түzdi».

dəp qıktuk, — dedi.

¹¹ Xuning bilən Yəhuda yurtidiki üq ming kixi Etam qoram texining əngkirigə qüxüp, Ximxonqa: — Sən Filistiyələarning üstimizdin həküm sürüwatqinini bilməmsən? Xuni bilip turup, sən nemixka bizgə xundak kilding? — dedi. U ularqa: — Ular munga kılqandək, mənmu ularqa kildim, dəp jawab bərdi.

¹² Ular uningqa: — Biz seni baqlap Filistiyələarning kılıqqa tapxurup berix üqün kəldük, dewidi, Ximxon ularqa: — «Biz özimiz sanga hujum kilip öltürməymiz», dəp munga kəsəm kilinglar, dedi.

¹³ Ular uningqa: — Seni öltürməymiz; pəkət seni qing baqlap, ularning kılıqqa tapxurup berimiz; hərgiz өлümgə məhkum kilməymiz, dəp jawab bərdi. Xuni dəp ular ikki yeni aroqamqa bilən uni baqlap, qoram taxning üstidin elip mangdi. ¹⁴ U Lehiqə kəlgəndə, Filistiyələr warkiraxkınıqə uning aldiqə yügürüxüp kəldi. Əmma Pərwərdigarning Rohi uning üstigə qüxüp, kollirini baqliqan aroqamqılar ot tutaxkan kəndir yiptək üzülüp, tügüqlər kolliridin yexilip kətti. ¹⁵ Andin u exəkning yeni bir engək səngikini kərüp, kolini uzitipla elip, uning bilən ming adəmni urup öltürdi. □

¹⁶ Ximxon: —
«Exəkning bir engək səngiki bilən adəmlərni öltürüp,
Ularni dəwə-dəwə kiliwəttim,

□ **15:15 «u exəkning yeni bir engək səngikini kərüp...»**
— kona səngək bolqan bolsa, qürüklidikin asanla sunup kətkən bolatti.

Exəkning bir engək səngiki bilən ming adəmnı ɵltürdüm!» — dedi.□

¹⁷ Bularni dəp exəkning engək səngikini taxliwətti. Xuningdək u xu jayoqa «Ramot-Leḥi» dəp nam qoydi.□

¹⁸ U intayin ussap Pərwərdigarəqa pəryad kilip: — Sən Əz qulungning qoli bilən bunqə qong nusrətni barliqqa kəltürdüng, əmdi mən hazır ussuzluqtin ɵlöp, hətnisizləarning qolioqa quxöp qalarmənmu? — dedi.■

¹⁹ Xuning bilən Huda leḥidiki azgalni yardi, su uningdin uröqup qikti. Ximxon iqip, roḥi uröqup jan kirdi. Bu səwəbtin bu *bulaqqa* «Ən-Ḥakkorə» dəp nam qoyuldi; ta bügüngiqə u Leḥida bar.□

²⁰ Ximxon Filistiyələarning dəwridə yigirmə yiloqiqə Israiləqa ḥakim boldi.□

16

Ximxonning məqlup boluxi

□ **15:16 «Ularni dəwə-dəwə kıliwəttim»** — yaki «Ularni ikki dəwə kıliwəttim». Bu xeirdin qarioqanda, Ximxon ikki yaki uningdin kəp ketim Filistiyələr bilən soquxqan boluxi mumkin.

□ **15:17 «Ramot-Leḥi»** — «Leḥining egizliki». ■ **15:18** 1Sam. 17:26, 36; 2Sam. 1:2 □ **15:19 «Ən-Ḥakkorə»** — «pəryad kɵtürgüqining buliqi».

□ **15:20 «Ximxon ... yigirmə yiloqiqə Israiləqa ḥakim boldi»** — Ximxonning ḥakim boləqan waḳti bəlkim Abimələk wə Yəftaḥning ḥəküm sürgən waḳitliri bilən zamandax bolsa kerək; u Pələstinning oḳərbidə, ular xərk wə ximalida ḥəküm sürətti.

¹ Andin Ximxon Gazaşa bardi, u u yərdə bir pahixə ayalni kərüp, kirip uning bilən yeqinqilik kildi. ² Lekin Gazalıklar birsining: — Ximxon bu yərgə kəldi, deginini anglap, *xəhərni* qorxap, keqigə xəhərning qowukida ün qikarmay marap turdi wə: Ətə tang yoruqanda uni öltürimiz, — deyixti.

³ Ximxon yerim keqigigə yatti; andin ornidin turup xəhər qowukining ikki qanitini tutup, uni ikki kexiki wə baldaq-taqiki bilən qoxup, biraqla qomurup, əxnisigə artip Hebronning udulidiki taşka elip qikip kətti. □

⁴ Keyin u Sorək jiloşida olturuxluk Dililah isimlik bir ayalni kərüp, uningə axik bolup qaldi. ⁵ Buni bilip Filistiyləarning əmirliri u ayalning kexioşa berip uningə: — Sən uni aldap, uning küqtünggürlükining zadi nədin boləanlikini kolap sorap, bizning qandaq kilsaq uni yengələydiəanlikimizni, uni baqlap boy-sunduralaydiəanlikimizni eytip bərsəng, biz hərberimiz sanga bir ming bir yüz kümüx tənggə berimiz, — dedi.

⁶ Xuning bilən Dililah Ximxondin: — Sən küqtünggürlüküngning zadi nədin boləanlikini, xundaqla qandaq kiləanda seni baqlap boysunduroqli bolidiəanlikini eytip bərgin! — dedi.

⁷ Ximxon uningə jawabən: — Adəmlər meni yəttə tal kurutulmiəan yengi ya kiriqi bilən baqlisa, mən ajizlap baxqa adəmlərdək bolup

□ **16:3 «Hebronning udulidiki taş»** — bəlkim Gazadin 40 kilometer yiraqlikta idi.

qalimən, — dedi. □

⁸ Xuning bilən Filistiyələrnin əmirliyi yəttə tal qurutulmuş yəngi ya kırıqını elip kəlip, bu ayalğa beriwidi, u bu kırıqlər bilən uni baqlap qoydi ⁹ (Dililah birnəqqə adəmnı hujrida paylap turuxka yoxurup qoyqanıdı). U Ximxonğa: — Əy Ximxon, Filistiyələr seni tutkili kəldi! — dedi. U qorup kırıqlərni qığə xoyna otta kəyüp üzülüp kətkəndək üzüwətti. Xuning bilən uning küqtünggürlüklüni siri axkarılanmıdı.

¹⁰ Buni kərüp Dililah Ximxonğa: — Mana, sən meni aldap, manga yaloqan eytipsən! Əmdi manga seni nemə bilən baqlısa bolıdıqanlıqlını eytip bərgin, — dedi. □

¹¹ U jawap berip: — Adəmlər meni həq ixlətmigən yəngi arəqamğa bilən baqlısa, mən ajızlap baxka adəmlərdək bolup qalimən, — dedi.

¹² Xuning bilən Dililah yəngi arəqamğa elip kəlip, uni baqlap: — Əy Ximxon, Filistiyələr seni tutkili kəldi! — dedi (əslidə birnəqqə adəm

□ **16:7 «Adəmlər meni yəttə tal qurutulmuş yəngi ya kırıqı bilən baqlısa...»** — Ximxon nazariy boləqqa, «yəngi ya kırıqlıri» əslidə əlük həywanın qəsitidin elinidini üqün uningğa nisbətən «napak» hesablanıttı. Uning gepi yaloqan boləqını bilən, həkikətkə yəqin idi; uning küqtünggürlüklü uning nazariy boləqlanlıqlıdın boləqan. Uning «yəngi» (baxqlar ixlətmigən) deyixining səwəbi «Birsi meni xundaq yəngi kırıqlər bilən baqlısa, kırıqlərning meni napak kılıx təsiri azraq bolıdu» dəp oyliqlinidin bolsa kərək. □ **16:10 «Mana, sən meni aldap, manga yaloqan eytipsən!»** — roxənki, «paylap olturoluqlar» baqlax usulının nətiqlisini kütüp əzliri yoxurunəqan yərdin qıqmıdı. Ximxon əyde Dililah bilən ikkimizlə bə, dəp oylaydu.

hujrida yoxurunup, uni paylap turuxkanidi). Lekin Ximxon öz қolidiki aroqamқilarni yipni üzgəndək üzүp taxlidi.

¹³ Buni kərүp Dililah Ximxonға: — Sən haziroқiqə meni aldapsən, manga yaloqan eytipsən; əmdi manga seni nemə bilən baqlisa bolidioqanliқini eytip bərgin, — dedi. U jawap berip: — Sən mening beximdiki yəttə өrüm qaқni dukandiki өrүx yip bilən qoxup өrүp qoysangla bolidu, — dedi.□

¹⁴ Xuning bilən *Ximxon uhlioqanda u uning bexidiki yəttə tal qaқni өrүx yip bilən qoxup өrүp*, qozuққа baqlap qoyup uningға: — Əy Ximxon, Filistiyələr seni tutқili kəldi! — dedi. Ximxon uyқudin oyoқinip, өrүx yip bilən qozuқni biraқla tartip yuliwətti.□

¹⁵ Andin ayal uningға: — Manga kənglүng yok turup, қandaksigə sanga axiқ boldum, dəysən? Sən meni үq ketim aldap, küqtүnggүrlүkүngning nədin bolоqanliқini manga eytip bərmidingoқu, — dedi.

¹⁶ Uning hərkүni sөzliri bilən uni қistaxliri wə yalwuruxliri bilən Ximxonning өlgүdək iqi puxti wə xundaқ boldiki, ¹⁷ u kənglidiki sirini qoymay uningға axkara қilip: — Mən anamning қorsiqidiki qaқdin tartip Hudaға atilip nazariy bolоqinim үqүн, beximoға hərgiz ustira selinip baқmioqan; əgər mening qeqim

□ **16:13 «dukandiki өrүx yip bilən»** — yaki «dukandiki təg yipi bilən», yəni toқulmilarning boyioға tartiloqan yipi bilən.

□ **16:14 «Ximxon uhlioqanda u uning bexidiki yəttə tal qaқni өrүx yip bilən qoxup өrүp...»** — muxu sөzlərnı kona grek nushisidin alduқ.

qüxürüwetilsə, küqüm məndin ketip, mən ajizlap baxça adəmlərdək bolup qalimən, — dedi.

¹⁸ Dililah uning əzigə kənglidiki həmmə sirini dəp bərginini kərüp, Filistiylərnin əmiririni qarkirip kelixkə adəm mangdurup: — «Bu kətim silər yənə bir qikınglar, qünki Ximxon kənglidiki həmmə sirni mangan axkara qildi» dedi. Xuning bilən Filistiylərnin əmiririni qollirioqa kümüxlərnini elip, uning kəxioqa qikti.

¹⁹ Andin Dililah uni əz yotisiyoqa yatquzup, uhlitip qoyup, bir adəmnini qakirip kirip uning bexidiki yəttə örüm qaqnı qüxürüwətti; xundaq kilip u Ximxonning bozək kilinixini baxliyoqı boldi. Ximxon küqidin kətkənidi. ²⁰ U: — Əy Ximxon, Filistiylər seni tutkili kəldi! — dewidi, u uyqudin oyoqinip: — Mən ornumdin turup, ilgiriki birqanqə kətimkidək, boxinip kətimən, dəp oylidi. Ləkin u Pərwərdigarning əzidin kətkinini bilməytti. ²¹ Xuning bilən, Filistiylər uni tutuwelip, kəzlrini oyup, Gazaqa elip qüxüp, uni mis zənjirlər bilən baqlap, zindanda un tartixqa saldi.□

²² Ləkin bexidiki qüxürüwetilgən qeqi yənə əsüxkə baxlidi.

Ximxonning xərəplik həlda əlüxi wə dəpnə kilinixi

²³ Keyin, Filistiylərnin əmiririni əz ilahı bolıqan Dagon üqün qong bir qurbanlıq ötküzüxkə həm təbrikləp xadlinixqa yioqildi. Qünki ular: —

□ **16:21 «uni mis zənjirlər bilən baqlap, zindanda un tartixqa saldi»** — un tartix adəttə ayal kixining ixi idi.

Mana, ilahimiz duxminimiz bolqan Ximxonni qolimizqa tapxurup bardi, — deyixti.

²⁴ Halk Ximxonni kergandə, əz ilahini danglap: — Ilahimiz bolsa, yurtimizni wəyran qiləuqini, adəmlirimizni kəp ɵltürgən duxminimizni qolimizqa quxürüp bardi! — deyixti.

²⁵ Ular taza xad-huramlik kəypigə qəmüp: — Ximxon kəltürəlsun, u bizgə bir oyun kərsitip bərsun, deyixti; ular Ximxonni zindandin elip qikti. U ularning aldida oyun kərsətti. Əmdi ular uni ikki tūwrükning otturisida tohtitip qoyqanidi. ²⁶ Xuning bilən Ximxon qolini tutup turoqan yigitkə: — Meni qoyuwət, əyni kətürüp turoqan tūwrüklərnə silap, ularqa yəliniwəlqli kəyqaysən, — dedi.

²⁷ U qaşda əy ər-ayallar bilən liq toloqanidi, Filistiyələrnəng əmiririning həmmisimu xu yərdə idi; əgzidimu Ximxonning kərsitiwatqan oyunini kəruwatqan təhminən üq mingqə ər-ayal bar idi.

²⁸ Ximxon Pərwərdigarqa nida qilip: — Əy Rəb Pərwərdigar, meni yad qilip pəkət muxu bir qətim mənə küq ata qiləqaysən; i Huda, xuning bilən ikki kəzümning intiqamini Filistiyələrdin bir yolilə aloquzəqaysən! — dedi.■

²⁹ Ximxon xularni dəp əyni kətürüp turoqan otturidiki ikki tūwrükni tutuwaldi; birini ong qoli bilən, yənə birini sol qoli bilən tutup, ularqa tayinip turdi.

³⁰ Andin: «Filistiyələr bilən birliktə əlöp kətsəm!» dəp bədinini egip küqini yiqip ittiriwidi, əy ɵrölüp, u yərdiki əmirilər bilən

barlık həlkning üstigə qüxti. Buning bilən öz əlümi bilən ɵltürgən adəmlər uning tirik waqtida ɵltürgənliridin kɵp boldi. ³¹ Andin keyin uning kɵrindaxlıri wə atisining barlık jəməti qüxüp, uni kɵtürüp, Zoreah bilən Əxtaolning otturisiya elip berip, atisi Manoahning kəbrisidə dəpnə qıldı. U yigirmə yıl Israilə q hakim bolənanidi.

17

Israillarning butpərəslik yolioə kirixi

¹ Əfraimning taqlirida Mikah isimlik bir kixi bar idi. ² U anisiya: — Sening həliki bir ming bir yüz kümüx tənggəng oqrilap ketilgənidi; sən tənggilərnı qarəiding wə buni manga dəp bərding. Mana, kümüx məndə, uni mən aləqandim, dewidi, anisi: — Əy oqlum, Pərwərdigar seni bərikətligəy!, — dedi.□

³ Mikah bu bir ming bir yüz kümüx tənggini anisiya yandurup bərdi. Anisi: — Mən əslidə bu pulni sən oqlumni dəp Pərwərdigarə beqixlap, uning bilən oyma but wə kuyma but yasaxka atiwətkənidim; əmdi yənıla sanga berəy, dedi.

⁴ Ləkin Mikah kümüxni anisiya qayturup bərdi; anisi uningdin ikki yüz kümüx tənggini elip

□ **17:2 «...tənggilərnı qarəiding...»** — qarəaxning məzmuni bəlkim «Bu pul bərikətlık bolmisun, aləquci kixigə palakət qüxürsun» degəndək bolsa kerək. **«...wə buni manga dəp bərding»** — ibraniy tilida: «...wə mening qulaklırimə sölziding».

bir zərgərgə berip, bir oyma but bilən bir қуйма but yasatti; ular Mikahning əyigə қойуп қойuldi. □ ⁵ Mikah degən bu kixi əslidə bir buthana pəyda қилоян, xuningdəк əzigə bir əfod bilən birnəqqə «tərafim»ni yasioяanidi; andin əz oқulliridin birini kaһinlikқа məhsus təyinləp, uni əzigə kaһin қildi.□

⁶ Xu күnlərdə Israilda һəқ padixah болmиди; һərkim əz nəziridə yahxi көrүngənni қилatti.□ ■

Mikahning bir Lawiyни «kaһin bolux»қа yalixi

⁷ Yəһuda jəmətining təwəsidiki Bəyt-Ləһəmdə Lawiy қəbilisidin болoян bir yigit bar idi; u

□ **17:4 «...anisi uningdin ikki yüz күmүx tənggini elip bir zərgərgə berip, bir oyma but bilən bir қуйма but yasatti...»** — muxu sөzdin қarioяanda, apisi niyitidin yenip, pulning bir қismini əzidə қalduroяanidi. □ **17:5 «əfod»** — «əfod» тоoqruluk 8:27 wə izahatini көrүng. «Əfod» əslidə bax kaһin kiyidoян alahidə birhil kiyim idi. U тоoqruluk «Mis.» 28:5-30 wə izahatlrini көrүng. «**tərafim**» — ibraniiy tilidiki sөz bolup, «өy butliri» degənni bildüridu. Bu butlar қolda көtүrgүdəк kiiqik bolup, adətə күmүxtin yasilatti. Қədimki waқitlardiki bəzi butpərəs jəmiyətlərdə «tərafim»oяa igə болoян adəм өyning barlik təalluқatining igisi, hojayini dəp һesablinatti. «... **əz oқulliridin birini kaһinlikқа məhsus təyinləp, uni əzigə kaһin қildi**» — pəқəт Һarunning əwladlirila kaһin болuxқа һoқuқluk idi. □ **17:6 «Xu күnlərdə Israilda һəқ padixah болmиди; һərkim əz nəziridə yahxi көrүngənni қилatti**» — muxu sөzlər, xübһisizki, Hudaning waқti көlgəndə Israiloяa Əzi padixah təyinləx məqsitidə болoянlikini көrsitidu. ■ **17:6 Ҳak. 18:1; 21:25**

xu yərdə musapir bolup turup qaloqanidi. □

⁸ Bu yigit bir jay tepip turay dəp, Yəhudalarning yurtidiki Bəyt-Ləhəmə xəhiridin qikti. U səpər kılıp, Əfraim taqlıkiqə, Mikahning əyigə kelip qüxti. ⁹ Mikah uningdin: — Kəyərdin kəlding, dəp soriwidi, u uningqə jawabən: — Mən Yəhudalarning yurtidiki Bəyt-Ləhəmlik bir Lawiymə, bir jay tepip turay dəp qiktım, — dedi.

¹⁰ Mikah uningqə: — Undaq bolsa mən bilən turup, munga həm ata həm kahin bolup bərgin; mən sanga hər yili on kümüx tənggə, bir yürüx egin wə kündilik yemək-iqmikingni berəy, — dedi. Buni anglap Lawiy kixi uningkiyə kirdi.

¹¹ Lawiy u kixi bilən turuxqa razi boldi; yigit xu kixigə öz oqulliridin biridək bolup qaldi.

¹² Andin Mikah bu Lawiy kixini *kahinliqqa* məhsus təyinlidi. Xuning bilən *Lawiy* yigit uningqə kahin bolup, Mikahning əyidə turup qaldi. □

¹³ Andin Mikah: — Bir Lawiy kixi munga kahin bolqini üqün, Pərwərdigarning munga yaxilik

□ **17:7 «Yəhuda jəmətining təwəsidiği Bəyt-Ləhəmə»** — Bəyt-Ləhəmə Lawiylarqə bekitilgən xəhərlərdin əməs idi. Bu kixining xu yərgə nemigə barqini enik əməs. □ **17:12 «Mikah bu Lawiy kixini kahinliqqa məhsus təyinlidi»** — ibraniy tilida: «Mikah bu Lawiy kixining qolini toldurdi». Bu səz muxu yərdə ikki bisliktur — (1) u Mikahning qolini məhsus kahinliq wəzəpisi bilən «toldurdi» wə (2) (həjwiy jəhəttin) pul bilən toldurdi. **«Xuning bilən Lawiy yigit uningqə kahin bolup, Mikahning əyidə turup qaldi»** — pəkət Ҳarunning əwladlirila kahin boluxqa hōqūkluk idi; baxqa Lawiyarning kahin bolux hōqūki yoqtur, əlwəttə.

қилidioқinini bilimән, — dedi.□

18

Dan қəbilisining əzliri üqün bir miras jayni tepixi

¹ Xu күnlərdə İsrailda һəq padixah болмиди; xundakla xu күnlərdə Danlarning қəbilisi əzligə olturaklixix üqün jay izdəwatқanidi, qünki xu күngiqə ular İsrail қəbililiri arisida qək taxlinip bekitilgən miras zeminoqa erixmigənidi.

□ ■ ² Xuning bilən Danlar pütkül jəmətidin Zoreah wə Əxtaolda olturuxluk bəx palwanni zeminni qarlap kelixkə əwətti wə ularoqa tapilap: — Silər берip zeminni qarlap kelinglar, dedi. Ular səpər қилиp Əfraim taqlıq yurtioqa kelip Mikahning əyigə quxüp u yərdə қонди.

³ Ular Mikahning əyining yenida turоқinida Lawiy yigitning awazini tonup, uning kexioqa kirip uningdin: — Seni kim bu jayoqa elip kəldi?

□ **17:13** «Bir Lawiy kixi manga kahin bolоқini üqün, Pərwərdigarning manga yaxilik қилidioқinini bilimән» — demisəkmü, bu sözlər pütünləy hurapiy bir kəzқarax, əlwəttə. 18-babta sözlərninğ hatalıqı qıқip turidu. □ **18:1** «**Xu күnlərdə Danlarning қəbilisi əzligə olturaklixix üqün jay izdəwatқanidi**» — «Yəxua» 19:40-48də bu ixlar bayan қilinidu. Xu ayətlərdin қarioqanda: «qək taxlinip bekitilgən miras zeminoqa erixmigənidi» degəninğ mənisi «...toluk erixəlmigənidi» degəndək bolsa kerək. ■ **18:1** Ҳək. 17:6; 21:25

Bu yərdə nemə ix қилisən? Bu jayda nemigə erixting? — dəp soridi.□

⁴ U ularoʻja jawabən: — Mikah manga mundaq-mundaq қилиp, meni yallap əzigə kahin қildi, dedi.

⁵ Buni anglap ular uningoʻja: — Undaq bolsa bizning mangoʻjan səpirimizning onguxluk bolidioʻjan-bolmaydioʻjanlikini bilmikimiz uqun, Hudadin sorap bərgin, — dedi.

⁶ Kahin ularoʻja: — Hatirjəm beriweringlar. Mangoʻjan yolunglar Pərwərdigarning aldididur, — dedi.□

⁷ Xuning bilən bu bəx adəm qikip, Laix degən jayoʻja yetip kəldi. Ular u yərdiki həlkning tinq-aman yaxawatkinini, turmuxining Zidoniylarning ərp-adətliri boyiqə ikənlikini, hatirjəmlik wə rahət iqidə turuwatkinini kərđi; xu zeminda ularni har қилоуқи heqқandaq hоқuқdar yoқ idi; ular Zidoniylardin yirakta turatti, xundakla baxқilar bilənmu heqқandaq bardi-kəldi қilixmaytti.□

⁸ *Bəx palwan Zoreah wə Əxtaoloʻja əz*

□ **18:3 «Lawiy yigitning awazini tonup...»** — yaki «Lawiy yigitning tələppuzini tonup...». □ **18:6 «Mangoʻjan yolunglar Pərwərdigarning aldididur»** — demək, yolunglar Hudaning nəzirigə yahxi kərūnidu. □ **18:7 «turmuxining Zidoniylarning ərp-adətliri boyiqə ikənlikini»** — muxu xəhər bəlkim Zidoniylarning bir mustəmlikisi boləjan boluxi mumkin idi. **«xu zeminda ularni har қилоуқи heqқandaq hоқuқdar yoқ idi»** — əgər Laixtikilərdin paydilinidioʻjan baxқа bir yərlik həkimiyyət bar bolsa, Laixni igiləx uqun muxu həkimiyyət bilənmu soқuxux kərək bolatti, əlwəttə. Xu səzning baxқа birhil tərjimisi: «ularning ustdə nomus ixlarni əyibləydioʻjan heqқandaq həkim yoқ idi».

қериндaxлирининг қeхиoғa қayтип кeлди. Қериндaxлири улардин: — Немə һəwəр elип кeлдинглар? — дeп сориди.

⁹ Улар jawabən: — Biz қopup уларoғa һujum қилayли! Қўнки биз xu zemинни қарlap кeлдуқ, mana, u intayин yahxi бир yurt ikən. Əmdi nemixқa қимир қилmay jim olturisилər? Əmdi дeрһал берип, u yurtnи elixқa əzməngлəрни əzməngлар, берип һujum қилip zemинни игилəngлар. ¹⁰ U yərgə барoқинингларда silər тinq-aman turuwatқan бир һeлқни, һeр əтрапиoғa sozuloғan кeнг-azadə бир zemинни кeрисилər! Huda u yəрни siləрининг қолунгларoғa tapxuroғandur. U yurtta yər yūzидə tepilidioғan барлиқ нeрсилəрдin һeқбiri кeм əмeс, dedi.

¹¹ Xuning билən Danларнинг jəmətidin altə yūz adəm jənggə қorallинip, Zoreah wə Əxtaoldin қикip mangди. ¹² Улар Yəһуда yurtidiki Kiriат-Yearim degən jayoғa берип, qedir тикти (xunga bu jay taki бyгyнгичə «Danning ləxкeргaһи» дeп аталмақта; u Kiriат-Yearimning арқa тeриpigə jaylaxқanиди). □ ■ ¹³ Andin улар u yərdin Əfraim тaқлиқ rayonioғa берип, Mikahning oғyigə yetip кeлди.

¹⁴ Laix yurtioғa қарlax ўqūn барoғan бeх kixи oз қerинdaxлириoғa: — Biləmsилər? Bu oғдə бир əfod tonи, бирнeқqə тeрaфим butлири, бир oyma мeбud wə қyuma мeбud bardur! Əmdi қандақ қilixинглар керeкликини oylixинглар! — dedi.□

□ **18:12** «Danning ləxкeргaһи» — ибраний тилida «Маһанəһ-Dan». «арқa тeриpi» — бу сeзнинг бaxқa бирhil тeрjимиси «oғeрb тeриpi». ■ **18:12** Ҳaқ. 13:25 □ **18:14** «тeрaфим butлири» — 17:5diki изaһaтни кeрyнг.

¹⁵ Ular burulup Lawiy yigitning öyigə (Mikahқа тәwə öygə) kirip uningdin Һал soridi. ¹⁶ Dan кәбилisidin болoҗан jəng қorallirini кетүргән altə yüz kixi дәрwaza aldida turup turdi. ¹⁷ U zeminni қarlawқа барoҗан бəх адәм *buthanioҗa* kirip, oyma but, əfod toni, тərafim butliri wə қуyma butni elip қикти. Каһин jəng қorallirini кетүргән altə yüz kixi билән биллə дәрwazida turatti. ¹⁸ Bu бəх адәм Mikahning öyigə kirip oyma but, əfod tonini, тərafim butliri wə қуyma butni elip қикқанда каһин ulardin: — Bu nemə қилoҗininglar?! — дəп soridi.

¹⁹ Ular uningoҗa: — Ün қикarmay, aozingni қолung билән etip, biz билән mengip, bizgə һәм ata һәм каһин болup бərgin. Sening пəкəт bir адәмning öyidikilərgə каһин болoҗining yahximu, yaki Israilning bir jəməti болoҗан пütүн bir кəbiligə каһин болoҗining yahximu? — dedi.

²⁰ Xundak dewidi, каһinning кəngli hux болup, əfod, тərafim butliri wə oyma məbudni elip һəлкning arisioҗa kirip turdi. ²¹ Andin ular burulup, u yərdin кətti; ular baliliri wə қarpaylarni wə yük-taklirining һəmmisini aldida mangduruwətkənidi. ²² Mikahning öyidin heli yiraklioҗanda Mikahning öyining ətrapidikiki һəлкләр yioҗilip, Danlaroҗa қooҗlap yetixti. ²³ Ular Danlarni towlap қakirdi, Danlar burulup Mikahқа: — Sanga nemə boldi, bunқiwila кəп һəлкni yioҗip kelip nemə қilməқisən?! — dedi.

²⁴ U jawab берip: — Silər mən yasatқан məbudlarni каһinim билән қoxup aldinglar,

andin kəttinglar! Manga yənə nemə qaldı?! Xundak turukluk silər tehi: «Sanga nemə boldı?» — dəwatisiləroqu! — dedi.

²⁵ Danlar uningoqa: — Ününgni qikarma, bolmisa aqqıki yaman kixilər seni tutuwelip, seni wə ailəngdikilərnı janlıridin juda qilmisun, yənə, — dedi.

²⁶ Bularni dəp Danlar öz yolioqa mangdi; Mikah ularning əzidin küqlük ikənlikini kərüp, yenip öz öyigə kətti.

²⁷ Ular Mikah yasatkuzoqan nərsilər wə uning kahinini elip, Laixka hujum kildi; u yərdiki həlk tinq-aman wə hatirjəm turuwatqanidi; ular ularni kiliqlap kirip, xəhərnı otta kəydürüwətti.

²⁸ Xəhərnı kutkuzoqudək heq adəm qikimidi; qünki bu xəhər Zidondin yırakta idi, həlki heqkim bilən bardi-kəldi kilixmaytti. Xəhər Bəyt-Rəhobning yenidiki jiloqida idi. Danlar xəhərnı kaytidin qurup, olturaklaxti. ²⁹ Ular bu xəhərgə Israilning oqulliridin boloqan, öz atisi Danning ismini qoyup Dan dəp atidi. Ilgiri u xəhərnıng nami Laix idi.■

³⁰ Danlar xu yərdə bu oyma butni əzlırigə tiklidi; Musaning oqli Gərxomning əwladi Yonatan wə uning oqulliri bolsa xu zeminning həlki sürgün boluxka elip ketilgən küngiqə Danlarning kəbilisigə kahin bolup turoqanidi.

□ ³¹ Hudaning öyi Xiloqda turoqan barlık waqıtlarda, Danlar əzliri üqün tiklign, Mikah

■ 18:29 Yə. 19:47 □ 18:30 «Gərsomning əwladi» — ibraniy tilida «Gərsomning oqli».

yasatquzoqan oyma məbud *Danda* turoquzuldi.□

19

Əxəddiy buzukqilik

¹ Israilda tehi padixah tiklənmişən xu künlərdə, Əfraim taqlıq rayonining qət tərripidə olturuxluk bir Lawiy kixi bar idi; u Yəhuda yurtidiki Bəyt-Ləhəmlük bir kizni kenizəklikkə aldi. ■ ² Lakin u kenizək erigə wapasizlik kılıp, uning yenidin qikiq, Yəhuda yurtidiki Bəyt-Ləhəmgə atisining öyigə berip, tət ayqə turdi.□

³ U waqıtta uning eri qopup kenizikigə yahxi gəpləni kılıp, kənglini elip yandurup kelixkə kenizikining yenioqə kəldi. U bir hizmətkarini wə ikki exəkni elip bardı. Kenizək erini atisining öyigə elip kirdi; atisi uni kərüp hux bolup qarxi aldi. ⁴ Uning keynatisi, yəni kizning atisi uni tutup qaldı, u u yərdə üq küngiqə yəp-iqip, uning bilən yetip qoptı. ⁵ Tətingi küni Lawiy kixi səhər qopup mangoqili təyyarliniwidi, kenizikining atisi küy'ooqliqə: — Bir toqram nan yəp yürikingni kuwwətləndürüp andin mangoqin, — dedi.

⁶ Xuning bilən ular ikkisi olturup billə yəp-iqip tamaklandı. Kizning atisi u kixigə: — Səndin

□ **18:31 «Hudaning öyi Xilohda turoqan barlık waqıtlarda»** — Xiloh xəhəri muqəddəs qedir tunji tiklənən jay idi («Yə.» 18:10, 19:51, «1Sam.» 3:1ni kərüng). Sulayman padixah ibadəthanini Yerusalemda quruxtin ilgiri (qaysi waqıt ikənliki bizkə naməlum) Xiloh ibadət soruni süpitidə ixlitilməy taxliwetilgənidi («Yər.» 7:12ni kərüng). ■ **19:1 Hək. 17:6; 18:1; 21:25** □ **19:2 «Lekin u kenizək erigə wapasizlik kılıp...»** — yaki «lekin u kenizək eridin yamanlap ketip...».

өтүнәй, бу кеқиму қонәин, көнглүнг еқилсун, деди.

⁷ Бу кixи mangoғили қорuwиди, лeкин кейнатиси уни зорлап, yәнә elип қалди, u yәнә bir күн қонди. ⁸ Бәxinқи күни u сәһәр қоруп mangoғили тәyyарланди, лeкин қизning атиси unингә: — *Аwwal* yүrikingни қuwwәtlәndүrgin, деди. Xuning билән ular иккиси күн egilgүqә olturup, биллә tamақланди.

⁹ Andin bu kixi keniziki wә hizmәtkarini elip mangoғили тәyyarliniwidi, кейнатиси, yәni қизning dadasi unингә: — Mana, kәq kirәy dәwatidu, sәndin өtүнәy, bu yәrdә yәнә bir keqini өtküzünglar; mana, күn мәәrikkә egiliptu, bu yәrdә қонәин, көнглүнг еқилсун; andin әтә сәһәрдә yolә qikip, өyünglәrgә kетinglar, — деди.□

¹⁰ Lekin u kixi әmdi yәнә bir keqә қонuxқа unimay, қоруп yolә qikip Yәbusning, yәni Yerusalemning uduliqә kәldi. Uning билән биллә икки tokukluk exәk wә keniziki bar idi. ¹¹ Ular Yәbusқа yeqin kәlgәndә күn olturay dәp қalәaqқа, hizmәtkari oqjisiqә: — Yәbusiylarning bu xәhirigә kirip, xu yәrdә қonayli, деди.

¹² Lekin oqjisi unингә jawab берip: — Biz Israillar turmaydiqan, yat әllәр turidiqan xәһәrgә kirmәyli, bәlki Gibeahқа өtүp ketәyli, деди.

¹³ Andin u yәнә hizmәtkariqә: — Kәlgin, biz yekindiki jaylardin birigә barayli, Gibeahda yaki

□ 19:9 «andin әтә сәһәрдә ... өyünglәrgә kетinglar» — иbraniy tilida «andin әтә сәһәрдә ... qediringlarqә kетinglar».

Ramahda қонаyli, dedi.

¹⁴ Xuning билән ular mengip, Binyamin yurtidiki Gibeahning yenoja yetip baroqanda kün olturoqanidi. ¹⁵ Ular Gibeahқа kirip, u yerdә қонмаққи boldi; xәhәrning қong мәydaniја kirip olturuxti; lekin heqkim ularni қonduruxқа öyigә tәklip қilmidi.

¹⁶ Ҳalbuki, u keqisi қeri bir adәм ixini түgitip, etizliқtin yenip keliwatқanidi. U әslidә Әfraim taqlıқ rayonilik adәм idi, u Gibeahda musapir bolup, olturaklixip қaloqanidi; lekin u yerdiki hәklәр Binyaminlardin idi.

¹⁷ U bexini kәtүrүp қarap, bu yoluқining xәhәrning мәydanida olturoqinini kәrүp uningdin: — Qәyәrdin kәlding? Qәyәrgә barisән? — dәp soridi.

¹⁸ U jawab berip: — Biz Yәhuda yurtidiki Bәyt-Lәhәmdin Әfraim taqlıқining qәt yaқilirioja ketip barimiz; mән әsli xu jaydin bolup, Yәhuda yurtidiki Bәyt-Lәhәmgә baroqanidim; ixlirim Pәrwәrdigarning öyigә munasiwәtlik idi; lekin bu yerdә heq kim meni öyigә tәklip қilmidi.

□ ¹⁹ Bizning exәklirimizgә beridoqan saman wә boқuzimiz bar, өзüm, dedәkliri, xundaқla kәminiliring билән болоqan yigitkimu nan wә xarablar bar, bizgә heq nemә kәм әmәs, — dedi.

²⁰ Buni anglap қeri kixi: — Tinq-aman болоqaysән; silәring mohtajliringlarning hәmmisi mening üstүmgә bolsun, әmma koқida yatmanglar! — dәp, ²¹ uni өз öyigә elip berip,

□ **19:18 «Pәrwәrdigarning öyi , yani muқәddәs qedir»** — xu qaoqda Yerusalemda әmәs, Xiloqda idi.

exəklirigə yəm bərdi. Mehmanlar putlirini yuyup, yəp-iqip oʻizalandi. ²² Ular kənglidə hux bolup turoʻinida, mana, xəhərninɡ adəmliridin birnəqqəylən, yəni birqanqə lükqək kelip əyni qorxiwelip, ixikni urup-qekip, əyning igisi boləqan qeri kixigə: — Seninɡ əyünggə kəlgən xu kixini bizgə qikirip bərgin, uning bilən yeqinqilik qilimiz, — dedi. □ ■

²³ Buni anglap əy igisi ularning qexioqə qikip ularoqə: — Bolmaydu, əy buradərlirim, silərdin ətünüp qalay, mundəq rəzillikni qilmanglar; bu kixi mening əyümgə mehman bolup kəlgənəkən, silər bundəq iplaslik qilmanglar. ²⁴ Mana, mening pak bir qizim bar, yənə u kixining keniziki bar. Mən ularni qexinglaroqə qikirip berəy, silər ularni ayaq asti qilsanglar məyli, nəziringlaroqə nemə hux yaqsa ularni xundəq qilinglar, lekin bu kixigə muxundəq iplaslik ixni qilmanglar, — dedi. □

²⁵ Lekin u adəmlər uningəqə kulək salmidi; yoluqi kenizikini ularning aldioqə sərəp qikirip bərdi. Ular uning bilən billə bolup kəqtin

□ **19:22 «lükqək»** — ibraniy tilida «Belialning (Iblisning) baliliri». Bəxqə birhil tərjimisi «xəhərdiki adəmlər, lükqəklər...»

■ **19:22** Yar. 19:1-4; Ҳox. 9:9; 10:9 □ **19:24 «Mana, mening pak bir qizim bar, yənə u kixining keniziki bar... silər ularni ayaq asti qilsanglar məyli...»** — xu qeri adəm mehmandostlukni wə mehmanlaroqə boləqan məs'uliyəqanlikni xunqə «mukəddəs» dəp qarisi mu, uning aqzidin qikqan yukiriki gəpliridin xu qaqdiki Israillarning buzukqilik-əhləksizlikining qandəq dərijigə berip yətkənliki enik kərünidu. Mehmanlarning həyatini qooqdx üqün əz həyatini pida qilsa bolatti; lekin əz qizini muxu rəzillərgə «hədiyə qilix»qə hərqandəq wijdan igisigə yirginqlik bolsa kerək.

ətigəngiqə ayaol asti qildi; ular tang yoruqanda andin uni qoyup bərdi.

²⁶ Qokan tang səhərdə qaytip kelip, uning oqojisi qonqan əyning dərwasisining bosuqisiqə kəlgəndə yikilip kelip, tang atkuqə xu yərdə yetip qaldi. ²⁷ Ətigəndə uning oqojisi qorup əyning ixikini eqip, yoloqə qikmaqci bolup texiqə qikiwidi, mana, uning keniziki bolqan qokan əyning dərwasisi aldida kolliri bosuqining üstigə qoyukluk halda yatatti. ²⁸ U uningqə: — Qopqin, biz mangayli, dedi. Lekin qokan heqbir jawab bərmidi. Xuning bilən u qokanni exəkkə artip, qozoqilip əz əyigə yürüp kətti. □

²⁹ Əz əyigə kəlgəndə, piqakni elip kenizikining jəsitini səngəkliri boyiqə on ikki parqə qilip, pütkül Israil yurtining qət-yaqiliriqə əwətti.

³⁰ Xundak boldiki, buni kərgənlərninğ həmmisi: «Israil Misirdin qikqan kündin tartip bəgüngiqə bundak ix bolup bakmiqanidi yaki kərülüp bakmiqanidi. Əmdi bu ixni obdan oylixip, qandak qilix kerəklikini məslihətlixəyli» — deyixti.

20

Iqki uruxning partlix

¹ Xuning bilən Israillarning həmmisi qikqip, jamaət Dandin tartip Bəər-Xebaşiqə yiqilip

□ **19:28** «*Lawiy kixi* uningqə: — Qopqin, biz mangayli, dedi» — bu qokanning «oqə»sining tax yürəklili bilən xu yərlik lükqəklərninğ rəzillikininğ pərqi barmu?

Gilead zeminining həlki bilən qoxulup Mizpahda, Pərwərdigarning aldioḡa kelip bir adəmdək boldi. □ ² Pütkül qowmning qongliri, yəni Israilning həmmə kəbilisining baxlikliri Hudaning həlqining jamaiti arisida hazir boldi. Jamaət jəmiy bolup tət yüz ming kiliq tutkan piyadə əskər idi ³ (Binyaminlar Israilning Mizpahda jəm boləqinidin əmdi həwər tapkanidi).

Israillar sürüxtə qilip: «Bu rəzil ix qandək yüz bərdi?» — dəp soridi. □

⁴ Öltürülgən qokanning eri Lawiy kixi jawab berip mundək dedi: — «Mən bolsam öz kenizikimni elip, Binyaminning Gibeah xəhiringə qonəyli barəqanidim; ⁵ Gibeahning adəmliri keqidə manga hujum qilməkqi bolup, meni dəp əyni qorxiwaldi. Ular meni öltürüxnı qəstlidi, kenizikimni bolsa ular ayaq asti qilip öltürüwətti. □ ⁶ Xuning bilən mən

□ **20:1 «Dandin tartip Bəər-Xebaḡiqə yioḡilip, Gilead zeminining həlki bilən qoxulup...»** — Dan xəhiri (18:29də kərsitilgən) zeminning ximaliy qetidə; Bəər-Xeba xəhiri bolsa zeminning janubiy qetidə; «Gilead» bolsa zeminning Iordan dəryasining xərək təripidiki qət qismi idi. Demək (Binyamin həlqidin baxqə), pütkül Israilning adəmliri Mizpahqə yioḡildi.

□ **20:3 «... Israillar sürüxtə qilip: «bu rəzil ix qandək yüz bərdi?» — dəp soridi»** — xu qəoḡda Binyaminlarning wəkillirining nək məydanda bar-yoklukı enik əməs. Lawiy kixi, xübhisizki, kenizikining jəsitidin bir qismini ularəjimu əwətkən (11:29). Bu soal Binyamin wəkillirigə qoyuləqan bolsa, «Bu rəzil ixning səwəbini bizgə qüxəndürüp beringlar» degəndək tərjimə qilinixi kerək idi. Lekin 4-ayəttin qariəqanda soal Lawiy kixigə qoyuləqan. □ **20:5 «...meni dəp əyni qorxiwaldi»** — yaki «... mən bar əyni qorxiwaldi».

kenizikimning jəsitini parqə-parqə kilip, kix-ilərgə kətürtküzüp Israilning mirasi boləqan zeminning hərbiyr yurtioqə əwəttim. Qünki ular Israil iqidə pasiklik wə iplaslik kildi. ⁷ Mana, əy barlik Israillar, silər həmminglar oylinip, məslihət kərsitinglar».

⁸ Xuning bilən həmmə həlk bir adəmdək kəpup: — Arimizdin nə həqkim əz qədriyə barmisun nə həqkim əz əyigə kəytmisun, ⁹ bəlki biz Gibeahkə xundak kəlayliki: — Biz qək taxlap uningə hujum kəlayli; ¹⁰ biz Israilning həmmə kəbilisidikilərdin yüzning iqidin onni, mingdin yüzni, on mingdin mingni tallap qikip, ularni həlk üqün ozuk-talkan yətküzüxkə təyinləyli. Xundak kəlip həlk Binyamin yurtidiki Gibeah xəhirigə berip, ularning Israil iqidə kəloqan barlik iplaslikini ularning əz bexioqə yandursun, — deyixti.

¹¹ Xuning bilən Israilning həmmə adəmliri bir adəmdək bolup, u xəhərgə hujum kəlixkə toplandi.

¹² Andin Israil kəbililiri Binyaminning barlik jəmətlirigə əlqi əwətip: — Aranglarda yüz bərgən bu rəzillik zadi nemə ix? ¹³ Əmdi Gibeahdiki bu lükqəklərnə bizgə tutup beringlar. Xuning bilən biz ularni əlümgə məhkum kəlip, Israildin rəzillikni yok kəlayli, — dedi. Ləkin Binyaminlar əz kərindaxliri boləqan Israillarning səzini tingximidi, □ ■ ¹⁴ bəlki Binyaminlar Israiləqə kərxə jəng kəlix üqün xəhər-xəhərlərdin

□ **20:13** «lükqəklər» — ibraniy tilida «Belialning (Iblisning) baliliri». ■ **20:13** Ҳак. 19:22; Ҳоx. 9:9; 10:9

kelip Gibeahda yiqildi. ¹⁵ U waqıtta Binyaminlardin xəhər-xəhərlərdin tizimlanğanlar yigirmə altə ming kiliq tutqan ərkək idi. Uningdin baxqə Gibeahdin hillanğan yəttə yüz əskər bar idi. ¹⁶ Bu pütkül qoxun arisida hillanğan yəttə yüz solhay əskər bolup, saloqə taxni selip nixanəqa atsa, qilqimu keyip kətməytti. ■

¹⁷ Binyamin kəbilisidin baxqə, Israilning adəmliri sanəqtin ötküzüliwidi, kiliq tutqanlar tət yüz ming ərkək qikti; bularning həmmisi jəngqilər idi.

¹⁸ Israil qopup Bəyt-Əlgə qikiq Hudadin: — Bizning arimizdin kim awwal qikiq Binyaminlar bilən soquxsun, dəp soriwidi, Pərwərdigar jawab berip: — Yəhuda *awwal* qiqsun, dedi. □

¹⁹ Xuning bilən Israillar ətisi səhər qopup Gibeahning udulida qedirgah tikti. ²⁰ Andin Israilning adəmliri Binyamin bilən uruxuxqə qikiq, Gibeahning yenida raslinip ularəqa qarxi səp tüzdi. ²¹ Xu küni Binyaminlar Gibeahdin qikiq, Israildin yigirmə ikki ming kixini öltürüp, yərgə yəksan kiliwətti.

²² Lekin Israilning adəmliri jasarətkə kelip, awwalki küni səp tüzgən jayda ikkinqi küni yənə səp tüzdi. ²³ *səp tüzüxtin awwalki ahximi* Israil Pərwərdigarning aldioqa berip, kəq kirgüqə pəryad kilip yioqlap, Pərwərdigardin yol so-

■ **20:16** Ҳак. 3:15 □ **20:18** «**Israil qopup Bəyt-Əlgə qikiq Hudadin: ... dəp soriwidi**» — bu ayəttin qarioqanda, Hudaning muqəddəs qediri gərgə xu yillarda Xiloqda bolsimu («Yə.» 18:1, «Ҳак.» 18:31, 21:12, «1Sam.» 1:3ni kəring), məlum səwəbtin (dүxmənlərninğ tajawuzliri түpəylidin?) Bəyt-Əldə waqitlik turoquzuləğan ohxaydu (27-28-ayətni kəring).

rap: — Biz öz қериндiximiz болоқан Binyamin нәсilliri билән yәнә uruxuxқа қиксақ боламду, болмамду? — дәп soriwidi, Пәрwәрдигар jawab берip: — Улароқа һужум қilingлар, dedi.

²⁴ Xuning билән Israillar ikkinqi күни Binyaminlarоқа yeqin kelip һужум қildi. ²⁵ Binyaminmu ikkinqi күни Gibeahdin қikip Israillar билән соқuxup, ularning on сәккiz ming adimini өлтүрүp, yәrgә yәksan қiliwәtti; bularning һәmmisi қiliq tutқanlardin idi.

²⁶ Andin Israillarning һәmmisi, yәni pütүн қoxun қopup Bәyt-Әlgә қikip yiqlap, xu күни Пәрwәрдигarning aldidа кәқkiqә roza tutup, Пәрwәрдигarning aldidа кәydүrmә қurbanliқ билән inақliқ қurbanliқi өtkүzdi. ²⁷⁻²⁸ Xu күnlәrdә Hudaning әhdә sanduқi xu yәrdә bolup, Һarunning әwladı, Әliazarning оoqli Finihәs uning aldidа hizmәt қilatti; xuning билән Israillar Пәрwәрдигardin yol sorap: — Biz өз қериндiximiz болоқан Binyaminning нәсilliri билән yәнә uruxuxқа қикамдуқ yaki tohtap қalamдуқ? — дәп soridi; Пәрwәрдигар jawabән: — Qiqingлар, qünki өтә Mән ularni sening қолungоқа tapxurimән, dedi.□

²⁹ Buni anglap Israil һәlkі Gibeahning әtrapioқа

□ **20:27-28 «Israillar Пәрwәрдигardin yol sorap: — ... — дәп soridi»** — xu qаoқda, Israilning Пәрwәрдигardin «yol sorixi» xübhisizki, bax kaһin Finihәsning kaһinliқ kiyimigә taқaloқan әfoдtiki «urim wә tummin» арқilik idi («Mis.» 28-babni wә izahatlrini kәrüng). Israillarning tartқan talapәtliri, xübhisizki, Hudaning pütкүl қowmining üstigә қoyoқan агаһ-jazaliri idi. Hudaning yolidin қикқанлар pәқәt Binyaminlarla әmәs, bәlki pütкүl Israil һәlkі boluxi mumkin idi.

әскәрләрни pistirma koydi; ■ ³⁰ üqinqi küni Israillar ilgiriki ikki qetimkidäk Binyaminlaroqa hujum kilixka Gibeahning udulioqa kelip sәp tüzdi. ³¹ Binyamin *Israil* hәlkiqә qarxi jәnggә qikiwidi, hәlk ularni xәhәrdin azdurup qikti. Ular Bәyt-Әlgә qikidioqan yol wә Gibeahka baridioqan yolning üstidә hәм dalada hәlkni ilgiriki ikki qetimkidäk urup kiroqili turdi. Israilning adәmliridin ottuzqә kixini өltürdi.

³² Binyaminlar: — Ular yәnila awwalkidäk mәoqlup boldi, — deyixti. Әmma Israil: — Bizlәр qeqip ularni xәhәrdin әgәxtürüp qikip, yolaroqa elip qikayli, dәp mәслиhәtlixiwaloqanidi.

³³ Xuning bilән Israilning hәmmә adәmliri өз jayidin qopup Baal-Tamaroqa berip sәp tüzdi, pistirmida turoqan Israillarmu өз jayidin, yәni Gebadiki qimәndin qikip kәldi. □ ³⁴ Israilning arisidin sәrhil on ming kixi Gibeahning udulidin uningoqa hujum kildi, jәng kattik boldi. Lekin Binyaminlar өzlrining üstigә bala yekinlaxqinini bilmәy qaldi.

³⁵ Pәrwәrdigar Binyaminlarni Israilning aldida mәoqlup qilоqаqа, ular u küni Binyaminlardin yigirmә bәx ming bir yüz kiliq tutqan adәmni өltürdi. ³⁶ Әmdi Binyaminlar өzlrining mәoqlup bolоqinini kәrdi.

Israilning adәmliri әslidә Gibeahka koyoqan pistirmidiki kixilirigә ixәnq kilip, Binyaminlarni

■ **20:29** Yә. 8:4 □ **20:33** «**Gebadiki**» — yaki «Gibeahdiki». «Gibeah» wә «Geba» (a) ohxax bir jay boluxi mumkin, yaki (ә) bir-birigә intayin yekin ikki jay boluxi mumkin. «**qimәndin qikip kәldi**» — yaki «qәrb tәrәptin qikip kәldi».

aldap, aldida qekingənidi. ³⁷ U waqıtta pistirmidikilər tezdin atlinip Gibeahqa hujum kilip besip kirip, xəhərdikilərninğ həmmisini kiliqlap kirdi. □ ³⁸ Israillar əslidə pistirmidikilər bilən aldin'ala nixan üqün bəlgə bekitkənidi, yəni xəhərgə ot kuyup, kəlin tütün tüwrükining asmanğa kətürülüşini bəlgə kilixkə kelixiwəlanidi. ³⁹ Xunga Israilning adəmliri uruxtin waqtinqə qekingəndə, Binyaminlar Israilning adəmlirini urup soqup, ottuzqə kixini öltürüp: — Mana, Israil awwalki jəngdikidək aldımızda xəksiz tarmar bolidu, — deyixti.

⁴⁰ Lekin xəhərninğ iqidin tütün tüwrük örləp qıkkanda, Binyaminlar kəynigə burulup kəriwidi, mana, pütkül xəhər is-tütək bolup asmanlarğa kətürölüp ketiwatatti. ⁴¹ Xu haman Israilning adəmliri burulup yenip kəldi, Binyaminning adəmliri bolsa: Bizgə bala yeqinlaxti dəp, wəhimigə qüxti.

⁴² Ular Israillarning aldidin burulup qəllükkə mangidiğan yol bilən keqip kətti; lekin jəng ularning kəynidin iz besip mangdi; ətrapidiki hərkəysi xəhərlərdin adəmlər qikip ularni ariğa elip həlak kildi. ⁴³ Xu tərکیدə ular Binyaminlarni kərxiwaldi, ularni kün qikix tərpidiki Gebaning udulioiqə tohtimay qoqlap

□ **20:37 «Gibeahqa hujum kilip...»** — bu sözlərninğ baxkə birhil tərjimisi: «Gibeahqıqə baxlamqılıq kilip».

berip, qəyləp öltürdi. □ 44 Buning bilən Binyaminlardin on səkkiz ming kixi öldi, ularning həmmisi batur palwanlar idi. 45 Baxqiliri burulup qəl tərəpkə keçip, Rimmon qoram texioqa bardı; əmma Israillar yollarda huddi baxaq tərgəndək ulardin bəx ming adəmnı öltürdi; andin ularning kəynidin Gidomoiqə qoqlap berip, yənə ikki ming adəmnı öltürdi.

46 U küni Binyaminlardin öltürülgənlər yigirmə bəx ming adəm idi. Bularning həmmisi palwanlar bolup, qiliq tutqanlar idi.

47 Həlbuki, ulardin pəkət altə yüz adəm qaloqanidi, ular burulup qəl tərəpkə keçip, Rimmondiki tik yarəqa bardı. Ular Rimmondiki tik yarda tət ay turdi.■

48 Israillar yənə Binyaminlarning zeminiəqa yenip kelip, həmmə xəhərlərdiki adəmlərnı, qarpaylarnı həm uqriəqlarning həmmisini qiliq bilən kəriwətti, xundakla ot quyup, udul kəlgən xəhərlirining həmmisini kəydürüwətti.

21

Binyamin qəbilisining nəslı qurup ketixtin qutuluxı

□ **20:43 «Geba»** — yaki «Gibeah». Əmma xu zeminning juəqariyilik orniəqa qariəqanda u Geba boluxı mumkin. Bu ayətning baxqa birnəqəqə hil tərijimiliri bar. **«...ularni kün qikix tərıpidiki Gebaning udulioiqə tohtimay qoqlap berip, qəyləp öltürdi»** — bu sözlərnıng baxqa hil tərijimisi: «ularni Noħahdin qoqlap berip, Gebahning xərək tərıpidiki bir yərdə qəyləp öltürdi». ■ **20:47** Ҳak. 21:13

¹ Әслидә Исраилнинг адәмлiri Mizpahда кәсәм қилихип: — Bizning iqimizdin heqkim öz kızini Binyaminlarоға hotunlukқа bәrmisun, — deyixkәnidi. ² Xuning үqün hәlk Bәyt-Әlgә kelip, u yәrdә kәq kirgүqә Hudaning aldida pәryad kәtürүp қattik yioqlixip: — ³ Әy Israilning Hudasi Pәrwәrdigar, Israilda nemixқа xundak ix yüz beridu, nemixқа Israilning kәbililiridin biri yokaр kәtsun? — deyixti.

⁴ Әtisi hәlk sәhәр қopup, u yәrdә kurbangah yasap, kәydүrmә kurbanlik wә inaklik kurbanlikliri sundi. ⁵ Israillar өзara: — Israilning hәрқaysi kәbililiridin jamaәtkә қoxulup Pәrwәrdigarning aldida hazir boluxқа kәlmigән kimlәр bar? — dәp soraxti, qünki ular kimki Mizpahқа Pәrwәrdigarning aldida hazir bolmisa, u xәksiz әlүmgә mәhkum қilinsun, dәp қattik kәsәм қilixkәnidi. ⁶ Israil өз kәrindixi boloqan Binyamin тоqruluk puxayman қilip: — Mana, әmdi Israil arisidin bir kәbilә üzүwetildi. ⁷ Biz Pәrwәrdigarning namida bizning iqimizdin heqқaysimiz өз kızimizni Binyaminlarоға hotunlukқа bәrmәymiz, — dәp kәsәм қilоqaniduk; әmdi қandak қilsak ulardin қaloqanlirini hotunluk қilalaymiz — deyixti.

⁸ Ular yөнә өзara: — Israil kәbililiridin қaysisi Mizpahқа, Pәrwәrdigarning aldioға қikmidi? — dәp soraxti. Mana, Yabәx-Gileadliklardin heqқaysisi qedirgahқа, jamaәtkә қoxuluxқа kәlmigәnidi. ⁹ Qünki hәlkni sanap kәrgәndә Yabәx-Gileadning adәmliridin u yәrdә heqkim yok idi. ¹⁰ Xuning bilән jamaәt on ikki ming palwanni u yәrgә әwәtip, ularоға

tapilap: — Yabəx-Gileadta turuwatqanlarni, jumlidin ayallar wə balilarni urup-kirip qiliqlap oltüruwetinglar; ¹¹ xundak qilinglarki, barliq erkəklərni wə ərlər bilən billə boləqan barliq ayallarni oltüruwetinglar, dedi.■

¹² Ular xundak qilip Yabəx-Gileadtiki həlqining iqidə tehi ərlər bilən billə bolup baqmioqan tət yüz kızni tepip, ularni tutup Qanaan zeminidiki Xilohqa, qedirgahqa elip kəldi.

¹³ Andin pütkül jamaət Rimmondiki tik yardiki Binyaminlarqa adəm əwətip, ularqa tinqlik salimini jakarlidi. ■ ¹⁴ Xuning bilən Binyaminlar kaytip kəldi; Israillar Yabəx-Gileadtiki hayat qaloqan kızlarni ularqa hotunluqqa bərdi, lekin bular ularqa yetixmidi. ¹⁵ Wə həlq Binyamin toqruluk puxayman kildi; qünki Pərwərdigar Israilning kəbililirining arisida kəmtük pəyda qilip qoyqanidi.

¹⁶ Bu wakitta jamaətning aksakalliri: — Binyaminning kız-ayalliri yoku tiwetildi, əmdi biz kandaq kilsaq qaloqanlirini hotunluq qilalaymiz, — dedi.

¹⁷ Andin yənə: — Binyamindin keqip kutuloqan qaldisioqa miras saklinixi kerəkki, Israilning bir kəbilisimu eqüp kətməsliki kerək. ¹⁸ Pəkət bizla kızlirimizni ularqa hotunluqqa bərsək bolmaydu, qünki Israillar: «Əz kızini Binyaminlarqa hotunluqqa bərgən kixi lənətkə qalsun!» dəp kəsəm qilixqan, — deyixti.

¹⁹ Ular yənə: — Mana, Bəyt-Əlning ximal tərpidiki, Bəyt-Əldin Xəkəmgə qikidioqan

yolning xərқ tәripidiki, Libonahning jәnub tәripidiki Xilohda hәр yili Pәrwәrdigarning bir heyti bolup turidu, — dedi. ²⁰ Andin Israillar Binyaminlarоа buyrup: — Silәр berip, *xu yәrdiki* üzümzarlıqlarоа yoxuruniwelinglar. ²¹ Kөzitip turunglar, қақанiki Xilohdiki қizlarning ussul oynioqili қiqқinini kөrsenglar, üzümzarlıqlardin қiqip hәrbiringlar Xilohning қizliridin birini өзunglarоа hotunlukқа elip қeqinglar, andin Binyaminning zeminiоа ketinglar. ²² Xundak boliduki, әgәр ularning atiliri ya aka-ukiliri kelip bizgә pәryad kөtүrsә, biz ularоа: «Bizgә yüz-hatirә қilip, ularоа yol қoyunglar, қünki biz jәngdә ularning hәmmisigә hotunlukқа toluk birdin қiz alalmiduk; uning üstigә silәр bu қetim қizliringlarni өз ihtiyarlıqinglar bilән ularоа bәrmidinglar; ihtiyarән bәrgән bolsanglar, gunahқа tartilattinglar», dәymiz, — dedi.□

²³ Binyaminlar xundak қilip sani boyiqә ussul oynaydioqan қizlardin өзlirigә hotunlukқа elip қeqip, өз miras zeminiоа қaytip berip,

□ **21:22 «...jәngdә ularning hәmmisigә hotunlukқа toluk birdin қiz alalmiduk»** — әslidә Binyaminlardin altә yüz kixi ayalsiz қaloqanidi. Israillar Yabәx-Gileadlar bilән jәng қilip қizdin töt yüzni tapқanidi, lekin yәnila ikki yüz adәм ayalsiz қaldi. Xuning üqün ular «jәngdә ularning hәmmisigә hotunlukқа toluk birdin қiz alalmiduk» dәydi. «**silәр ... қizliringlarni өз ihtiyarlıqinglar bilән ularоа bәrmidinglar; ihtiyarән bәrgән bolsanglar, gunahқа tartilattinglar**» — ularning әzlidiki «hәqkim Binyaminlarоа өз қizini bәrmisun» degән қәsimi bilән, «silәр Xilohtikilәр қizliringlarni Binyaminlarоа ihtiyarән yatliқ қiloqan bolsanglar, gunahқar bolattinglar. Hәzir bolsa, қizliringlar bulap ketildi, Xua silәр gunahқar hәsabanmaysilәр» degәndәk мәntikidә boloqan.

xəhərlərnı yənə yasap u yərdə turdı.

²⁴ U wəqıttə İsrail u yərdın ayrılıp, hər bırı öz kəbıllırı wə jəmətığə yenip bardı, andın hər bırı öz miras zeminiqə kətti.

²⁵ Xu künlərdə İsraildə heq padixah bolmıdı; hər kim öz nəziridə yahxi kərüngənni qılattı. □ ■

□ **21:25** «...hər kim öz nəziridə yahxi kərüngənni qılattı»

— 17:6 wə izahətini kərüng. ■ **21:25** Hək. 17:6; 18:1; 19:1

**Muq ddes Kalam (y ngi yezik)
The Holy Bible in the Uyghur language, written in
Pinyin script**

Copyright   2010 Mukeddes Kalam - Uyghur Bible Translation Committee

Language: Uyghur tili (Uyghur)

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution Share-Alike license 4.0.

You have permission to share and redistribute this Bible translation in any format and to make reasonable revisions and adaptations of this translation, provided that:

You include the above copyright and source information.

If you make any changes to the text, you must indicate that you did so in a way that makes it clear that the original licensor is not necessarily endorsing your changes.

If you redistribute this text, you must distribute your contributions under the same license as the original.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

Note that in addition to the rules above, revising and adapting God's Word involves a great responsibility to be true to God's Word. See Revelation 22:18-19.

2021-09-11

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 22 Feb 2024 from source files dated 31 Aug 2023

b6bd0959-14d2-5233-b340-6f210a8f13c5